52. Keskiviikkona 15 päivänä syyskuuta 1999

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Lähetekeskustelu

1) Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus oikeuskanslerin virkatoimista ja lain noudattamista koskevista havainnoista vuodelta 1998 1678

Kertomus K 9/1999 vp

Ensimmäinen käsittely

2) Hallituksen esitys entisten tasavallan presidenttien palveluja koskevaksi lainsäädännöksi 1689

Hallituksen esitys HE 23/1999 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 2/1999 vp

3) Hallituksen esitys laiksi valtion eläkelain muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys HE 24/1999 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 5/1999 vp

4) Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työturvallisuuslain ja työsuojelulain valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain muuttamisesta 1690

Hallituksen esitys HE 33/1999 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö TyVM 1/1999 vp

Lähetekeskustelu

5) Hallituksen esitys laiksi tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain 7 §:n muuttamisesta 1690

Hallituksen esitys HE 45/1999 vp

6) Hallituksen esitys laiksi eräistä henkilöstön asemaa koskevista järjestelyistä kunnallistettaessa yliopistojen hammaslääketieteen kliinisen koulutuksen toimintoja ..... ,,

Hallituksen esitys HE 48/1999 vp

7) Hallituksen esitys laiksi eläintautilain 15 §:n muuttamisesta 1691

Hallituksen esitys HE 49/1999 vp

8) Laki vanhusten suojelusta ..... ,,

Lakialoite LA 89/1999 vp (Tuula Haatainen /sd ym.)

9) Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 30 §:n muuttamisesta 1695

Lakialoite LA 94/1999 vp (Raija Vahasalo /kok)

10) Laki kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain 20 §:n 2 momentin kumoamisesta 1696

Lakialoite LA 95/1999 vp (Tapio Karjalainen /sd)

11) Laki tapaturmavakuutuslain 28 §:n muuttamisesta 1710

Lakialoite LA 96/1999 vp (Valto Koski /sd ym.)

12) Laki työsopimuslain muuttamisesta 1712

Lakialoite LA 99/1999 vp (Reijo Laitinen / sd ym.)

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Anttila.

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi edustajat Brax, Dromberg, Enestam, Erlund, Halonen, Harkimo, Hellberg, Huotari, Häkämies J., Kalliomäki, Kanerva E., Kankaanniemi, Karjula, Kemppainen, Korhonen M., Kummola, Kärkkäinen, Lax, Lehtomäki, Luhtanen, Manninen, Myllyniemi, Nousiainen, Ojala, Ojansuu, Pietikäinen S., Puhakka, Puhjo, Rahkonen, Rönni, Saapunki, Sasi, Siimes, Tiura, Vanhanen, Vihriälä, Vistbacka ja Vähänäkki.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Korhonen M., Huotari ja Manninen.

Eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä olevat edustajat

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä ovat

15.9. edustajat Enestam, M. Korhonen ja Manninen sekä

16. ja 17.9. edustajat Heinonen ja Niinistö.

Merkitään.

Poissaolopyynnöt

Ensimmäinen varapuhemies: Vapautusta eduskuntatyöstä muun syyn perusteella ovat pyytäneet ajalta

15.9. edustajat Kärkkäinen, Puhakka ja Vihriälä,

15.—17.9. edustaja Kemppainen sekä

16. ja 17.9. edustaja Soininvaara.

Puhemiesneuvosto puoltaa poissaolopyyntöjä.

Hyväksytään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus oikeuskanslerin virkatoimista ja lain noudattamista koskevista havainnoista vuodelta 1998

Lähetekeskustelu
Kertomus K 9/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Piha: Arvoisa puhemies! Haluan kiinnittää oikeuskanslerin kertomuksessa huomiota yhteen seikkaan, johon kohtuullisen usein kiinnitetään huomiota myös valiokunnassa. Kyse on suuresta valiokunnasta, ja asia on tietysti paljon kohuakin herättänyt tiedonsaanti, ehkä vähän toisesta näkökulmasta kuitenkin kuin ajankohtainen kiista toimittajien ja eduskunnan välillä.

Eduskunnan vieraana on tänäkin syksynä käynyt useita delegaatioita muun muassa EU:n jäsenyyttä hakeneista maista ... (Hälinää)

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Ed. Piha, pieni hetki. Minä pyydän edustajia ensin rauhoittumaan, jotta ed. Pihan puheenvuoro kuuluu, ja käymään tarvittavat keskustelut salin ulkopuolella.

Puhuja: Eduskunnan vieraana on tänäkin syksynä käynyt useita delegaatioita muun muassa EU:n jäsenyyttä hakeneista maista. Ja me muistamme aina kehua ainutlaatuista ja tehokasta järjestelmäämme EU-asioihin vaikuttamisessa suuren valiokunnan ja erikoisvaliokuntien lausuntojen kautta. Suuri valiokunta on erityisasemassa eduskunnan kannanmuodostuksessa ja sitä kautta ministerineuvostossa esitettävän kannan muodostuksessa.

Kehut ovat osittain vieraskoreutta, mikä tulee ilmi myös oikeuskanslerin kertomuksesta. Aina silloin tällöin eduskunta saa käsiteltäväkseen asioita, jotka faktisesti on jo päätetty asianomai-

sessa ministerineuvostossa tai tulevat päätökseen niin nopeasti, ettei eduskunnalle jää aikaa reagoida asioihin. Valtioneuvosto syystä tai toisesta panttaa tietoa.

Asiaan ei ole syytä suhtautua kevyesti olan kohautuksella, kuten jokunen ministeri on suuren valiokunnan edessä toiminut. Eduskunnalla on valtiopäiväjärjestyksen säännösten nojalla oikeus saada valtioneuvostolta EU-asiat viipymättä eduskunnan käsittelyyn.

Oikeuskansleri on kiinnittänyt kertomuksessaan asiaan huomiota ja valtioneuvoston kansliapäälliköiden kokouksessa 3.11.98 edustajansa kautta pyytänyt kansliapäälliköitä valvomaan, että ministeriöissä toimitaan valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:n mukaisesti ja myös informoidaan eduskuntaa mahdollisen viivästymisen syystä.

54 b § on oikeudellinen velvoite, joka valtioneuvoston on otettava huomioon toiminnassaan. Silti laiminlyöntejä on tapahtunut edelleen myös uuden vaalien jälkeen valitun valiokunnan aikana. Tähän olisi syytä suhtautua vakavasti, eikä tässä tapauksessa edes ole kyse salaisiksi julistetuista asiakirjoista, vaan tavallisesta, jokapäiväisestä unionin päätöksenteosta, johon eduskunta joko osallistuu tai ei.

Toinen tähän asiaan liittyvä kysymys, johon eduskunta ja sen erikoisvaliokunnat tulevat varmasti törmäämään jatkossa, on eduskunnan kesälomien ajoittuminen EU:n työkuukausiin. Suuri valiokunta voi kesätauon aikana kokoontuessaan lähettää jonkin asian erikoisvaliokuntaan, joka ei lomiltaan kykenekään asiaa hoitamaan, ja näin jää eduskunnan vaikutusvalta nollaan. Kun syksyllä taas palaamme sorvin ääreen, on asia jo mennyt ohitse. Muun muassa talousvaliokunnan osalta kävi näin tänä kesänä, ei tosin tällä kertaa minkään kovin merkittävän asian kohdalla.

Jatkossa eduskunnan tulee itsensä myös ottaa itseään niskasta kiinni ja kehittää menetelmät, joiden avulla myös lomilta voidaan kokoontua ajankohtaisten, päätöksessä olevien EU-asioiden tiimoilta.

Arvoisa puhemies! Olisi mukava jatkossakin kehua eduskunnan vaikutusvaltaa EU-asioissa ja Suomen ainutlaatuista järjestelmää vieraililjoille, mutta sen edellytyksenä on se, että kaikki toimivat velvoitteidensa mukaisesti.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Piha sanoi, että asiat tulevat niin nopeasti, että eduskunta ei ennätä ottaa niihin kantaa ja että niitä pihdataan ministeriöissä. Tuo pitää tietysti osittain paikkansa, mutta on myös asioita, jotka tulevat sen vuoksi nopeasti, että esimerkiksi puheenjohtajamaan kompromissiesitys tulee jäsenmaille tiedoksi vasta edellisenä tai sitä edellisenä päivänä tai edellisellä viikolla, kun asiasta tehdään päätös. Juuri sen takia, kuten ed. Pihakin totesi, eduskunnan pitäisi myös ottaa itseään niskasta kiinni ja huolehtia siitä, että se seuraa niitä asioita, missä ne menevät.

Yleensä mikään asia ei mene nopeasti EU:n koneiston läpi. Vuosikausia samat asiat pyörivät siellä, mutta sitä, mitä niissä tapahtuu, pitää seurata siitä alkaen, kun komissio antaa esityksensä. Tämä on erityisen tärkeää erityisvaliokunnissa, jotka esittävät myös suurelle valiokunnalle omat näkemyksensä oman alansa asioista. Juuri seurannan ja ajan tasalla pysymiseksi pitäisi valiokunnissa todella kiinnostua enemmän EU:n asioista, koska ne vaikuttavat jokapäiväisesti suomalaisten elämään. Ei pelkästään pidä syyttää hallitusta, että se ei tuo asioita riittävän nopeasti esille, vaan eduskunnassa pitää kiinnostua EU:n asioista. Kun Suomi on päättänyt liittyä EU:hun, niin sitten pitää ottaa huomioon, että näin on ja osa asioista päätetään muualla. Mutta me voimme vaikuttaa vain silloin, kun olemme itse aktiivisia.

Ed. Olin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Piha otti esille kyllä tärkeän asian, ja siihen liittyy luonnollisesti se, että osa asioista tulee Suomeen nopeammin kuin toiset asiat. Haluaisin tässä yhteydessä korostaa suuren valiokunnan valitsemaa työskentelymetodia. Se viime kaudella kehittyi varsin vakiintuneeksi ja eduskunnan toimintaan liittyvää arvostusta myös kuvaavaksi. Tässä vaiheessa tuo sama toiminta on jatkunut suuressa valiokunnassa, mutta nyt on välttämätöntä korostaa, että Euroopan unioniin liittyvät asiat nähdään myöskin keskeisinä valiokuntatasolla. Millä tavalla se prosessi ikään kuin voidaan käynnistää, se on kunkin valiokunnan yhteydessä arvioitava erikseen yleisten ohjeiden mukaisesti, mutta korostaisin tässä yhteydessä sen työn merkitystä, jonka suuri valiokunta on kyennyt vakiinnuttamaan.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin kiinnittäisin samaan seikkaan huomiota. Ed. Pihan puheenvuoro oli sikäli tärkeä, että hän korosti EU-asioiden käsittelyä eduskunnassa ja nimenomaan korosti sitä, että asioiden täytyy tulla eduskuntaan riit-

tävän ajoissa. Suomalainen järjestelmä EU-asioiden parlamentaarisen käsittelyn osalta on poikkeuksellisen pitkälle kehitetty verrattuna muihin Euroopan unionin jäsenmaihin. Meillä itse asiassa edellytetään sitä, että valtioneuvosto on velvollinen toimittamaan eduskunnalle välittömästi asiakirjat, jotka se saa, kun komissio tekee esityksensä Euroopan unionin ministerineuvostolle. Tämä järjestelmähän on poikkeuksellinen verrattuna muihin Euroopan unionin maihin, joissa parlamentit yleensä pääsevät käsittelemään unionin kysymyksiä huomattavasti myöhemmässä vaiheessa eli vaiheessa, jossa ministerineuvosto itse on jo pitkälle asioita vienyt eteenpäin. Suomalainen järjestelmä todella poikkeaa siinä, että meillä parlamentti saa periaatteessa EU-asiat käsiteltäväkseen samanaikaisesti kuin hallitus ne vuorostaan saa. Sen takia ed. Pihan puheenvuoro oli erinomaisen tärkeä: valtioneuvoston tulee pitää huolta siitä, että nämä asiat todella tulevat eduskuntaan siinä vaiheessa, kun komissio ne luovuttaa neuvostolle.

Oikeusministeri K o s k i n e n: Arvoisa puhemies! Keskustelussa on kiinnitetty aivan oikein huomiota niihin kohennustapoihin, joilla ihan käytännön työtavoin pystyttäisiin vielä varmistamaan se, että oikea-aikaisesti saatetaan asiat eduskunnan käsittelyyn. Voin omalta osaltani valtioneuvoston jäsenenä todistaa, että saman tyyppinen ongelma on myös siinä, että EU-ministerivaliokunta saisi erikoisasiantuntijaministeriöistä esitykset linjanvetoja varten oikeaan aikaan, jotta niihin pystytään vielä vaikuttamaan ja voidaan toteuttaa tätä koordinaatiotehtävää. Tässä suhteessa varmasti kun EU-sihteeristö siirtyy ulkoministeriöstä pääministerin kansliaan, valtioneuvoston kansliaan, niin samassa yhteydessä täytyy miettiä, miten organisaatiota ja sen toimintatapoja kehitettäessä tämä pystytään varmistamaan.

Omalta osaltani voin vahvistaa sen, minkä esimerkiksi ed. Kiljunen totesi, että kansainvälisessä vertailussa meidän järjestelmämme on kyllä ainutlaatuinen, ja myöskin sen, mitä aikaisemmin todettiin, että eduskunnan valiokunnat voivat omalla aktiivisuudellaan vaikuttaa siihen, että otetaan ikään kuin kootusti meneillään olevat EU-asiat käsiteltäviksi. Silloin tulee väkisinkin esille myös ministeriöitä ja niiden virkamiehiä kuultaessa, missä vaiheessa asia etenee ja missä vaiheessa olisi tarpeen sitten esimerkiksi pyytää asiasta eduskunnan uusi lausunto.

Ed. P i h a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On totta, että kansainvälisessä vertailussa todellakin järjestelmämme on ainutlaatuinen, kuten puheenvuorossani korostinkin. Olisi kuitenkin helpompi puhua tästä ainutlaatuisesta järjestelmästä, mikäli aina silloin tällöin ei kiukuttaisi se, että valtioneuvostoon jostain syystä tieto aina silloin tällöin jää, vaikka sen pitäisi olla jo eduskunnalla.

Ed. Stenius-Kaukoselle haluaisin sanoa, että olen samaa mieltä, että syytä on varmasti molemmissa puolissa. Nyt on kuitenkin niin, että eduskunnalla on valtiopäiväjärjestyksen säännösten nojalla oikeus saada valtioneuvostolta EU-asiat viipymättä eduskunnan käsittelyyn ja kyse on oikeuskanslerin kertomukseen viitaten juuri tästä nimenomaisesta asiasta. Olen samaa mieltä siitä, että myös edustajien ja eduskunnan ja kaikkien valiokuntien olisi syytä seurata asioita tarkemminkin.

Ed. K a r p i o: Arvoisa rouva puhemies! Koska oikeuskanslerin tehtäväkenttä on varsin laaja ja tarkastuskertomuksessakin on asiaa noin 200 sivun verran, lienee ymmärrettävää, että puutun hivenen muihin asioihin kuin äskeinen puhuja ed. Piha ensimmäisessä puheenvuorossaan käsitteli.

Tarkastuskertomus vuodelta 98 on perin mielenkiintoista luettavaa, ja siitä saa mielestäni varsin hyvän kuvan valtion eri viranomaisten toiminnasta ja ennen kaikkea niissä havaituista epäkohdista. Oikeuskanslerin tehtäväkenttäähän muutimme pari vuotta sitten niin, että vuonna 97 joulukuun alusta alkaen ylimmän syyttäjän tehtävät siirtyivät Valtakunnansyyttäjänvirastolle ja oikeuskanslerin tehtävät keskittyivät ennen kaikkea eri viranomaisten toimintojen valvontaan. Tosin hän myös edelleen toimii syyttäjäviranomaisena virkarikosasioissa. Valtakunnansyyttäjän tehtävät erillisenä virastona ovat nyt alkuhankaluuksien jälkeen lähteneet kohtuudella käyntiin, joten syyttäjän tehtävien poistaminen oikeuskanslerilta lienee ollut asiallinen toimenpide.

Perinteisesti oikeuskansleria ovat työllistäneet kansalaisten eri asioissa tekemät kantelut, joiden lukumäärä nyt kertomusvuonna 98 on suhteellisen reippaasti lisääntynyt edellisiin vuosiin verrattuna. Osoittaako tämä sitten kansalaisten entistä suurempaa valveutuneisuutta omien asioittensa hoitamisessa, vai onko kansalaisten luottamus yleensäkin viranomaisiin päin laskenut, koska kantelun määrä on lisääntymään päin? Mie-

lenkiintoista on myös se, että oikeuskansleri on noin 10 prosentissa kanteluista katsonut kantelun siinä mielessä aiheelliseksi, että siltä pohjalta on ryhdytty lisätoimenpiteisiin.

Oikeuskanslerin valvonta kohdistuu oikeuslaitoksesta muihinkin valtion viranomaisiin, aina valtioneuvostoon saakka. Tyypillisimpiä tapauksia kansalaisille on huoli siitä, että oikeudenkäyntimenettelyssä asiat viipyvät liian kauan, ja sitä varten oikeuskanslerilta myöskin haetaan apua.

Edellä toteamani on sikäli yllättävää, että oikeudenkäyntimenettelyä niin siviili- kuin rikosasioissakin on pyritty nopeuttamaan. Riita-asioissa ennen varsinaista oikeudenkäyntiä pyritään nyt oikeuden taholta saamaan asiat sovituiksi ja sitä kautta vähentämään turhia oikeudenkäyntejä. Tarkastuskertomuksessa voitaisiinkin selvittää tarkemmin, kuinka useasti sovittelun kautta on voitu välttää varsinainen prosessi, sillä en ainakaan itse löytänyt siitä mainintaa.

On mielenkiintoista myös nähdä, miten seuraavassa tarkastuskertomuksessa käsitellään erityisesti rikosprosessin uudistamista ja siitä kansalaisille aiheutuvia ongelmia, esimerkiksi sitä, miten laaja rikosjuttu saadaan päätetyksi jonkun syytetyistä aina ollessa poissa itse oikeudenkäynnistä. Samoin näyttää myös siltä, että tuomitut kovin herkästi vaativat hovioikeudessa suullista käsittelyä. Tällainen viesti on hovioikeudesta samoin kuin syyttäjiltä tullut, jotka tuntevat itsensä nyt aivan liiankin kovasti työllistetyiksi.

Arvoisa puhemies! Lopuksi yksi huomio asianajajalaitoksen toiminnan valvomisesta. Valvoohan asianajajien toimintaa paitsi heidän oma liittonsa myös oikeuskansleri. Muut asianajotoimintaa harjoittavat, liittoon kuulumattomat lakimiehet ovat oikeuskanslerin valvontatehtävien ulkopuolella. Mielenkiintoista olisi tietää oikeuskanslerin kommentti nykyiseen käytäntöön ja siihen, tulisiko hänen valvontaoikeuttaa lisätä tällaisiin asianajotoimintaa harjoittaviin lakimiehiin ja kuinka se käytännössä toteutettaisiin. Aihetta asian syvällisempäänkin tarkasteluun olisi varmasti olemassa.

Edelleen yritin tutkia kertomusta ja löytää oikeuskanslerin mielipidettä kohonneista asianajopalkkioista ja erityisesti kohonneista maksuttomien oikeudenkäyntien kustannuksista ja siitä, kuinka se on vaarana myös kansalaisten oikeusturvalle. Mielestäni, jos rikosasia on täysin selvä ja simppeli, eikö silloin voitaisi harkita tehtävien siirtoa entistä enemmän julkisille oikeudenkäyntiavustajille ja keskittää asianajajille vaikeimmat ja laajemmat rikosasiat? Käsitykseni on myös, että asianajajien palkkiot maksuttomissa oikeudenkäynneissä ovat ainakin heidän kannaltaan varsin kohtuulliset, joten oikeusministeriössä pohdittaneen, kuinka rahat saadaan tulevaisuudessa riittämään maksuttomiin oikeudenkäynteihin ilman, että kansalaisten oikeusturva siitä kärsii.

Ymmärrän hyvin, että edellä mainitsemani ongelmat kuuluvat lähinnä asianomaisen ministeriön eli oikeusministeriön ja eduskunnan tehtäväkenttään, mutta mikään ei liene esteenä myöskään sille, että oikeuskansleri pohtii näitä asioita.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n : Arvoisa puhemies! Sen verran jatkan vielä EU-asioiden käsittelystä käytyä keskustelua, että ilman muuta olen samaa mieltä, että hallituksen ei pidä pantata eduskunnalta tietoja. Halusin puheenvuorossani tuoda esille myös sen, että eduskunnan pitäisi olla enemmän kiinnostunut EU:n päätöksenteosta sen vuoksi, että se vaikuttaa suomalaisten jokapäiväiseen elämään. Valitettavasti olen huomannut niin Euroopan parlamentin jäsenenä itse ollessani kuin sen jälkeen, kun olen eduskuntaan palannut, että nämä asiat hieman tuntuvat myös kansanedustajille kaukaisilta, eivät vain kansalaisille.

Mutta ne eivät ole kansalaisille kaukaisia asioita, koska ne vaikuttavat heidän käytännön elämäänsä hyvinkin läheisesti. Sen takia kansanedustajien pitäisi kiinnostua enemmän näistä asioista. Mielestäni on tärkeää, että eduskunnassa on nyt useita jäseniä, jotka ovat olleet Euroopan parlamentissa, mutta se ei riitä, jos asenne on välillä suorastaan vihamielinen liittyen siihen, kuka valtaa oikeastaan käyttää.

Suomi on luovuttanut osan päätösvallastaan EU:lle, ja sen on eduskunta päättänyt. Silloin pitää elää sen mukaisesti niin kauan aikaa kuin siellä ollaan taikka EU on olemassa eikä tällaista kädenvääntöä pidä käydä, kumpi on tärkeämpi, eduskunta vai Euroopan parlamentti.

Mielestäni yksi tärkeimpiä asioita, mitä eduskunnan pitäisi pohtia, on juuri se, että yhteistyötä Euroopan parlamentin ja tietysti suomalaisten Euroopan parlamentin jäsenten kanssa pitäisi tiivistää, koska niitä samoja asioita käsitellään kummassakin paikassa. Näen niin, että kansanedustajan ja Euroopan parlamentin jäsenten tehtävänä on nimenomaan pyrkiä pitämään huolta suomalaisten oikeuksista ja puolustaa heitä.

Kyllähän Euroopan parlamentissa ollessa havaitsi, että suurin jako, mikä on, on täsmälleen

sama jako kuin on Suomessa. Kansalaisia jaetaan yhä enemmän kahteen kastiin: niihin, joilla menee hyvin, ja niihin, joilla menee huonosti. Tämän kahtiajaon estäminen ja syventäminen on mielestäni tärkein tehtävä. Tämä sama jako on havaittavissa kaikissa maissa. Siinä mielessä eri maiden kansanedustajien ja Euroopan parlamentin kansalaisten edustajina pitäisi yhdessä huolehtia siitä, että tämä kehitys ei jatku, koska se ei ole kenenkään etujen mukaista. Ennen kaikkea ihmisistä on pidettävä huolta.

Oikeuskanslerihan valvoo nimenomaan perusoikeuksien toteutumista. Meillä on uudet perusoikeudet, uusi perustuslaki. Uuteen, ensi vuonna voimaan tulevaan perustuslakiin on sisällytetty ne perusoikeudet, jotka jo nyt ovat voimassa. Se, että todella huolehditaan siitä, että kansalaisten perusoikeuksia kunnioitetaan — sosiaalisia, taloudellisia ja sivistyksellisiä oikeuksia — on tärkeää. Juuri yhdestä syrjintään liittyvästä asiasta, joka muuten on juuri Amsterdamin sopimuksessa, on saatu vahvempi artikla estämään syrjintää ei ainoastaan sukupuolen perusteella vaan muun muassa vamman ja iän perusteella. Näiden oikeuksien toteutuminen ja syrjinnän estäminen on tärkeää.

Alun perin tarkoitukseni oli käyttää puheenvuoro vain epäillystä ikäsyrjinnästä työhönotossa, josta oikeuskanslerin kertomuksessa on kahdessa kohdassa huomautettu päätöksentekijää, että hallitusmuodon 5 §:n yhdenvertaisuusperiaatetta ei ole otettu huomioon, kun selvästi on havaittavissa toimenpiteitä, joissa yli 50-vuotiaita syrjitään työhönotossa. Nyt on pyrkimyksenä se, että ihmiset voisivat jatkaa pidempään työelämässä. Oma kokemukseni on ainakin se, että silloin, kun on työkykyä ja työtä, ihmiset haluavat jatkaa työntekoa. Mutta jos näistä jompaakumpaa puuttuu tai molempia, silloin se ei ole mahdollista. Tänä päivänä meillä edelleen on paljon yli 50-vuotiaita ihmisiä, joilla on työkykyä jäljellä. Osalla se saattaa olla alentunut, mutta monilla on vielä täysi työkyky jäljellä, mutta aivan selvästi he ovat heikommassa asemassa työtä hakiessaan. Sen vuoksi pitäisi todella huolehtia siitä, että työhönotossa ei ikäsyrjintää toteuteta.

Näissä kahdessa tapauksessa apulaisoikeuskansleri on katsonut perusoikeussäännöksen edellyttävän, että kaupunginhallitus ja sen alaisten liikelaitosten johtohenkilöt toimivat niin, etteivät toimielinten menettelytavat anna aihetta epäillä ikäsyrjintää. Toinen tapaus on myöskin kunnallista toimintaa, kaupungin alaisen aikuiskoulutuskeskuksen johtoryhmän päätöksen alainen tapaus. Juuri kunnissa pitäisi erityisesti kiinnittää huomiota tähän. Olen itse myöskin saanut kirjelmiä, joissa aivan selkeästi on allekirjoitettu asia, jota ei tietysti sanota suoraan mutta sanotaan, että työhönotossa on otettava huomioon, että eläkekustannukset eivät muodostu kohtuuttomiksi kunnalle. Mitä tämä muuta tarkoittaa? Suomen kielelle käännettynä se tarkoittaa juuri sitä, että yli 50-vuotiaita syrjitään työhönotossa.

Toivoisin, että oikeuskansleri laajemminkin tätä ongelmaa tutkisi. Huomautukset, joita on annettu, ovat hyviä, mutta ongelma on varmasti paljon laajempi kuin tästä käy ilmi.

Valtioneuvoston oikeuskansleri N i k u l a: Arvoisa puhemies! Puheenvuoroja on vielä jäljellä, mutta jotta voitaisiin vastata asianmukaisesti, otan tässä välillä etuoikeuden puheenvuoroon voidakseni muutaman näkökohdan tuoda keskusteluun. Olen hyvin kiitollinen, että se on näin monipuolinen ja laaja ja näin lyhyessä ajassa edustajat ovat voineet perehtyä erittäin laajaan kertomukseen.

Ed. Piha otti esille kysymyksen valtioneuvoston EU-kirjelmien viipymisestä. Sitä valitettavasti on tapahtunut tänäkin syksynä. Suuri valiokunta kyllä aina reagoi ja lähettää asian meidän virastoomme muun muassa tiedoksi ja me ryhdymme toimenpiteisiin. Syksyisessä tapauksessakin pyydämme ministeriöltä selvityksen, mikä tarkoittaa sitä, että asianomainen virkamies vastaa ja ministeri liittää siihen oman vastauksensa. Sitten me suoritamme arvioinnin.

Kertomuksessa on kerrottu, miten olemme yrittäneet kansliapäälliköiden kokousten kautta, siis valtioneuvoston ministeriöiden ylimpien virkamiesten välityksellä kertoa eduskunnan tarpeen saada riittävän ajoissa nämä asiakirjat.

Näyttäisi siltä, että laiminlyönnit ovat virkamiestasolla eivätkä ministeritasolla, niin kuin helposti voidaan myös ymmärtää. Ministereillä ei ole aikaa seurata tällaisten rutiiniasioiden hoitamista, vaan se kuuluu virkamiehille. Siinä mielessä on mahdollisuus myös reagoida virkamiehiin nähden. Oikeuskanslerinviraston viikoittaisessa listatarkastuksessa pyritään seuraamaan, että nämä asiakirjat tulevat ajoissa. Jos me havaitsemme myöhästymisiä, ilmoitamme virkamiehille, että heidän pitää valmistautua selvittämään suurelle valiokunnalle aikanaan kuultaessa, mistä tuo viivästys on aiheutunut.

Arvoisa puhemies! Ed. Karpion toteamus asiamäärien lisääntymisestä pitää paikkansa. Se

saattaa liittyä viranhaltijan vaihtumisen aiheuttamaan kiinnostukseen meidän virastoamme kohtaan. Tämän vuoden asiamäärät jäävät ehkä satakunta asiaa vähäisemmiksi kuin viime vuonna.

Ed. Karpion havainto prosessiuudistusten vaikutuksista on erittäin perusteltu. Me pyrimme varmasti tämän keskustelun perusteella selvittämään seuraavassa kertomuksessa eduskunnalle näitä kysymyksiä, joita ed. Karpio otti esille, koska niistä myös meidän virastoomme tulee jatkuvasti palautetta. Luulisin, että oikeustilastojen kehittämisellä sovittelujen määrä on saatavissa kuntoon. Mutta rikosprosessiuudistuksesta ja koko suullisten käsittelyjen kertaamisesta ylemmissä oikeusasteissa luulisi, että oikeusyhteisössä, tuomioistuinlaitoksessa, Valtakunnansyyttäjänvirastossa ja laillisuusvalvojien piirissä alkaa olla vähitellen muodostumassa näkemys, että on paikallaan saattaa eduskunnan tarkistettavaksi tuo lainsäädäntö. Viime kädessä kysymys on hallituksen poliittisen harkinnan ja eduskunnan sitä harkintaa ohjaavan päätöksenteon varassa.

Ed. Karpio kysyi myös näkemystäni asianajajalaitoksen ulkopuolella toimiviin asianajopalveluja tarjoaviin lakimiehiin ja muihin. Siitä on jo oikeuskansleri Korte todennut, että saattaisi olla paikallaan säätää koko elinkeino luvanvaraiseksi ja sitä kautta kontrollin alaiseksi, mikä vaikuttaa välittömästi myös asianajopalkkioiden kustannuksiin. Tunnetusti eduskunta on kuitenkin suhtautunut ajatukseen hyvin pidättyväisesti. Viime vaalikaudella eduskunta palautti laajan oikeusapu-uudistuksen merkittäviltä osiltaan uudelleen valmisteltavaksi juuri siitä syystä, että katsottiin, että siinä liikaa suosittiin asianajajalaitokseen kuuluvia asianajajia. Eduskunta saa varmasti tämän asian tällä vaalikaudella uudelleen arvioitavaksi ja tuo kysymys tulee esiin.

Enää ei ole kovin helppo myöskään rajoittaa vapaata elinkeinon harjoittamisen oikeutta, koska perusoikeutena on voimassa, että jokaisella on oikeus — tosin lain mukaan — ansaita elantonsa valitsemallaan työllä tai ansiotoiminnalla, yritystoiminnalla.

Maksuttomien oikeudenkäyntien kustannukset ovat viime vuonna nousseet aika hurjasti, jostain 130 miljoonan vuositasosta 184 miljoonaan. Toisaalta oikeusministeriö on pyrkinyt päätöksillään ohjaamaan kustannuksia alaspäin, jopa niin, että saattaa käydä siten, että tässä joudutaan vielä ehkä eurooppalaisten ihmisoikeussopimusten kanssa ristiriitaan. Se liittyy perheen käsitteen määrittelyyn ja puolison ja perheenjäsenten tulojen huomioon ottamiseen harkittaessa, onko maksuton oikeudenkäynti myönnettävä vai ei.

Oikeuskanslerin rooli on laillisuusvalvojan. Meidän laillisuusvalvojien pitää oikeastaan päivittäin ennen työhön lähtöä sanoa itsellemme, että älkää sitten puhuko politiikkaa koko päivänä. Meidän pitää pitää selvillä poliittisen päätöksenteon rajat. Poliittinen päätöksenteko kuuluu eduskunnalle ja sille vastuunalaiselle hallitukselle, ja meidän tehtävänämme on valvoa, että eduskunnan päättämä lainsäädäntö toteutuu sillä tavalla kuin eduskunta on sen ratkaissut.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi ed. Stenius-Kaukosen puheenvuorosta: Ikäsyrjintä on todella vakava ja vaikeasti selvitettävä asia, koska sitä esiintyy joka suuntaan. Välillä syrjitään nuoria, välillä syrjitään vanhoja. Tällä viikolla olen nähnyt lehdessä ilmoituksen, jossa Euroopan unioni hakee lingvistilakimiehiä. Yksi pätevyysvaatimus on alle 40 vuoden ikä. Tiedämme, että Euroopan oikeusasiamies Jacob Söderman on puuttunut hyvin voimakkaasti ja ilmeisesti hyvin tehokkaasti tähän kysymykseen, ja sitä keinoa tietysti on meillä myös tarpeen käyttää.

Ed. Stenius-Kaukonen viittasi siihen, että jossakin olisi mainittu rekrytointiperusteena eläkekustannusten välttäminen. Luulisin, että tässä on kouluesimerkki ikäsyrjinnästä, joka on myös todistettavissa. Eri asia on, että syrjintää voidaan aina myös estää toteuttamalla sellaisia rakenteellisia uudistuksia, jotka ikään kuin vapauttavat päätöksentekijät syrjinnän kiusauksesta. Yksi näistä on esimerkiksi eläkelainsäädännön muuttaminen niin, että vanhempaan ikäryhmään kohdistuva syrjintäperuste tai oikeastaan syrjinnän kiihoke poistuu kokonaan.

Ed. R y y n ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin puuttua ed. Stenius-Kaukosen puheenvuorossa juuri EU-asioitten käsittelyyn ja keskusteluun siitä, miten hyvä ja toimiva tämä Suomen malli on. Totta kai se sitä on kansainvälisessä vertailussa, mutta varmasti kehittämisen varaa on vielä. Toivoisin erityisesti, että paitsi neuvoston suuntaan, suuri valiokunta kehittäisi toimivat yhteydet Euroopan parlamenttiin, sillä parlamentin lainsäädäntövallan kasvu on tosiasia tänä päivänä yhteispäätösmenettelyn laajentumisen kautta ja silloin on kyllä merkitystä asioitten käsittelyssä sillä, että ollaan tietoisia niistä lisäyksistä ja muutoksista, joita parlamentti on tehnyt. Mielestäni neuvoston kannan tunteminen ei vielä riitä. Varmasti kansa-

laisyhteiskuntanäkökulmasta löytyisi hyvin paljon yhteistyön mahdollisuuksia.

Minusta tähän on luotava myös toimivat menettelytavat, ja niitä ei todellakaan tänä päivänä ole. Se edellyttää myös mielestäni Euroopan parlamentin suomalaisten jäsenten jonkinlaista järjestäytymistä, että yhteydenpito todella toimii. Tähänhän suuren valiokunnan jäsenet itse ovat kiinnittäneet, aivan oikein, huomiota muutamissa yhteisissä palavereissa, joita parlamentin jäsenten välillä on ollut.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Viime vaalikaudella lakivaliokunnassa pohdimme kyllä ongelmaa, ketkä voivat esiintyä oikeudessa ja harjoittaa siellä asianajotoimintaa. Mielestäni aivan oikein päädyimme myös siihen lopputulokseen, ettei tällaista asianajopakkoa voida vaatia myöskään lainsäätäjältä. Mutta kuka sitten valvoo tällaisten henkilöitten toimintaa, jotka eivät kuulu Asianajajaliittoon? Tuleeko oikeuskanslerille kanteluja ja mihin toimenpiteisiin kanslerilla on mahdollisuus ryhtyä, mikäli aihetta ilmenee?

Ed. K u i s m a : Arvoisa puhemies! Itse puuttuisin oikeuskanslerin kertomuksessa kansalaisten kantelujen käsittelyyn. Sehän on yksi keskeinen osa Oikeuskanslerinviraston työtä.

Tässä suhteessa kansalaisten keskuudessa on voimakasta tyytymättömyyttä. Itse niin kuin ehkä eräät muutkin poliisitaustaiset kansanedustajat saan, voisi sanoa, päivittäin tyytymättömien kansalaisten kirjeitä ja puhelinsoittoja, joissa ilmaistaan tyytymättömyyttä viranomaisten toimintaan. Lähes aina, ennen kuin kansanedustajan puoleen käännytään, on käännytty Oikeuskanslerinviraston puoleen tai eduskunnan oikeusasiamiehen puoleen ja ollaan tyytymättömiä asioitten käsittelyyn.

Minusta näitä kansalaisia, jotka kokevat, että laillisuusvalvonta ei heidän tapauksessaan ole valvojien toimesta toiminut, on liian paljon. Määrä ei sen ajanjakson aikana, jonka olen itse toiminut kansanedustajana, ole vähentynyt vaan päin vastoin lisääntynyt. Kun nämä samat henkilöt yleensä kääntyvät useidenkin kansanedustajien puoleen ja muutenkin on käyty keskustelua, ilmeisesti en ole ainoa, joka on tehnyt samanlaisen huomion. Kansalaiset hakevat apua kansanedustajilta tietysti myös monenlaisiin ongelmiin, mutta tietysti tässäkin suhteessa vedotaan siihen, että eduskunta on viime kädessä se, joka vastaa myös laillisuusvalvonnasta, ja näin on. Sekä oikeusasiamiehen että oikeuskanslerin kertomusten käsittelyn yhteydessähän tätä luontevasti voi eduskunta arvioida ja asiasta keskustella.

Tämä keskustelu on ollut ehkä aika muodollista. Perustuslakivaliokuntahan tietysti näitä asioita yksityiskohtaisemmin käsittelee, mutta myös aika suoraan on ilmaistu, että eduskunta ei tässä suhteessa ole myöskään täyttänyt tehtäviään, vaan on vetäytynyt vastuusta. Tietysti eduskunnan valta laillisuusvalvonnassa on ehkä enemmän lainsäädännön muuttamista ja resurssien jakamista kuin suoraa tai epäsuoraa vaikuttamista kanteluasioiden käsittelyyn.

Itse olen huolissani ja neuvoton siinä mielessä, että tilanne ei ole hyvä. Nythän tilanne on tietysti se, että kun kansalaiset ilmaisevat tyytymättömyyttä esimerkiksi oikeuskanslerin ratkaisuihin kanteluasioissa, niin ei kansanedustajalla ole mitään resursseja yleensä, varsinkaan kun tapauksia on kymmeniä, ruveta tutkimaan, onko ratkaisu oikea vai väärä, eli siitähän ei ole kysymys. Kysymyshän on aika paljon siitä, että kansalainen kokee, että ratkaisu ei ole oikea tai väärä. Varmasti lähtökohtaisesti ratkaisut ovat oikeita, mutta jää senkin jälkeen ongelma, millä tavalla ja millä keinoin saadaan kantelija uskomaan, että kaikki on tehty ja asiat ovat kunnossa.

Myös kansalaiset yhä useammin väittävät, että sinänsä, vaikka tulee se päätös, että asia on tutkittu eikä anna aihetta toimenpiteisiin, niin todellisuudessa ehkä tutkintaa ei ole tapahtunut tai on tapahtunut vain niin, että joltain viranomaiselta on pyydetty jokin selitys ja lyhyt selitys on tullut ja siinä se tutkiminen on eli mitään todellista tutkimista ei olekaan ollut. Nämä tapaukset tietysti ruokkivat tyytymättömyyttä.

Erityisen selvästi oma huomioni on se, että silloin kun kantelu kohdistuu joko yleisiin tuomioistuimiin tai erityisesti poliisiin, niin tyytymättömyyttä on paljon. Tuon kertomuksen mukaan kaksi ryhmää, yleiset tuomioistuimet ja poliisi, ovat juuri ne, joista eniten tehdään kanteluja Oikeuskanslerinvirastoon.

Tuossa kertomuksessakin on lainattu eräitä ratkaisuja. Ne kaikki on lainattu, kun nopeasti tutkin, poliittisesti mielenkiintoisista kysymyksistä, ei tavallisista arkipäivän kansalaisten huolista eli tapauksista, joissa kansalainen kokee, että poliisi tai oikeusviranomainen on tehnyt virheen ja siihen ei saa oikaisua. Nyt täytyy muistaa, että tietysti kaikki ihmiset tekevät virheitä ja mitään virheetöntä toimintaa ei ole olemassa. Virhe täytyy vain korjata. Erityisen vaikeahan on saada korjausta silloin, jos itse laillisuusviranomai-

set eli poliisi ja oikeusistuimet tekevät virheitä. Niihin korjauksen saaminen omankin kokemuksen mukaan on monta kertaa lähes mahdotonta. Tässä suhteessa meidän viralliset laillisuusvalvojammekaan eivät ehkä ole pystyneet hyviin tuloksiin. Saattaa olla resurssien puutetta, ettei ole itsenäistä tutkintavoimaa, jolloin lähinnä joudutaan poliisin suorittamiin tutkimuksiin tyytymään.

Miten laajasti itse asiassa tapahtuu laillisuusloukkauksia, sitä on hyvin vaikea sanoa. Itse voi vain tehdä johtopäätöksiä tyytymättömien kansalaisten yhteydenottojen perusteella, ja niitä todella minusta on aivan liikaa.

Ongelma laillisuusvalvonnassahan koskee yhtä hyvin oikeusasiamiestä. Itse asiassa täällä aikaisemminkin, kun tästä on keskusteltu, olen itse esittänyt ja eräät muut henkilöt ovat esittäneet, että ehkä meidän pitäisi tässä suhteessa tehdä organisatorisia muutoksia eli kansalaisten valitukset keskitettäisiin yhdelle viranomaiselle, jolle annettaisiin lisää resursseja, ja tavallaan Oikeuskanslerinvirasto esimerkiksi voisi keskittyä muihin laillisuusvalvontatehtäviin. Mutta tietysti tämmöinen virasto- ja organisaatiorakenteiden muutos ei asioita auta, jos ei resursseja tule lisää, lähinnä itsenäistä tutkijavoimaa. Varmasti nykyinen oikeuskansleri, joka on ollut kansanedustaja ja perustuslakivaliokunnan jäsen, tuntee tämän problematiikan. Kysymys on siitä, millä tavalla tämä kansalaisten tyytymättömyys voidaan saada ratkaistuksi.

Tässä yhteydessä on erityisesti sanottava, että ihan viime vuosina on erittäin voimakkaasti ilmaistua tyytymättömyyttä kohdistunut apulaisoikeuskansleri Jukka Pasasta kohtaan ja kansanedustajilta on vaadittu toimenpiteitä, jotta erinäisiä menettelyjä häntä vastaan käynnistettäisiin. Se kuvaa sitä, miten tilanne tässäkin suhteessa on huono. Ilmeisesti tämä johtuu siitä, että apulaisoikeuskanslerihan on erittäin pitkään ollut virassaan ja työnjaon mukaan hän pääasiassa ratkaisee kansalaisten kanteluja.

Siinä mielessä toivoisi nyt, kun perustuslakivaliokunta taas käsittelee tätäkin kertomusta, josta käymme lähetekeskustelua, että tähän asiaan todella paneuduttaisiin tässäkin vaiheessa ja sitten pitemmälle ehkä harkittaisiin, mitä toisaalta Oikeuskanslerinvirasto ja eduskunnan oikeusasiamies voisivat tehdä semmoista, millä kansalaisten tyytymättömyyttä voitaisiin vähentää ja luottamus palauttaa. Ehkä on oikeusministeriön ja eduskunnan asia miettiä, voidaanko lainsäädäntötoimin tai voimavaroja lisäämällä asialle tehdä jotain sellaista, että kun me suomalaiset aiheestakin pääosin voimme sanoa, että tässä maassa laillisuusvalvonta on hyvin hoidettu, niin se todella kaikilta osin pitäisi paikkansa.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen sitä mieltä, että mikään systeemi ei kestä kovin suuria määriä kanteluja, ja myös on ongelma, että niiden yhteys arkipäivän hallintoon saattaa jäädä aika heikoksi. Kantelujen käsittely näet yleensä kestää erittäin kauan, ja se akuutti aihe, josta syystä kantelut on tehty, saattaa olla jo melkein kantelijaltakin unohtunut, ellemme ota lukuun niitä kantelijoita, jotka oikeastaan ovat vakioasiakkaita.

Eräs asia, johon olisin halunnut saada selvyyttä, koskee juuri kantelujen merkitystä pitkällä aikavälillä. Varmaankin kantelija itse, kun rimakauhun on ylittänyt ylipäätään, että lähtee kantelemaan, etsii omille mielipiteilleen hyvitystä, mutta hän myös lähtee varmaan etsimään tavallaan ennakkopäätöstä, että jos hän joutuu vastaavanlaisissa kysymyksissä viranomaisten kanssa myöhemmin toimimaan, niin kokemus tässä suhteessa palvelisi häntä henkilökohtaisesti. Varmasti ainakin kantelun käsittelijä ajattelee, että sillä olisi ennakkopäätöksen luonnetta hallintoon nähden, ei vain tuossa virastossa vaan laajemminkin tietenkin koko valtakunnassa. Nyt olisinkin utelias tietämään, onko ja minkälainen ennakkopäätöksen luonne saavutettu näillä kanteluiden tuloksilla, kun itse pahasti pelkään, että niitä päätöksiä, joita kanteluihin saadaan, ei riittävästi arvosteta.

Ed. O i n o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Suomen kansalaiset haluavat luottaa oikeuteen tässä maassa, ja sitä viime kädessä edustavat juuri valtioneuvoston oikeuskansleri ja eduskunnan oikeusasiamies. Se, että kansalaiset lähestyvät ja kirjoittavat näille molemmille virkamiehille, instituutioille, on osoitus siitä, että kansalaisilla on asiaa. Asiat ovat hyvin eri tyyppisiä. Jokin asia saattaa olla todella hyvin vähäpätöinen, aiheetonkin, mutta kipeäksi koettu. Haluan, että meillä säilyisi semmoinen asenne, että kansalaiset luottavat siihen, että he tulevat kuulluiksi. Helposti vastauksissa voidaan paeta pykäläkielen taakse, joka ei sano mitään.

Toivon, että oikeudenkäytössä meillä vanhat Olaus Petrin tuomarin ohjeet pysyisivät semmoisina korkeina tuomarin ohjeina yli kaikkien pykälien.

Ed. M. Korhonen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. M. S a l o : Arvoisa rouva puhemies! Varauman käyttö Euroopan unionin asioiden käsittelyssä on kunkin ministeriön vastuulla ja Suomen kannan esille saanti ennen asian loppuun saattamista on välttämätöntä. Vuoden 1998 aikanakin varaumaa on jätetty käyttämättä, niin kuin myös vuonna 1996, jolloin tein asiasta oikeuskanslerille kantelun. Tähän kanteluun sain vastauksen. Asia oli perusteellisesti tutkittu, ja vastauksessa todettiin, että virkamiestä on moitittu. Mutta nyt näyttää siltä, että näitä niin tärkeitä varaumia, joita jätetään käyttämättä, ei pelkällä moitteella enää voida jatkossa kovin pitkälti hyväksyä kuitattavan. Toivon, että tässä asiassa otetaan selkeästi Suomen edun mukaisesti tiukempi kanta ja linja, jolloin myös virkamiesten vastuu unionin asioissa selkeästi korostuu.

Ed. K a u t t o : Arvoisa puhemies! Keskustelun aikana on tullut esiin se, että kansalaisilla on tosiaan vaikeuksia erottaa, mihin instanssiin ottaisi yhteyttä, oikeuskansleriin vai eduskunnan oikeusasiamieheen. Uskoisin, että tämä on vaikea asia myös meille monille edustajista. Uskon, että jokaisen kohdalle tulee erilaisia kansalaisten valituskirjelmiä. He ovat siinä vaiheessa yleensä seikkailleet koko koneiston läpi alemmilla hallinnonasteilla ja mahdollisesti ylemmilläkin, ja täytyy sanoa, että näissä on myös sellaisia tapauksia, että ne tuntuvat kohtuuttomilta kansalaisia kohtaan. Eri viranomaiset ovat saattaneet esittää esimerkiksi asiantuntijalausunnossaan täysin päinvastaisiakin kannanottoja.

Siinä mielessä toivoisin henkilökohtaisesti, että kun tätä asiaa aletaan nyt käsitellä, käsiteltäisiin sitä myös siinä mielessä, että voisimme olla itsekin selvillä vesillä sen suhteen, mihin meille osoitetut kirjelmät oikeastaan kuuluisivat, ja pystyisimme sillä tavalla myös omalta osaltamme neuvomaan kansalaisia eteenpäin emmekä olisi vain yksi instanssi, joka taas on pompottamassa näitä ihmisiä ylettömästi eteenpäin. On selvää, että tietysti näissä tapauksissa on joitain sellaisia esimerkiksi selvästi sairaustapauksia, joista on vaikea ehkä mitään lopullista sanoa, mutta kuitenkin voisimme yhdessä viestiä eteenpäin myös sitä, että on jokin tietynlainen päätepisteinstanssi, johon voitaisiin laajamittaisesti luottaa ja johon voisimme itsekin tukea luottamusta.

Valtioneuvoston oikeuskansleri N i k u l a : Arvoisa rouva puhemies! Pyrin taas vastaamaan puhujajärjestyksessä.

Todellakin jätin vastaamatta ed. Karpiolle sen näkemyksen, miten tämä niin sanottujen villien asianajajapalvelujen tarjoajien valvonta olisi järjestettävä. Olettaisin, että siinä tarvitaan lainsäädäntöä. Olen pohtinut, voisiko Asianajajaliitto valvoa liiton ulkopuolisia aivan kuin omiakin jäseniään, mutta silloin voidaan kysyä, pitääkö asianajajien maksaa siitä, että he valvovat sellaisia ammatinharjoittajia, jotka eivät halua maksaa Asianajajaliiton jäsenmaksuja.

Seuraava vaihe on sitten, että valtion viranomainen, esimerkiksi kuluttajaviranomainen, valvoisi, mikä on taas asianajotoiminnan itsenäisyyden ja riippumattomuuden kannalta hyvin ongelmallista. Asianajajien valvontahan on järjestetty niin, että asianajajien oma yhteisö valvoo ensisijaisesti ja oikeuskanslerin velvollisuus on valvoa, että tuo valvonta toimii. Me emme ota yksittäisen asianajajan toimintaa välittömästi käsittelyyn vaan tarkistamme, että Asianajajaliitto on sen riittävällä ankaruudella ja huolellisuudella pohtinut.

Valitettavasti joudun toteamaan, että minulla ei ole vastausta tähän ongelmaan. Siihen varmasti löytyy vastaus, ja olettaisin, että oikeusministeriön toimesta aloitetussa oikeusapu-uudistuksen jatkovalmistelussa tämä kysymys tulee esiin. Olen myös sitä itse pyrkinyt asianajajien tilaisuuksissa käsittelemään. Selvää on, että tilanne ei voi jatkua tällaisena. On otettava selvä asenne siihen, että kun ihmisten asioita käsitellään, niin tärkeitä kuin oikeusasiat ovat ja niin kalliita kuin ne ovat, kaikkien yhteiskunnan instituutioiden velvollisuutena on huolehtia, että tuo toiminta on valvottavana. Äärimmäisenä keinona on tietysti elinkeinon saattaminen luvanvaraiseksi ja sitä kautta valvotuksi. Tämmöinen järjestelmä on useimmissa Länsi-Euroopan maissa. Suomessa sitä ei ole haluttu — ja sen haluan nyt tässä sanoa — nimenomaan eduskunnan päätöksellä ei ole haluttu toteuttaa.

Ed. Kuisma kuuluu niihin kansanedustajiin, jotka kiitettävällä aktiivisuudella myös työllistävät laillisuusvalvojia. Siinä mielessä hänen puheenvuoronsa oli ehkä liian vaatimaton, kun hän vähätteli omia mahdollisuuksiaan.

Meillä on aika paljon yhteisiä asiakkaita. Nämä ovat hyvin vaikeita kysymyksiä sen takia, että ensin pitäisi pystyä selvittämään, mitä on tapahtunut, mitkä ovat näiden asioiden tosiseikat. Ja siinä, kun ed. Oinonen viittasi tuomarin-

ohjeisiin, siinä noudatamme tuomarinohjeita, emme luota yhden puheisiin, vaan siinä täytyy löytyä myös vahvistusta niille väitteille, joita esitetään viranomaisia vastaan. Meidän velvollisuutemme on valvoa, että esivalta ei käytä valtaansa väärin, mutta me myös valvomme viranomaisten ja virkamiesten oikeusturvaa, jotta heitä ei tuomita sellaisesta, johon he eivät ole syyllistyneet. Ihmisillä on hyvin erilainen kyky nähdä ne tilanteet, joissa he itse ovat, ja tästä aiheutuu hyvin erilaisia kertomuksia. Sen vuoksi me joudumme perehtymään hyvin tarkkaan näihin tosiasioihin ja sitten tekemään johtopäätökset.

En osaa sanoa, onko laillisuusvalvontaan ja ehkä oikeuslaitokseen yleisestikin tyytymättömien kansalaisten määrä sinänsä lisääntynyt. Luulisin, että ainakin Oikeuskanslerinviraston monikymmenvuotinen perinne kertoo siitä, että valitettavasti aina on ihmisiä, jotka ovat varmasti omastakin mielestään hyvin perusteellisesti sitä mieltä, että heitä on kohdeltu väärin ja että oikaisua ei ole tullut.

Se, mitä ed. Kuisma sanoi apulaisoikeuskansleri Jukka Pasaseen kohdistetusta kritiikistä, sekä hänen näkemyksensä siitä, mistä se johtuu, on varmasti paikallaan. Apulaisoikeuskansleri Pasanen on yksi maan pitkäaikaisimpia lainvalvojia eläkkeellä olevan oikeuskansleri Jorma Aallon ohella. Hän myös ratkaisee suurimman osan kanteluista. Itselleni tulee niistä noin kolmasosa. Ja tietysti, mitä suurempi on asiamäärä, sitä enemmän on asiakkaita ja sitä enemmän niitä, jotka voivat olla tyytymättömiä työhön.

Organisatoristen uudistusten toteuttaminen on lainsäätäjän asia. En siihen enempää voi puuttua. Totean, että pidämme kyllä oikeusasiamiehen kanslian ja Valtakunnansyyttäjänviraston ja Oikeuskanslerinviraston kesken yhteyttä voidaksemme myös kehittää työtämme ja toimintaamme. Tässä mielessä myös asioita siirretään sekä oikeusasiamiehelle että oikeusasiamieheltä. Eduskuntahan on vahvistanut tietynlaisen työnjaon. Ed. Kautolle voisin todeta, että jos meille kirjoitetaan tai oikeusasiamiehelle kirjoitetaan, yleensä kirje kuitenkin löytää oikean vastaanottajan. Jos meillä ei ole toimivaltaa, me siirrämme sen toimivaltaiselle viranomaiselle tai käsittelemme sen sitten itse.

Ed. Vehkaoja kysyi käsittelyajoista. Jos otetaan semmoinen asia, joka ikään kuin joudutaan selvittämään hankkimalla selvitystä päätöksentekijöiltä ja antamalla kantelijalle vastaus kommentoida sitä ja vielä tarvittaessa hakea muuta selvitystä, niin noin puolet näistä asioista ratkaistaan 33 viikossa, joka on runsas puoli vuotta. Se on tietysti paljon aikaa. Sille ei voi mitään, mutta jos ajatellaan niin, että yleensä annetaan viranomaisille kuukaudesta puoleentoista kuukautta aikaa vastata ja sitten tälle kantelijalle aikaa vastata ja sitten meille täytyy varata oma käsittelyaika, niin puoli vuotta nyt on suhteellisen siedettävä. Sitä on yleensä pidetty lainkäytössä semmoisena rajana, että siinä ajassa pitäisi vähintään puolet asioista ratkaista. On tuskallista, että jotkut asiat viipyvät hyvinkin pitkään. Se painaa varmasti näitä kantelijoita, mutta voin vakuuttaa, että se painaa myös niiden kanteluiden käsittelijöitä.

Se, mikä on sitten kanteluiden vaikutus, liittyy oikeastaan siihen, mitä ed. Mauri Salo sanoi näiden virkamiesten vastuusta varaumamahdollisuuksien käyttämättä jättämisestä. Sitä varten nämä kertomukset julkaistaan. Kanteluihin annetut vastaukset merkitsevät, että muutkin virkamiehet näkevät, miten käy, jos esivallan miekkaa kantaa huolimattomasti. Tässä mielessä niillä on merkitystä.

Tiedän itse oikeuslaitoksessa palvelleena, että kyllä niitä vastauksia luettiin tukka pystyssä, miten kollegoille oli käynyt. Virkasyytteitä oli tullut, ja muutenkin ratkaisuja pyritään oikaisemaan. Oikeustieteellinen kirjallisuus siteeraa oikeusasiamiestä ja jopa meidänkin kertomustamme hyvin kiitettävästi. Siitä syntyy uutta oikeutta. Sitten on kysymys virkamiehen ammattitaidosta ja kyvystä ja mahdollisuudesta hankkia uutta ammattitaitoa, siitä, kuinka paljon he pystyvät ja ehtivät lukea näitä kertomuksia ja myös eduskunnan niistä antamaa palautetta.

Lopuksi, arvoisa puhemies, palaisin vielä ed. Oinosen puheenvuoroon. Hän mainitsi suurista ja pienistä asioista. Kun katsotaan ulkopuolisena jonkun ihmisen kamppailua virkakoneiston kanssa, voidaan tietysti aina miettiä, onko tässä nyt kysymys suuresta tai pienestä asiasta. Ei laillisuusvalvojalle eikä viranomaiselle, joka käsittelee sitä asiaa, koskaan ole suurta tai pientä asiaa. Se voi olla laaja asia, joka vaatii paljon työtä. Se voi olla lyhyt asia, joka saadaan helposti valmiiksi, mutta tälle ihmiselle se on aina tärkeä asia. Siitä täytyy lähteä. Tällaisina asiat käsitellään. Viranomaisella ei saa olla suuria ja pieniä asioita. Voi olla työläitä ja vähemmän työläitä asioita, mutta niissä on hyvin tärkeä ero, koska tällä jälkimmäisellä tavalla asioita luonnehdittaessa kunnioitetaan viranomaisen puoleen kääntyneen kansalaisen ja ihmisen näkemystä, joka määrää, kuinka merkittävä se asia on.

Ihan lopuksi vielä, arvoisa puhemies, ihmisillä on perusoikeutena turvattu oikeus saada kielellisesti ymmärrettävä päätös. Aikanaan oli voimassa 15 vuotta valtioneuvoston päätös virkakielestä, jossa sanottiin, että valtion ja viranomaisten asiakirjojen pitää olla sellaisia, että peruskoulun käynyt voi ne ymmärtää. Se päätös kumottiin ja se herätti vähän keskustelua, että onko nyt kapulakielen paluu oikeutettua.

Itse sanoin tähän, että sen jälkeen, kun eduskunta 95 hyväksyi perusoikeusuudistuksen, jossa sanottiin, että kansalaisella ja jokaisella on oikeus hyvään hallintoon, niin tähän hyvään hallintoon liittyy myös ymmärrettävä virkakieli ja sitä kautta huonon tai vaikeaselkoisen kielen käyttäminen on virkavelvollisuuden laiminlyöntiä. Tiedetään oikeuskäytännössä tapauksia, joissa esimerkiksi on ylempi tuomioistuin palauttanut alemman tuomioistuimen ratkaistavaksi ja uudelleen perusteltavaksi asian, joka on ollut huonolla tai vaikeaselkoisella kielellä kirjoitettu.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minusta on aivan ihanaa kuunnella oikeuskansleria, joka on näin optimisti ja niinhän me varmaan vastaavasti olisimme oman työmme jäljen suhteen. Haluaisimme myös olla optimisteja, että se lainsäädäntö, mikä täällä aikaansaadaan, myöskin johtaa tuloksiin, ensinnäkin tulee tietoon, kansalaisten tietoon ja viranhaltijoiden tietoon ja sitä kautta toiminnaksi.

Nyt on kuitenkin niin, että kun uusi lainsäädäntökään ei tule, sitäkään ei huolehdita, viranhaltijoiden tietoon, niin arvelen, että on aika optimistista ajatella, että kanteluita koskevat tulokset tulisivat heidän tietoonsa, Suomen pienimpiä kuntia kun nyt ajatellaan ja sitä työtä arkipäivän tasolla, jota siellä tehdään. Esimerkkinä kerron vammaishuollosta näitä asioita. Kun näistä on yksityiskohtia selvitetty, on todellakin saatu selville, että virkakunta tuntee huonosti lainsäädännössä tehdyt muutokset ja operoi asiakkaiden kanssa lakipykälillä, jotka ehkä eivät ole enää edes voimassa. Eli meillä on todella suuri huolettava alue tässä.

Sitten mitä tulee virkakieleen, joka on hyvin mielenkiintoinen aihealue, niin olisi hyvä laittaa testiin tätäkin salia vaikka sosiaalivakuutuslainsäädännön osalta ja arvioida, kuinka moni meidän täällä hyväksymäämme tekstiä pystyy peruskoulupohjalta tai edes pitkien kansanedustajavuosien jälkeen kunnolla ymmärtämään. En tiedä, kuka tätä hommaa täällä oikein tekisi, kun ei se oikein hoidu täällä eduskunnassakaan näköjään, mutta jotainhan tosiaan täytyisi tehdä tällä virkakielen ja päätösten tekstipuolen ymmärtämisen puolella, että tätä vammaa voitaisiin myöskin tulevaisuudessa ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Erityisesti vielä toistan sitä, mihin oikeuskansleri nyt ei ottanut kantaa — eikä se tietysti ole välttämätöntäkään. Itse näen ongelmallisena asian silloin, kun on kysymys poliisin virheestä tai oikeusistuimen virheestä. Tämän sanon sen takia, että itselläni on se käsitys, että Suomessa kyllä poliisit ja oikeusistuimet ovat varmasti kilpailukykyisellä tasolla, verrataan mihin hyvänsä. Ei siinä suhteessa ole huolta, mutta kuten puheenvuorossani sanoin, ei sellaista viranomaista ja ihmistä ole olemassakaan, joka ei tee virheitä, ja on kohtalokasta, jos niitä virheitä ei saada korjattua. Meillä ehkä on sellaista, että viranomaisten ja erityisesti poliisiviranomaisten on hyvin vaikea käsitellä omia virheitään ja myöntääkään niitä. Tuntuu, että laillisuusvalvojatkin ovat aika lailla voimattomia tai tehottomia.

Ennen kaikkea, oliko se ed. Kautto ja ehkä monet kansanedustajat samalla tavalla ajattelevat kansalaisyhteydenottojen perusteella, kyllä meillä pitäisi jokin elin olla, ehkä se olisi Oikeuskanslerinvirasto tai eduskunnan oikeusasiamiehen toimisto, jonka ratkaisuun kansalaiset voisivat luottaa. Meillähän on tapauksia, että kirjeet ovat käyneet kahdella presidentillä, ehkä kolmella, useammalla oikeuskanslerilla, oikeusministerillä jne. ja kansalainen ei siitä huolimatta luota ja jatkaa tätä oikeustaistelua. Eikä voida sanoa, että tämä on vain joku yksittäinen poikkeus. Minusta näitä oikeustaistelijoita, jotka ovat menettäneet uskonsa meidän yhteiskuntamme instituutioihin, on liian paljon, ja sen takia olisi tärkeätä, että olisi joku taho, jossa voisi panna pisteen ja sanoa, että nyt se on siellä tarkastettu ja ratkaistu ja varmasti on niin hyvin tehty kuin inhimillisesti voidaan tehdä.

Valtioneuvoston oikeuskansleri N i k u l a: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vehkaoja kysyi hyvin olennaista asiaa, miten tieto uudesta lainsäädännöstä saadaan virkakoneistoon. Tietysti jos sovelletaan vanhaa lakia, niin silloin kyllä on ihme, jos ei sitten laillisuusvalvoja pysty havaitse-

maan, että on tehty virkavirhe tai laiminlyöty virkavelvollisuus.

On toisaalta voinut esimerkiksi meidän virastomme tarkastustoiminnassa havaita, kun käydään viranomaisissa, esimerkiksi uusissa lääninhallituksissa, kuinka kovilla virkakunta nykyään on. Koko ajan työtä tulee lisää, ja ankarat säästötavoitteet pakottavat vähentämään henkilökuntaa. Tämä nähdään kunnissa, se nähdään valtionhallinnossa, ja siinä mielessä kun vaaditaan, että viranomaiset ovat ammattitaitoisia ja ajan tasalla, pitää myös myöntää se — mikä minusta tässä keskustelussa ei ole unohtunut — että virkamiehillä ja viranomaisilla pitää olla myös resurssit harjoittaa työtään ja oppia se uusi lainsäädäntö, jota tulee.

Virkakieli on todellakin vaikea kysymys. Jos perehdytään kertomukseen, joka tänään täysistunnossa on käsittelyssä, niin valitettavasti joudun myöntämään, että sielläkin on vaikeaselkoista kieltä. Voidaan tietysti keskustella aina siitä, kuinka täydellisesti voi esimerkiksi jonkin lain säännöksen ymmärtää. Joku tutkija tekee elämäntyönsä kolmesta rivistä pykälää ja vielä eläkkeelle jäädessään toteaa, että jotain jäi kesken. Ymmärtäminen on suhteellinen käsite, mutta pitäisi ainakin ihmisten esimerkiksi lainsäädännöstä kyseen ollen nähdä, missä ovat ne sudenkuopat, joita pitää välttää, mikä on oikea käyttäytyminen tai se käyttäytyminen, jota ei haluta, jota pidetään paheksuttavana, jopa rangaistavana. Ainakin sen pitäisi näkyä pykälästä.

Mutta, arvoisa puhemies, tämä on valitettavasti niitä kysymyksiä, joihin ei koskaan ehkä saada ratkaisua, ja silloin ainoa tapa käsitellä ja jollain tavoin saavuttaa edistystä on jatkuvasti pohtia ja yrittää kukin itse parantaa työtään.

Ed. Kuismalle aivan lopuksi: Olen hänen kanssaan samaa mieltä, että ihmisiä, jotka ovat tyytymättömiä, jotka ovat menettäneet luottamuksensa, on liian paljon. Itse asiassa ihanteellinen tilanne olisi, ettei heitä olisi lainkaan. Mutta valitettavasti tässäkin tilanne on sellainen, että kun näitä asioita uudelleen ja uudelleen pyritään saamaan vireille, niin jos ei niistä löydy mitään uutta tosiseikkaa, jotain semmoista maailman napaa, josta se asia ulkopuolisen puolueettoman ratkaisijan silmissä kääntyy toisenlaiseksi ja tulee uusia tosiseikkoja esiin, ne ratkaisut eivät muutu. Silloin näiden ihmisten tilanne, joita kohtaan kyllä uskoisin varmaan kaikkien lainvalvojien tuntevan suurta myötätuntoa, jatkuu sellaisena.

Poliisin ja oikeusviranomaisten virheiden tutkinnassa on mielestäni myös lainsäädännön kautta saatu parannusta aikaan. Täällä on jo ollut esillä Valtakunnansyyttäjänviraston perustaminen. Jos tehdään esimerkiksi rikosilmoitus poliisista tai tuomarista, se siirtyy valtakunnansyyttäjän tai syyttäjälaitoksen arvioitavaksi poliisin ja tuomioistuinorganisaation ulkopuolelle. Se on oikeastaan se, mitä voidaan tehdä, saattaa kriittinen tutkinta pois siitä kollegiaalisesta piiristä, johon epäily kohdistuu. Tällä tavoin esimerkiksi laillisuusvalvojien kertomukset saatetaan maan korkeimman päätöksentekijän, eduskunnan, arvioitaviksi, kokonaan pois juristipiireistä juuri sen vuoksi, että voidaan kriittisesti arvioida, millä tavoin työ on onnistunut, ja nyt, arvoisa puhemies, se hetki on oikeuskanslerin osalta eduskunnalla.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

2) Hallituksen esitys entisten tasavallan presidenttien palveluja koskevaksi lainsäädännöksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 23/1999 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 2/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laiksi valtion eläkelain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 24/1999 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 5/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työturvallisuuslain ja työsuojelulain valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 33/1999 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö TyVM 1/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 1.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys laiksi tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 45/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

6) Hallituksen esitys laiksi eräistä henkilöstön asemaa koskevista järjestelyistä kunnallistettaessa yliopistojen hammaslääketieteen kliinisen koulutuksen toimintoja

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 48/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Hyssälä: Arvoisa rouva puhemies! Esityksessä on kyse hammaslääketieteen laitosten perus- ja erikoistumiskoulutuksen integraatiosta terveydenhuoltojärjestelmään. Kyse on saman systeemin omaksumisesta, joka jo on lääketieteen opiskelijoiden puolella, eli koulutus tapahtuu nykyisin terveydenhuollon organisaation puitteissa.

Se, miten tähän järjestelyyn on päädytty, on hyvin pitkän prosessin tulos, ja tässä on istunut työryhmä, joka asiaa on miettinyt. Työryhmän esitys on osittain ristiriitainen. Olen huolestunut siitä, että uudistuksessa ei vain kävisi niin, kun se tapahtuu, että koulutuksen tasoa madallettaisiin. Erityisesti olen huolestunut koulutuksen kliinisen tason madaltumisesta. Tämä sen takia, että tässä ei vahvasti turvata sitä systeemiä, joka nyt on vallalla.

Hammaslääketieteen opetushan on kaikesta muusta opetuksesta poikkeavaa sikäli, että käden taitoja ei opita teoriassa, vaan ne on opiskeltava käytännössä ja työ on tehtävä tiukan ohjauksen ja valvonnan alaisena. Kukapa meistä haluaisi olla hammaslääkärin tai hammaslääketieteen opiskelijan koekaniini, jos opiskelija ilman valvontaa suorittaisi kliinisiä operaatioita suussamme?

Turussahan ei ole enää hammaslääketieteen peruskoulutusta. Tämä koskee Turussa erikoistumiskoulutusta. Oulussa nykyjärjestelmän resurssit ikään kuin siirretään sellaisenaan uudelle maksajalle, eli fyysisesti tilat säilyvät ennallaan, mutta maksaja vaihtuu. Oulussa on kuitenkin se tilanne, josta huolestuneena otettiin allekirjoittaneeseenkin yhteyttä, että hammashuolto on Oulun sosiaali- ja terveydenhuollossa ikään kuin pahnanpohjimmaisena ja resursseja ei tunnu riittävän tälläkään hetkellä. Huoli on siitä, miten saadaan resurssit riittämään paitsi opiskeluun, jonka virat kuitenkin siirtyvät sinne, muuhunkin hammashuoltoon.

Integraatiokysymys ei kuitenkaan ratkaise hammashuollon perusongelmaa, joka on voimavarojen vähyys, lähinnä taloudellisten resurssien puute, mutta myös se, että terveyskeskuksissa myös hammaslääkäreitä on koko 90-luvun ajan ollut vähemmän ja vähemmän töissä. Potilaita taas olisi tulossa enemmän ja enemmän, koska hoitamattomia suun alueen sairauksia on suorastaan patoutunut viime vuosien aikana potilaille, joilla ei todellakaan taloudellisista syistä ole ollut mahdollisuutta mennä hoitoon.

Tähän viittaa sekin, että vuosittain toimeentulotukena potilaille myönnetään noin 50 miljoonaa markkaa avustusta hammashuoltoon, yleensä särkeviin hampaisiin, proteeseihin jne. Tämä kertoo karua kieltä siitä, että alalla on todella suuria ongelmia. Nämä ongelmat pitäisi nyt pystyä ratkaisemaan. Talouskysymykset eivät saisi näin voimakkaasti vaikuttaa suun alueen terveyden edistämiseen ja potilaiden hoitoon hakeutumiseen.

Tällä uudistuksella joka tapauksessa vaikutetaan siihen, että tulevat koulutetut hammaslääkärit ja erikoishammaslääkärit ovat varsin hyvin perehtyneitä olemassa olevaan järjestelmään, koska he ovat osa tätä järjestelmää. Toivon, että osaltaan tällä edistetään kansanterveyttä, mutta varsinainen hammashuolto tässä maassa odotuttaa yhä ratkaisua. Valitettavasti ratkaisua ei ole näköpiirissä tämänkään hallituksen aikana sellaisena kuin itse ajattelen. Hallitusohjelmassa lukee, että uudistus toteutetaan kustannusneutraalisti, mikä on mielestäni mahdoton tehtävä. Peitto on jo tällä hetkellä liian lyhyt, sitä ei voi jatkaa mistään päästä.

Ed. K a u t t o : Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä oleva lakiesitys kylläkin koskee nyt sitä, miten siirtyvien ihmisten työhön liittyvät asiat järjestetään, eikä suinkaan sitä, miten itse työt järjestetään. Siinä mielessä tietysti vastuullisia ovat eri yliopistolliset sairaanhoitopiirit. On selvää, että varmasti myös tämä sektori kaipaisi varoja jatkossa enemmän, mutta aika paljon myöskin tähän uudistukseen vaikuttaa se, miten eri sairaanhoitopiirit asian järjestävät.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

7) Hallituksen esitys laiksi eläintautilain 15 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 49/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

8) Laki vanhusten suojelusta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 89/1999 vp (Tuula Haatainen /sd ym.)

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. H a a t a i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajakollegat! Olen uusinut lakialoitteen vanhusten suojelusta, jonka tein viime kaudella, ja jääräpäisesti jatkan keskustelua vanhustenhuollosta, koska mielestäni eläkeläisten ja ikääntyvien ihmisten asiat eivät suinkaan ole vielä kunnossa. Varsinkin puhun nyt niistä vanhuksista, jotka eivät kykene itse huolehtimaan itsestään. Minusta näiden ihmisten ihmisarvoiseen kohteluun pitäisi kiinnittää myös valtakunnan tasolla huomiota. Nykyisessäkin hallitusohjelmassa siitä mainitaan, mutta mielestäni nyt tarvittaisiin myös lainsäädännöllisiä keinoja, joilla voitaisiin kunnille asettaa tiettyjä kriteereitä vanhustenhuollon tason turvaamiseksi.

Lakiesitys on puitelaki. Se keräisi yhteen vanhusten oikeudet palveluihin aivan samalla tavalla kuin lastensuojelulaissakin on lasten oikeuksien kohdalla tehty. Vanhustenhuollosta ja vanhan ihmisen asemasta ei tällaista erillistä lakia ole olemassa. Näitä ihmisiä koskevia säännöksiä on lainsäädännössä paljonkin, mutta ne ovat hajaantuneina eri lakeihin, jotka koskevat sosiaalihuoltoa ja terveydenhoitoa.

Minusta laki vanhusten suojelusta olisi siinä mielessä tärkeä, että sillä eduskunta osoittaisi sen, että me haluamme pitää huolta siitä, että vanhukselle turvataan oikeudenmukainen kohtelu asuinpaikasta ja varallisuudesta riippumatta siinä vaiheessa, kun hän ei enää itse kykene huolehtimaan itsestään. Kun puhun näistä vanhuksista, en tarkoita niitä vanhuksia, jotka kävelevät ja huolehtivat itse itsestään, käyvät kauppareissuilla ja kenties etelänmatkoilla. Vanhoja ihmisiä on monenlaisia. Ne, jotka tarvitsevat hoivaa ja vastuunkantoa, ovat niitä, jotka kärsivät dementiasta tai kärsivät sellaisista pitkäaikaissairauksista, etteivät kykene itse itsestään huolehtimaan.

Yksinkertaisesti lakialoitteeni mukaan vanhuksella pitää olla oikeus turvalliseen, monipuoliseen ja yksilön tarpeet huomioon ottavaan hoivaan. Kunnan pitää myös pitää huolta siitä, että vanhukset saavat myös ennalta ehkäiseviä palveluja, kuten esimerkiksi ennalta ehkäisevää kuntoutusta. Tämähän on selvä asia, että kun näistä asioista huolehditaan, silloin myös vanhojen ihmisten toimintakyky säilyy pidempään ja laitoshoito siirtyy, kun näistä ihmisistä myös kannetaan huolta, pidetään huolta siitä, että heidän toimintakykynsä säilyy.

Esimerkiksi liikuntatoimessa pitäisi entistä enemmän satsata ikääntyvien liikuntaan. Sillä on selvät yhteydet niihin kustannuksiin, joita tulemme maksamaan muutaman kymmenen vuoden päästä suurina hoivakustannuksina. Vanhat ihmiset tarvitsevat myös terveydentilan tarkistuksia, itsehoidon opastusta ja tietoa myös pal-

veluista, etuuksista ja apuvälineistä sekä lääkkeistä. Hyvin paljon huomaa, kun ihmisten keskuudessa, etenkin ikääntyvien ihmisten keskuudessa liikkuu, että hyvin paljon on puutteita tiedossa ja mahdollisuuksissa hakea tietoa ja hakea itselleen oikeutta ja välineitä ihan arkielämästä selviytymiseen, puhumattakaan niistä tilanteista, että vanha ihminen hakee itselleen oikeutta esimerkiksi eläkepäätöksissä tai tämän kaltaisissa kysymyksissä. Näkö, tieto, taito ja osaaminen on heikompaa. Oikein sellaista kunnollista tahoa ei tunnu löytyvän, josta apua ja tukea myös saisi.

Toisin sanoen minä kannan huolta siitä, että meidän ikärakenteemme on menossa siihen suuntaan, että ikääntyvien määrä tulee lisääntymään. Tämä on ihan suorassa yhteydessä siihen, että esimerkiksi dementia tulee valtavasti lisääntymään. Siitä syystä meidän pitäisi nyt jo hyvissä ajoin varautua niihin tarpeisiin, joita meillä odotettavissa on, ja myös ennalta ehkäistä näiden ongelmien paisuminen, jotta pystyttäisiin jo ennakolta varautumaan vanhusten kasvavaan suureen määrään.

Ed. Akaan-Penttilä: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajat! Totta kai on selvää, että ed. Haatainen lakialoitteessaan kiinnittää huomiota asiaan, josta varmasti koko sali on samaa mieltä. Vanhusten suojelussa on taatusti monia asioita, ei pelkästään sairaanhoidossa ja terveydenhuollossa, vaan koko heidän elämässään, jotka tarvitsisivat yhteiskunnassamme aivan toisenlaista otetta. Minä rohkenen kuitenkin väittää, että jos tämän laatuinen laki säädettäisiin, se ei suinkaan olisi tälle asialle vahingoksi, mutta eipä se oleellisella tavalla asioita ehkä parantaisi. Se voisi hetkellisesti kiinnittää jonkinlaisen peruspistehuomion asiaan vähän eri lailla, mutta minä itse asiassa näen asian paljon laajempana ja murehdin, että tällaista keskustelua meidän on täällä käytävä, sillä kun nämä asiat eivät näin toteudu, niin eivät ne lainsäädäntöä tiukentamallakaan toteudu. Tämä vaatii meidän ammattihenkilöstöltämme niin sosiaali- kuin terveydenhuollossa ehkä tiettyihin asioihin vähän toisenlaista otetta.

Ennen kaikkea, ed. Haatainen, näkisin, että nykyinen lainsäädäntö, esimerkiksi kansanterveyslaki kaikkine säädöksineen ja siihen liittyvät vieläkin osin voimassa olevat lääkintöhallituksen vanhat ohjeet ja muu käytäntö, mitä viranomaiset ovat antaneet, ja hallitusten antamat asetukset, ihan riittävällä tavalla antavat mahdollisuuden koko virkamiehistölle, on sitten kysymys vanhuksen minkälaisesta tahansa problematiikasta, toteuttaa asiaa niin, että vanhuksilla on oikeus juuri semmoiseen huoltoon kuin he oman terveydentilansa ja sosiaalisen tilanteensa vuoksi tarvitsevat meidän Suomessamme, on sitten kysymys ennalta ehkäisevistä palveluista, vanhustenhuollon muusta järjestämisestä tai palveluiden kehittämisestä.

Jos ajatellaan pelkästään sairaanhoitoa, erikoissairaanhoitoa tai erityisvaativan tason sairaanhoitoa, olen sitä mieltä, että tässä maassa meillä on tällä hetkelläkin kaikista puheista huolimatta periaatteessa tarpeeksi rahaa käytettävissä näihin asioihin. On sitten aivan toinen juttu, onko asiat suoritettu tällä hetkellä niin tehokkaasti ja resurssit kohdennettu sillä lailla oikein kuin tällä sektorilla pitää tehdä.

Olen itse ollut mukana vammaistyössä kohta 30 vuotta ja nähnyt muun muassa sen ympärillä hyvin paljon ratkaisuja, joissa pelkästään toisenlaisella asioiden arvostuksella, ei välttämättä priorisoinnilla tai posterisoinnilla — nehän ovat toistensa vastakohtia — on asiat järjestettävissä aivan toisenlaiseen kuntoon. Tarkoitan silloin terveen väestön arvostusta omia vanhempiaan, naapureita ja oman kylän muita vanhempia ja sen kunnan vanhempia kohtaan. Tarkoitan myös päättäjien arvostusta sen suhteen, miten kaikki kohdennetaan. Mitä halutaan painottaa, kun taloudellisia ratkaisuja tehdään? Jos vain yksimielisesti ajattelemme, että me täällä määräämme hyvin voimakkaat subjektiiviset oikeudet, saattaa tietysti tulla mieleen, että se sitten turvaa kaikille asiat niin kuin niiden ehkä pitäisi olla. Mutta olemme esimerkiksi tänä kesänä eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen suulla jo kuulleet, että kun vammaispalvelulain alueella on muutamia subjektiivisia oikeuksia, mikä suomalaisen järjen mukaan tarkoittaisi sitä, että ne kai ilman muuta toteutuisivat, niin eivät, hyvät kuulijat, nekään subjektiiviset oikeudet toteudu. Eivät edes vaikeavammaisten osalta, vaikka kysymys on oikeastaan vain muutamista asioista. Siinähän on tilojen rakentamiseen tai muutostöihin varattu määrärahoja, ja toinen alue ovat kuljetuspalveluun liittyvät asiat. Ne on, ed. Haatainen, ihan lainsäädännössä lueteltu, niin kuin varmasti tiedättekin, mutta toteutus klikkaa.

Puheeni tarkoitus, rouva puhemies, on yrittää osoittaa, että lainsäädännöllä tällainen arvostuksellinen, osin jopa moraalinen ja kulturelli asia, ei mene järjestykseen, vaan se vaatii väestöltämme

toisenlaista asennoitumista. Vanhuus pitäisi nostaa kunniaan ihan eri tavalla. Se ei nouse kunniaan ainakaan pelkästään sillä, että lainsäädäntöä tässä maassa parannetaan.

Jostain syystä vanhoissa kulttuureissa tämä asia on reilassa, niin kuin suomeksi sanotaan. Minulle on mysteeri se, miten meidän itsenäisessä Suomessamme vanhuus ei ole luontevalla tavalla kunniassa. Jos terve vanhus ei ole kunniassa, niin miten sitten, arvoisa puhemies, hyvät edustajat, sairaan ihmisen asia olisi kunniassa. Ei käy oikein meikäläisen lääkärin järkeen se, että se yritetään lainsäädännöllä komentaa kunniaan.

Tämä on eräänlainen kansallisen talkoon paikka. Siinä mielessä minusta on aivan erinomaista, että ed. Haatainen on ottanut asian esille. Olen perushuolesta täysin samaa mieltä ed. Haataisen kanssa, mutta katson, että lainsäädäntökoneistoa käytetään ehkä hivenen turhaan asiaan, jos me tähän asiaan näin puutumme.

Yksi luontevampi tapa olisi esimerkiksi se, että talousarviokeskustelun yhteydessä meillä olisi aivan toisenlaiset tarveluonteiset selvitykset siitä, minkälaista tarvetta tämän vuoden ja ensi vuoden vanhusväestö tarvitsee. Toisaalta meidän myös pitäisi nyt jo tietää paljon paremmin, miten vanhenevalle väestöllemme käy 5—10 vuoden kuluttua. Hallituksen ensi vuoden budjetissa näistä asioista mitään kovin jämäkkää hyvää tietoutta ei ollut, johon voisi pohjata määrärahojen kohdentamisen. Minusta tämä enemmänkin on sen linja, jolla pitäisi edetä, jos tätä tilannetta tosiaan haluamme toiseksi muuttaa. Ja jos sitä muutetaan, minä kyllä mielihyvin niissä talkoissa olisin mukana.

Ed. T u l o n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Haataisen aloite on siinä mielessä hyvä, että vanhustenhoito kunnissa on puhuttanut eduskuntaa hyvin paljon, varsinkin edellistä eduskuntaa.

Toteaisin kuitenkin, että tavallaan tällaiset puitelait, jotka tehdään yleisiksi laajoiksi aloitteiksi, ovat vähän samanlaisia kuin sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset suunnitelmat. Niissä myös ohjataan kuntia tekemään määrättyjä asioita eli lain tasolle vietynä ihan samalla lailla kuin ed. Haatainen nyt haluaisi vanhusten suojelusta ja vanhusten palveluitten priorisoimisesta, miten se kunnissa pitäisi tehdä.

Toteaisin kuitenkin, että kunnissa on mielestäni aivan oikein lähdetty viemään eteenpäin omalääkärijärjestelmää. Se on aika hyvin lähtenyt eteenpäin kaikissa isommissa kunnissa. Me kaikki tiedämme, että kolme päivää on se raja sille, että myös vanhuksen täytyy saada lääkäripalveluita. Totta kai sosiaalipuolen palvelut ovat erikseen. Lähden kuitenkin siitä, että puitelaki on erittäin vaikea valvoa. Kunnille on kuitenkin annettu mahdollisuus ja määräys järjestää valtionosuusuudistuksen myötä nämä palvelut.

On tietysti oma asia sinänsä, jos tarkennamme lakeja, jotka välillisesti vaikuttavat vanhusten hoitamiseen kunnissa. Mielelläni kannatan ihan selkeää puitelakia, joka valitettavasti voi kyllä jäädä vähän ympäripyöreäksi.

Ed. N u r m i : Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni ed. Haataisen lakialoitteen sisältö, sen henki, on ihan oikean suuntainen. Ajatus on hyvä. Varsinkin ajatus siitä, että yhteiskuntasuunnittelun sekä asuin- ja toimintaympäristön suunnittelun pitää perustua esteettömään liikkumiseen, on ihan oikein, ja samallahan se palvelee, niin kuin aloitteessa sanotaan, myös lapsia ja pienten lasten vanhempia sekä liikuntavammaisia. Tämähän on täysin totta.

Yhteiskunnassahan vallitsee näin yleisessä keskustelussa aistittava nuoruuden ihannointi varsinkin julkisessa sanassa. Kuitenkin, kun keskustelee tavallisten suomalaisten kanssa, heillä on kyllä ihan selkeästi arvot kohdallaan ja he arvostavat ikäihmisiä. Uskonkin, että kunnat taistelevat näitten arvoasioitten kanssa reippaasti ja koettavat panostaa niin paljon kuin kykenevät vanhempien ihmisten asioiden hoitoon, samoin kuin me täällä eduskunnassakin.

Kuitenkaan tällä lailla, mikäli se nyt määrättäisiin voimaan, ei näitä epäkohtia pystytä korjaamaan lopullisesti, esimerkiksi vanhempia ihmisiä koskevia pieniä eläkkeitä ja niihin liittyviä ongelmia, ei lääkekustannusten nousua eikä yksinäisyyttä ja muita ongelmia. Ne asiat pitää hoitaa muiden lakien puitteissa. Uskon, että vanhempien ihmisten kunnioitus lähtee myös kotikasvatuksesta.

Ed. R a j a m ä k i : Puhemies! Vanhusten suojelun ja ihmisarvoisen hoidon osalta on todella syytä käydä vakavaa keskustelua. Muutoinkin terveydenhuollossa on selkeästi tilanne kärjistynyt, hoitohenkilökunnan työpaine kasvanut ja vaikeahoitoisuus myös potilasaineksessa kasvanut. Saatoin sen itse todeta nyt kahtena peräkkäisenä maanantaina vietettyäni aamupäivät ensin työntekijöiden kanssa vanhainkodilla ja nyt vuodeosastolla tällä viikolla.

Silloin, kun valtakunnallisista suunnitelmista, sairaanhoitolaitosten ja kansanterveystyön järjestelmistä siirryttiin — siis näistä hyvin konkreettisista, sitovista, joustamattomista, vähän itäeurooppalaisista suunnittelujärjestelmistä — tähän uuteen asukasperusteiseen ja kunnallisen päätöksenteon pohjalta lähtevään systeemiin, niin rohkenin silloin epäillä tässä salissa, että kun se tehdään syvän alkavan laman tilanteessa, niin kunnallinen arvokeskustelu ei tule onnistumaan, vaan terveyden- ja sairaanhoidossa erityisesti tulee pullonkauloja ja kapeikkoja, joissa epäkohtia syntyy. Näin on nyt ollut. Niitä on selkeästi vanhustenhuollossa, niitä on lasten- ja nuortenpsykiatriassa ja monilla erikoissairaanhoidon aloilla. Tämän takia eduskunnassa viime talvena valtiovarainvaliokunnassa hallituspuolueiden kesken tehtiin lastensuojelurahastojärjestely lastensuojelun ongelmien takia. Nyt sanoisin, että tämän talven talkoo olkoon tässä talossa lasten- ja nuortenpsykiatrian resurssien korvamerkitseminen. Eli ikään kuin olemme nyt palaamassa takaisin jossain määrin tällaiseen kriteerien hakuun siinä, että sosiaali- ja terveysministeriön ja myös poliittisen päätöksenteon pitäisi ottaa tietyt vähimmäisminimitasot turvaavaa määräysvaltaa ja lainsäädäntöä, jotta kuntien eriarvoisuus ja jopa kuntalaisten eriarvoisuus saman vuoden sisällä, esimerkiksi avosydänkirurgialeikkauksiin pääsyssä, ohjaussopimusten ynnä muiden kautta poistettaisiin. Meillä on erittäin vakavia epäkohtia koko terveydenhuollon kentässä. Minä väitän, että ne tulevat olemaan voimakkaasti esillä eivät pelkästään vanhusten vaan muidenkin potilasryhmien ja ihmisryhmien osalta.

Ed. K a u t t o : Arvoisa puhemies! Minä näen tämän lakiehdotuksen siltä pohjalta, että pitkälti se on tietynlainen periaatteellinen julistus vanhusten asemasta, ja siksi voitaisiin puhua tosiaan suojelu-sanan asemesta vanhusten asemasta, vanhusten oikeuksista. Minä näkisin, että yksi tämän asian esille ottamisen periaatteista pitäisi nimenomaan olla se, että jollain tavalla me voisimme vaikuttaa kunnallisiin eroihin. Joissakin kunnissa on hoidettu, voi sanoa, erittäin hyvinkin vanhuksiin liittyviä palveluja, mutta selvästi joissakin ollaan todella jäljessä. Se on tietysti yhteistyötä paljolti juuri sosiaali- ja terveydenhuoltosektorin osalta. Tiedän, että usein tapauksissa on myös takana se, että vanhus tai hänen omaisensa eivät itse osaa nähdä muun muassa iästä johtuvia ongelmia, jotka saattavat estää toivottuja hoitoja, tai että yksilö itse saattaa ajatella, että asia järjestyisi jollakin tietyllä tavalla. Näiden asioiden selvittäminen on erittäin vaikeata.

Minä uskoisin, että vanhusten tilannetta ja asemaa on meidän syytä pitää esillä koko ajan, sillä vanhusten määrän niin radikaali muuttuminen, joka meillä lähivuosina on edessä, tuo varmasti sen tyyppisiä ongelmia eteen, joita emme tänä päivänä selkeästi näe. Vanhusten määrän lisääntyminen ja se, että yhä useampi näistä vanhuksista on yksinäinen ja jossain vaiheessa menettää elämänhallintansa, tulee asettamaan kyllä uusia vaatimuksia ja näkökohtia.

Ed. H a a t a i n e n : Arvoisa puhemies! Oli ihan mukava kuulla näitä myönteisiä positiivisia puheenvuoroja, kannanottoja sen puolesta, että vanhustenhuolto kaipaa huomion kiinnittämistä entistä voimakkaammin.

Ed. Akaan-Penttilän kanssa olen aivan samaa mieltä tästä perusajatuksesta, että vanhuuden ja vanhusten arvostus on nostettava kunniaan ja me olemme menettäneet sitä perintöä ja perinnettä, joka aiemmin kenties meidän yhteiskunnassammekin paremmin vallitsi.

Mutta minun huoleni on siinä, että me valtiovaltana annamme kuntiin rahaa ja niissä laskelmissa käytetään myös väestön ikärakennetta pohjatietona. Mutta minusta me emme riittävästi valvo sitä, mitä näillä rahoilla sieltä toisesta päästä tuuttia ulos tulee. Tämä huoli minulla on nimenomaan siitä, että meillä ei varmasti joka paikassa Suomenmaassa saa riittävää hoitoa ja vastinetta tavallaan niille veromarkoille, joita on maksettu. Eli toisin sanoen kysymys on siitä, miten me eduskuntana ja valtiovaltana voimme seurata sitä, mitä kunnissa tapahtuu. Suomihan on suhteellisen pieni maa kuitenkin, viisimiljoonainen väestö, ja meillä on hyvin pieni kuntakoko. Siinä mielessä minusta meillä on myös mahdollisuuksia pikkuisen paremmin paikallistasolle mennä ja seurata ja valvoa sitä, mitä palveluina tuotetaan.

Lastensuojelussa tehtiin tämä korvamerkintä. Lastenpsykiatria on toinen alue, jossa tarvitaan korjausta, ja vanhustenhuolto on minun mielestäni edelleenkin asia, joka vaatii tiukempaa otetta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

9) Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 30 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 94/1999 vp (Raija Vahasalo /kok)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Vahasalo: Arvoisa puhemies! Ehdotan sosiaali- ja terveydenhuollosta annettuun lakiin lisättäväksi, että osittain valtionosuudella rakennettuja päiväkotitiloja voidaan vuokrata yksityisille yrittäjille, joille maksetaan yksityisen hoidon tukea. Perustamishankkeisiin saatua valtionosuutta ei tässäkään tapauksessa käytettäisi vastoin sosiaali- ja terveydenhuollosta annetun lain henkeä. Lain 4 §:n mukaan kunta voi järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon alaan kuuluvat tehtävät 1) hoitamalla toiminnan itse, 2) sopimuksin yhdessä muun kunnan taikka muiden kuntien kanssa, 3) olemalla jäsenenä toimintaa hoitavassa kuntainliitossa tai 4) hankkimalla palveluja valtiolta, toiselta kunnalta, kuntainliitolta tai muulta julkiselta taikka yksityiseltä palvelun tuottajalta. Minusta tämä on aivan selvää tekstiä eikä siinä erotella kunnallista tai yksityistä palvelua eri kasteihin.

Laki yksityisen hoidon tuesta on säädetty myöhemmin, ja lakialoitteeni onkin lähinnä sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksista annetun lain ajanmukaistamista siltä osin, etteivät kunnan sosiaali- ja terveydenalaan kuuluvia tehtäviä määrittelevät lait ole toistensa kanssa ristiriidassa.

Yksityisen hoidon tuki lisää valinnanvaraa lasten päivähoidon järjestämiseksi kunnallisen päivähoito-organisaation rinnalla. Yksityisen hoidon tuessa yhteiskunta maksaa lapsen hoidosta tietyn osan ja vanhemmat lopun osan. Ei siinä pyritä tukemaan yhtä palvelumuotoa toisen kustannuksella. Nykykäytäntöhän päinvastoin asettaa kunnallisen päivähoidon muiden edelle riippumatta siitä, vastaako se kyllin tehokkaasti päivähoitopaikkojen lisääntyvään tarpeeseen ja onko se edullisin tapa tuottaa niitä.

Esimerkiksi Kirkkonummella otettiin käyttöön palveluseteli yksityisen päivähoidon tukimuotona. Se on osoittautunut toimivaksi ja edulliseksi kunnalle. Palvelusetelin piirissä on kodin ulkopuolella hoidettavista lapsista noin kolmannes. Sosiaali- ja terveysministeriön päätös Espoon kohdalla on hämmästyttävä. Tuntuukin siltä, että ministeriössä halutaan pysyä vanhalla tiellä vaikka väkisin. Eihän kunnallinen palvelukäytäntö voi olla mikään itseisarvoinen päämäärä laadun kustannuksella.

Tulevaisuudessa on satsattava erilaisiin palvelumuotoihin, jotka toimivat rinnakkain toisiaan täydentäen. Puheet valinnan lisäämisestä ja kuntalaisten kuulemisesta palveluista päätettäessä on syytä hiljentää, mikäli käytäntö puhuu toista kieltä. Kuntalaisethan itse maksavat verojensa kautta käyttämistään palveluista. Yksityisen hoidon tuki on osa valtion verorahoin ylläpitämää suunnittelu- ja valtionosuusjärjestelmää siinä missä kunnallinen päivähoitojärjestelmäkin. Sen, että niin monet vanhemmat ovat valinneet yksityisen hoidon tuen kunnallisen päivähoidon sijaan, pitäisi olla tarpeeksi hyvä syy järjestelmän vakiinnuttamiseksi osaksi päivähoito-organisaatiota. Näistä syistä katson lakimuutokseni olevan perusteltu ja tarpeellinen.

Ed. Komi: Arvoisa rouva puhemies! Olen samaa mieltä ed. Vahasalon kanssa siitä, että kuntien tulisi voida vuokrata kiinteistöjä sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden tuottajille ilman, että kunnalta perittäisiin takaisin valtionosuuksia, joita rakentamiseen on käytetty. Varsinkin muuttotappioisilla alueilla ja ministeri Häkämiehen suosimilla kuntaliitosalueilla tämä asia tulee useinkin esiin.

Toivon lakialoitteelle asiallista käsittelyä ja toivon, että siinä voitaisiin pohtia myös vuokrausta tai käyttötarkoituksen siirtoa myös opetusministeriön alaisten palvelujen käyttöön.

Ed. Karjalainen: Arvoisa puhemies! Ymmärrän lakialoitteen tarkoittavan hyvää ennen kaikkea palvelujen kuluttajien kannalta. Haluan kuitenkin omalta osaltani nostaa varoittavaa sormea. Kilpailutilannetta muutettaessa haluan huolehtia myös kunnallisesta palvelutuotannosta. Yksityiset palvelijat useimmiten hankkivat edullisuutensa polkemalla palkkoja, työsuhteita ja sitä kautta myös laatua. Tästä syystä suhtaudun hivenen varauksella siihen, että kunnallisen päivähoidon kilpailutilannetta huononnetaan.

Ed. Vahasalo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt ei suinkaan huononneta kunnallisia palveluja vaan halutaan luoda tasa-

vertaiset edellytykset muille, vaihtoehtoisille päivähoitopalveluille. Päivähoitopaikoista on kova pula, ja jotakin täytyy kiireesti tehdä. Se, että on yksityinen palvelu, ei tarkoita sitä, että laatu heikentyisi.

Ed. Akaan-Penttilä: Arvoisa rouva puhemies! Minä kannatan ed. Vahasalon lakialoitetta niillä perusteilla aika paljon, jotka hän esittikin äsken. Kun ajatellaan näin loogisesti, kunnalla on velvoite järjestää päivähoito, joka kaiken lisäksi on vielä subjektiivinen oikeus, siinä on selkeä kohderyhmä ja kunta voi sen toteuttaa, niin kuin tekstistä voitte lukea, neljällä eri tavalla. Näinhän syntyy tietysti käyttötarkoitus, johon on investointeja tehty ja jossa toiminta turvataan. On tietysti aika mielenkiintoista, että hallintoviranomaiset ja Suomessa jonkin verran myös vasemmisto lähtevät liikkeelle siitä, että tietyillä premisseillä osa valtionosuudesta kuitenkin voidaan periä takaisin, vaikka kohderyhmä pysyy samana, käyttötarkoitus pysyy samana, mutta toteuttaja vain jostain syystä vaihtuu. Minä en ymmärrä semmoista tapaa ajatella tätä asiaa, koska kyllä kai, jos toteuttaja vaihtuu, kunta, joka sen päättää, lähtee aina siitä, että tilalle otetaan parempi toteuttaja tai paras mahdollisista vaihtoehdoista, eikä sitä voi ajatella automaattisesti, että se on aina negatiivinen, niin kuin välillä tässäkin salissa halutaan nähtävästi ajatella.

Tilanne lähentelee sitä, että järjen käyttökin olisi sen mukaan syytä välillä muistaa.

Ed. Tulonen: Arvoisa puhemies! Me olemme antaneet eduskunnan lainsäädännön kautta kunnille mahdollisuuden monipuolisesti järjestää esimerkiksi päivähoitoasiat päivähoitolain mukaan. Jotkut muistavat, että silloin, kun yksityisen hoidon tuki täällä 97 säädettiin, niin siinä yhteydessä aika moni käytti puheenvuoron juuri siitä, että täytyisi myös luoda kunnille mahdollisuus siihen, että kunnallisilla varoilla ja valtionosuuden investointien tuella tehtyjen päiväkotien pitää olla avoimia ja myös avoimiin yksityisiin päiväkoteihin päin suuntautuvia, mutta tämä asia vaan jurraa paikallaan.

Mielestäni ed. Raija Vahasalon aloite on todella tarkoituksenmukainen. Minulla on suuri epäilys siitä, että nyt, kun esiopetus tulee ja kunnat saavat valita joko opetustoimen tai päivähoidon toteuttamistavan, asia nousee ihan varmasti myös esille.

Minusta ei sitten voisi säätääkään yksityisen hoidon tukea, jos kunnan paikat jätetään yksinomaan kunnan haltuun, kun me tiedämme, että varsinkin pienemmissä kunnissa saattavat olla päiväkodit tyhjillään ja yksityisen hoidon tuella saatetaan hoitaa lapsia hyvinkin pienissä tiloissa. Se ei tarkoita, ed. Karjalainen, sitä, että laatu olisi huono. Yksityisen päivähoidon ja tämän lain mukaan mukaan yksityisten hoitolaitoksien, olivat ne sitten päivähoitopaikkoja tai muita sosiaali- ja terveydenhuollon paikkoja, laatua läänin taholta tarkkaillaan. Se on hyvä asia.

Ed. Nurmi: Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni ed. Vahasalon lakialoite on sisällöltään hyvä, ja olen siis sitä mieltä, että tätä lakialoitetta tulisi tukea ja viedä sitä eteenpäin.

Minä olen samaa mieltä kuin ed. Tulonen, että ei se suinkaan, että palvelut ostetaan yksityiseltä, vie palveluilta tasoa. Mielestäni on hyvä, että on olemassa kilpailua. Se ei kuitenkaan sulje kunnallista päivähoitoa kokonaan pois. Meillä on myös systeemejä, joilla me voimme tarkkailla päivähoidon laatua, työntekijöiden palkkauksen tasoa ja hoidon tasoa.

Mielestäni näitä erilaisia päivähoitovaihtoehtoja tulee kehittää, ja siksi tämä lakialoite on hyvä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

10) Laki kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain 20 §:n 2 momentin kumoamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 95/1999 vp (Tapio Karjalainen / sd)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Karjalainen: Arvoisa puhemies! Voimassa oleva laki alueellisesta kuljetustuesta päättyy 31.12. tänä vuonna. Hallitus ei esitä lain jatkamista.

Nyt käsittelyssä oleva aloite esittää tuon lain päättymispäivää koskevan 20 §:n 2 momentin kumoamista, ja täten tuon jälkeen laki olisi voimassa ilman takarajaa. Ruotsin vastaava laki on

saamieni tietojen mukaan voimassa vuoteen 2004 saakka.

Alueellisella kuljetustuella on ollut Pohjois- ja Itä-Suomen pk-yritystoiminnalle ja työllisyydelle selkeästi myönteisiä vaikutuksia. Pitkät etäisyydet suurille markkina-alueille aiheuttavat yrityksille moninkertaiset kuljetuskustannukset keskimääräisiin kustannuksiin verrattuna. Maan reuna-alueilla lisäksi logistiikka on kehittymättömämpää ja kuljetusvaihtoehdot yleensä vähäisemmät. Näistä syistä kuljetustuki on toistaiseksi välttämätön aluepolitiikan täsmäväline pitkistä etäisyyksistä aiheutuvien kilpailuhaittojen pienentämiseksi ja pk-yritystoiminnan edellytysten luomiseksi Pohjois- ja Itä-Suomeen.

Ruotsissa tämä tuki on huomattavasti suurempaa kuin Suomessa, ja Ruotsissa sen jatkoa ei ole kyseenalaistettu. Mikäli Suomi lopettaa pk-yritysten kuljetustuen, suomalaiset yritykset joutuvat Pohjois- ja Itä-Suomessa ruotsalaisiin yrityksiin nähden kestämättömään kilpailutilanteeseen.

Kuljetustuen lakkauttaminen heikentää merkittävästi uuden yritystoiminnan syntymistä Pohjois- ja Itä-Suomessa. Erityisesti tämä koskee niitä toiveita, joita puunjalostusteollisuuteen ja kiviteollisuuteen on siellä liitetty. Uusien työpaikkojen luominen vaikeimmille työttömyysalueille vireillä olevien suunnitelmien mukaan edellyttää kuljetustukilain voimassaolon jatkamista. Kun valtioneuvosto aikanaan sitten tähän lakiin liittyvää alueellista rajausta käsittelee, on syytä harkita myös Pohjois-Savon mukaan ottamista tähän alueeseen.

Arvoisa puhemies! Kuljetustuen kohtalolla on rahallisesti vähäinen mutta selkeä syy-yhteys yhteiskunnan keskeiseen ongelmaan, hallitsemattomaan muuttoliikkeeseen. Tuo muuttoliike on sen jälkeen monien muiden ongelmien syynä.

Ilma on sakeanaan keskittymistrendejä, ja voi sanoa, että kyseinen aloite ja kuljetustuki yleensä on hyvin vähäinen merkitykseltään ja että esimerkiksi polttoaineveron porrastukseen liittyvät mahdollisuudet olisivat paljon tehokkaampia. En halua sulkea niitäkään pois keskusteluista, mutta pienillä eleilläkin on tänä aikana tärkeä symbolinen ja psykologinen merkitys. On kyse pienestä osoituksesta päättäjien huolesta ymmärtää laajaa maaseutua ja sen tulevaisuutta. Toivottavasti näin konkreettisen rahallisen tuen lisäksi se on myös tarpeellinen toivon antaja niille, jotka haluavat työskennellä yhteiseksi hyväksemme kauempana raa'an kilpailutilanteen hellimistä keskuksista.

Arvoisa puhemies! Lopuksi niille, jotka ovat huolissaan kilpailusta ja sen vääristymistä. Kuljetustuen ja sen jatkamiseen tähtäävän lakialoitteen tavoitteena ei ole kilpailun vääristäminen vaan vääristymien poistaminen. Tavoitteena ei ole sadan metrin juoksun juoksijoiden yhtäaikainen maaliintulo vaan kauempaa tulevien kilpailijoiden pääseminen lähtöviivalle muiden kanssa samaan aikaan.

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! Tämä lakialoite on erittäin tärkeä pitkien etäisyyksien ja kalliiden kuljetuskustannusten maassa. Kustannukset ovat muutenkin kasvussa tietysti polttoaineiden hintojen takia, ja se aikaansaa jo erittäin suuria alue- ja työllisyyspoliittisia ongelmia. Tuotteen loppuhinnasta jopa 15 prosenttia on kuljetusten osuutta Suomessa, kun kilpailijamaillamme keskimäärin 5. Tässä ei ole tosiaan kyse kilpailua vääristävästä lainsäädännöstä, vaan kyseessä on pitkän maan yritysten saattaminen Helsinki-mittakaavaan, saman arvoiseen asemaan, ei EU:n sisällä.

Meillä ovat omat kirkasotsaiset virkamiehemme jo ennen EU:ta tehneet paljon hallaa tässä, ja aluepoliittisessa parlamentaarisessa neuvottelukunnassa jouduttiin heidän kanssaan vääntämään kättä jo koko 90-luku, kun he yrittivät tätä itse, siis Suomen toimenpitein, poistaa. Tässä on tehty suurta vahinkoa.

Kyse on todella alue- ja työllisyyspoliittisesta näkökulmasta, ja suhteellisen kilpailuasemamme osalta ei ole varaa heikennyksiin. Tarvitaan varmasti muitakin aluepoliittisia täsmäaseita juuri näitten kuljetuskustannusten takia, mutta esimerkiksi Inka-huonekalutehdas, joka toimii Oulussa ja Pohjois-Savossa, on hyvä esimerkki. Sen yhden rekan kuljetus Kärsämäeltä jakelukeskukseen Tanskaan verrattuna tanskalaiseen kilpailijaan tekee 9 000 markkaa per rekka ja viisisataa rekkalastillista 4,5 miljoonaa markkaa. Kysymys on todella toimintaedellytyksistä pohjoisessa ja itäisessä Suomessa.

On myös tärkeätä, että tuki laajennetaan koskemaan Pohjois-Savoa. Joulukuussa 96 kauppa- ja teollisuusministeriössä tehty virhe on nyt oikaistava, kuten eduskunta viime talvena edellytti. Täällähän hoidettiin viime talvena vastaava ongelma lakialoitteella ja hallituspuolueiden hyvällä yhteistyöllä talousvaliokunnassa ja valtiovarainvaliokunnassa hoidimme siihen tarvittavat rahat. Rahaahan tähän ei paljon tarvita. Se pystytään valtiovarainvaliokunnassa edelleen uusimaan. Ikävää vain, että hallitus uusii tilan-

teen, josta eduskunta on selkeästi antanut jo viime talvena palautteen? Tältä osin tämä työ on tarpeetonta sinänsä.

Ed. K ä h k ö n e n : Arvoisa puhemies! Aluepolitiikan eräs yksittäinen elementti on ollut alueellinen kuljetustuki. Laki alueellisesta kuljetustuesta päättyy tämän vuoden lopussa, jollei hallitus anna sitten esitystä sen jatkamisesta. Pohjois- ja Itä-Suomen pk-yrityksille pitkät etäisyydet varsinaisille markkina-alueille aiheuttavat keskimääräisiä kuljetuskustannuksia huomattavasti suuremmat kustannukset. Alueellisella kuljetustuella on Pohjois- ja Itä-Suomen pk-yritystoiminnalle ja työllisyydelle selkeästi positiivinen vaikutus. Sillä on myös yrittäjille psykologinen merkitys.

Kuljetustuki ei ole EU-säännösten vastainen eikä vääristä kilpailua. Se tasaa syrjäisestä sijainnista johtuvia tuotteiden kuljetuskustannuksia kilpailijoihin verrattuina. Pidänkin välttämättömänä kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain jatkamista. Kuljetustuki, vaikkakin yritystä kohti rahamäärältään melko vaatimaton, omalta osaltaan on edesauttamassa uusien pk-yritysten syntymistä ja ennen kaikkea nykyisten toiminnan jatkumista ja siten hidastamassa muuttoliikettä korkeasta työttömyysasteesta kärsivillä Pohjois- ja Itä-Suomen alueilla.

Arvoisa puhemies! Ed. Karjalaisen lakialoitteen yhtenä allekirjoittajana toivon, että tämä asia hoidetaan kuntoon mahdollisimman nopeasti.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

Ed. T e n n i l ä : Herra puhemies! Helsingin seudulla asumiskustannukset ja vuokrat nousevat nyt, voi sanoa, järkyttävän kovalla vauhdilla. Se on hirvittävän nopeaa, tuo asumiskustannusten nousu, näillä seuduilla Helsingissä ja myös Helsingin ympäristössä Espoossa ja Vantaalla, ja tästä kärsivät tietysti ennen muuta pienituloiset ihmiset, joilla palkka ei tahdo enää riittää vuokraan tai asunto-osakkeen lyhennyksiin ja korkoihin.

Mikä vuokrien ja asumiskustannusten nousun taustalla sitten on? Totta kai se on tämä valtava muuttoliike. Eihän mitään muuta selitystä ole näin nopeaan asumiskustannusten nousuun, ja tilastot kertovat täsmällisestikin sen, kuinka kova tämä muuttoliike on. Vuosina 1993—1998 Uudenmaan maakuntaan muutti 83 167 asukasta lisää. Siis asukasmäärä lisääntyi 83 167:llä. Se on niin valtava muutto, että sehän tarkoittaa sitä, että vuotuinen muutto on nyt 15 000—17 000 tähän maakuntaan, joka ei ole enää pienen vaan keskikokoisen pitäjän verran väkeä, joka siis muuttaisi tänne nyt vuosittain. Kymmenessä vuodessa se tarkoittaa isohkon kaupungin syntymistä näiden kaupunkien sisään, eikä semmoisessa muuttoliikkeessä pysy enää mukana minkään näköinen järkevä meno. Asumiskustannukset ovat jo karanneet ja se, mikä tulee varmasti tapahtumaan täällä pääkaupunkiseudulla, on, että palvelut tulevat jäämään pahasti jälkeen kasvavista tarpeista päivähoidossa, koulutuksessa, terveydenhoidossa, sosiaalipuolella ja aikanaan myös vanhustenhuollossa, jos ei tähän muuttoliikkeeseen nyt nopeasti puututa.

Tällä menolla päädytäänkin loppujen lopuksi umpikujaan aivan varmasti. Umpikuja tulee siitä, että pääkaupunkiseudulla, johon muutto voimakkaimmin kohdistuu, asumiskulut nousevat niin korkeiksi, ettei täällä voida tehdä eikä teettää pienipalkkaisia töitä, ja silloinhan tullaan täydelliseen umpikujaan. Ihmiset pannaan ensin muuttamaan, mutta loppujen lopuksi ei ole enää toimeentulon edellytyksiä siellä, mihin ihmiset nyt johdetaan muuttamaan.

Tähän tilanteeseen täytyy reagoida, jotta ei umpikujaa tule, jottei siihen ensin ajauduta ja sitten ruveta ihmettelemään, että mitäs nyt, ja mitä se umpikujan estäminen muuta voi olla kuin palaamista aluepolitiikkaan? Sen kaikinpuolinen vahvistaminen, niin sanotun vanhan aluepolitiikan parhaiden keinojen jatkaminen ja tietysti aluepolitiikan käsitteen laajentaminen, syventäminen ja uudistaminen, kaikki nämä elementit olkoot mukana, totta kai, mutta ylipäätään tarvitaan aluepolitiikkaa, joka on koko maan tasapainoista, viisasta ja järkevää kehittämistä, koko maan resurssien järkevää hyödyntämistä, siitäkin on tietysti myös kysymys.

Aluepolitiikan hyvin toimiva keino on ollut varmasti juuri kuljetustuki, joka nyt on esillä lakialoitteen muodossa. Tuki on ollut vajaan 20 vuoden ajan Suomessa käytössä. Asiasta on kyllä käyty aikaisemminkin kovaa kiistaa ja vääntöä. Tähän saakka kuljetustuki on kuitenkin pystytty säilyttämään. Taustalla on koko ajan ollut kysymys siitä, vääristääkö kuljetustuki kilpailua vai ei.

Minun käsitykseni on sama kuin edellä puhuneiden, että kuljetustuki ei vääristä kilpailua,

vaan lisää tosiasiassa kilpailua. Kuljetustuki tasapainottaa kilpailuedellytyksiä useampien yrittäjien kesken. (Ed. Laitinen: Oikeudenmukaista, kyllä!) Sillä laillahan asia sitten loppujen lopuksi tosiasiassa on. Esimerkiksi Helsingin seudulle voidaan tuotteita tuoda pohjoisestakin samanlaisin lähtökohdin markkinoille, ja sitten katsotaan, mikä tuote täällä kelpaa. Kuljetustuki ei siis vääristä kilpailua, vaan itse asiassa lisää oikeata kilpailua.

Minusta kuljetustuki on valtion ihan oikeata puuttumista markkinatalouteen. Se on juuri yksi niistä keinoista, joilla suojellaan tavallaan viime kädessä markkinataloutta ajautumasta tuhon kierteeseen, johon se on taas menossa. 80-luvun lopussa meillä purettiin rahamarkkinat kertarysäyksellä. Lopputulos tiedetään, se oli täydellinen umpikuja.

Nyt maata, niin kuin jo väitin, ajetaan umpikujaan muuttoliikkeellä, ja se ongelma tulee hyvin pian eteen hyvin kovana. Ei tällaista muuttoliikettä kestä Helsingin seutu eivätkä myöskään tietenkään menettävät alueet. Eihän siitä mitään tule, jos pohjoisessa kerta kaikkiaan väki vähenee koko ajan ja lähtijät ovat nuorempaa työikäistä porukkaa. Ikärakenteet vinoutuvat, väen vähetessä menetetään valtionapuja ja siellä ajaudutaan toisenlaiseen kierteeseen, vähenevän väen kierteeseen. Täällä vastaavasti ajaudutaan umpikujatilanteeseen, kun pienillä palkoilla ei pysty tekemään niitä töitä, joita on tarjolla, koska asumiskulut ovat liian suuret. Pitää siis harjoittaa aluepolitiikkaa. Se on varmasti koko maan etu. Toivoisin, että tähän yhteisymmärrys löytyisi.

Hallitukselta ei löytynyt tahtoa jatkaa alueellista kuljetustukilakia, joka päättyy tämän vuoden lopussa. Tämä edellyttää sitä, että uusi laki säädetään. Minä toivon, että eduskunnasta nyt sellainen tahto löytyy. Luulisi, että kaikkien tahto olisi kehittää koko maata tasapuolisesti. Niin kuin sanoin, se on varmasti koko maan hyöty, siitä ei ole pienintäkään epäselvyyttä. Nyt katsotaan, pystyykö eduskunta toimiin edes aluepolitiikan ennallaan säilyttämiseksi, siitähän nyt on kysymys, siis yhden keinon säilyttämisestä, ei sen enemmästä.

Ed. Huotari merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Huutola: Arvoisa puhemies! Kuljetustuen jatkamisesta esitetyn lakialoitteen on allekirjoittanut 89 kansanedustajaa, ja se kyllä osoittaa sen, että tämä sali kantaa huolta kehitysalueiden yrittäjistä ja työpaikoista.

Kuljetustuki on toiminut tukimuotona, joka on ollut täsmäase ja kohdistunut suoraan yrityksiin, jotka pyrkivät hyödyntämään nimenomaisesti alueen tuomia vahvuuksia ja alueen omia energiavarantoja, esimerkiksi puuta, kiveä ja muita materiaaleja, siis konkreettisesti juuri oman alueen vahvuutta.

Vuonna 98 kuljetustukia haki 433 yritystä, joista suurin tuen saaja oli puuteollisuus ja puun jatkojalostaminen. Näitä oli 208 yritystä summan ollessa yhteensä hieman yli 11 miljoonaa markkaa. Tämäkin osoittaa sen, että tuki on kohdistunut alueen omiin vahvuuksiin eikä mihinkään muuhun.

Lisäksi tuki on kohdistunut hyvin pieniin ja jonkin verran myös keskisuuriin yrityksiin. Yritykset, joihin tuki on kohdistunut, ovat olleet perinteisiä teollisuudenalan yrityksiä, joissa myös työ tehdään ihmistyönä ja jopa lihasvoimin. Tuen harvinaisen selvä kohdentaminen ei ole vääristänyt ed. Tennilän täällä esiin tuomaa asiaa. Se ei ole vääristänyt millään tavalla yritysten välistä kilpailua, vaikka toisin on joskus yritetty kertoa, vaan on edes hiukan tasoittanut sitä. Kysymyksessä ei ole vieläkään samalla viivalla olo, vaan hiukan on takakaarteesta tultu lähemmäs 100 metrin juoksun lähtöviivaa, niin kuin ensimmäisessä puheenvuorossa siteerattiin. Jo nyt oikeastaan kehitysalueella olevien yritysten on käytännössä oltava tehokkaampia ja parempia, muuten ei menestymisen mahdollisuutta ole ollut.

Edelleenkin haluan vielä viitata siihen, että monissa puheissa on myös julkisesti painotettu monien asiantuntijoiden ja poliitikkojen suusta, meidän kaikkien suusta, että omia vahvuuksia on kyettävä hyödyntämään jatkojalostamalla, jotta syntyisi uusia työpaikkoja.

Arvoisa puhemies! Ei kuitenkaan riitä, että niitä hyödynnettäisiin, jos niillä ei ole mahdollisuutta menestyä hinnoittelun vuoksi, siis jos hinta koostuu ylisuurista kuljetuskustannuksista. Kuljetustuki vastaakin juuri niitä kansallisia tarpeita, jotka johtuvat pitkistä etäisyyksistä.

Toinen merkittävä asia on myös, että kuljetustukia saavien yritysten keskeiset kilpailijat sijaitsevat länsinaapurissamme Ruotsissa. Ruotsissa kuljetustukea myönnetään huomattavasti laajemmin ja kattavammin kuin Suomessa. Ruotsin puolella kuljetustukia myönnetään 260 miljoonaa markkaa 1 300 yritykselle. Lisäksi tuki vaih-

telee huomattavasti suurempana kuin Suomessa ja voidaan myöntää suurempana tukena eli välillä 5—45 prosenttia riippuen kustannusten merkityksestä alalla, alueista ja kuljetettavasta matkasta. Lisäksi ruotsalaiset yritykset saavat kuljetustukea myös rajojen ulkopuolelle tehdyistä kuljetuksista. Tästä yhtenä hyvänä esimerkkinä ovat ruotsalaiset puurakentajat ja siellä lähinnä omakotitalo- ja pientalorakentamispuoli, joka selvästi on pystynyt ottamaan markkinoita Suomesta ja siten vienyt myös työpaikkoja Suomesta, kun kuljetustukea on ollut mahdollisuus suunnata myös Suomeen tuotaville tuotteille. Suomessa vastaavasti kuljetustukea ei voi käyttää kuin maan rajojen sisäpuolella. Tässäkin olisi vielä vaikka korjaamisen paikkaa olemassa olevaan lakiin, että voitaisiin myös suunnata ne vaikka Pohjoismaihin laajentaen tuen käyttömahdollisuutta.

Meidän onkin nyt pidettävä kiinni niistä omista tukijärjestelmistä, omista mahdollisuuksista, joilla voidaan hillitä myös muuttoliikettä, josta ed. Tennilä aikaisemmin käytti vahvoja sanoja. Tämä on yrityksille suora tuki, joka kohdentuu työpaikkoihin. Sen vuoksi toivoisin, että tästä salista ja hallitusryhmien välillä löytyy yhteistyö, jossa kuljetustuki palautetaan ensi vuonna.

Ed. K ä ä r i ä i n e n : Herra puhemies! Keskusta kannattaa ed. Karjalaisen lakialoitetta (Ed. Ala-Nissilä: Voimakkaasti!) voimakkaasti ja yksimielisesti. Lakialoite on täällä kuulluilla perusteilla oikealla pohjalla, ja todellakin perusteluita löytyy iso läjä. Kuljetustuen jatkon suotavuudestahan kertoo sekin, että lakialoitteen takana on erittäin mittava määrä meitä kansanedustajia yli hallituspuolueiden ja opposition rajalinjan. Olen varma siitä, että sadankin raja olisi saavutettu, jos olisi vähänkin haluttu vielä työtä jatkaa.

Perustelut kuljetustuen jatkolle ovat selvät. Tällä on nimenomaan pohjoisen ja itäisen Suomen pienemmän yritystoiminnan kannalta suuresti myönteisiä vaikutuksia nimenomaan liittyen työllisyyteen. Suomi on pitkä maa. Siitä johtuu se, että pitkät etäisyydet pysyvät tosiasiana. Kysymyshän on siitä, että yritykset saisivat juosta kaikki sisärataa. Nyt ne, jotka ovat vähän ulompana, juoksevat ulkorataa ja täällä olevat sisärataa. Jokainen tietää, mikä on silloin lopputulos. Tässä on kysymys tämän eron tasoittamisesta, ei minkään etuoikeuden antamisesta kenellekään muulle.

Minusta erittäin tärkeä perustelu liittyy Ruotsin kuljetustukikäytäntöön. Täällä on kerrottu jo selvin numeroin, mikä on Ruotsin kuljetustukipolitiikka. Erityisen tärkeää tämä on ajatellen rajalla toimivia yrityksiä. On niin, että jos Suomi lopettaa kuljetustuen, hyvin moni yritys joutuu tekemään johtopäätöksiä. Ne ovat Suomen ja pohjoisen Suomen kannalta huonoja, ikäviä ja kielteisiä johtopäätöksiä.

Arvoisa puhemies! Asiahan oli viime syksynä aivan samassa asennossa tässä salissa ja valiokunnassa. Hallitus ei ole halunnut jostakin kumman syystä ottaa oppia viime syksyn kokemuksista. Täytyy toivoa, että nyt kuljetustuen jatko täällä voitaisiin järjestää supsikkaammin kuin se tapahtui viime syksynä melkoisen kädenväännön jälkeen. Hyvä, että se järjestyi — siitä olemme toki iloisia — mutta toivomme, että nyt tämä tapahtuisi supsikkaammin ja todella laajan yhteisymmärryksen vauhdittamana, mikä täälläkin on tullut tänä iltapäivänä selvästi esille.

Lähetteenä on se, että talousvaliokunta valmistelee lain, joka tässä on aloitteen muodossa. Toinen lähete on se, että tähän tarkoitukseen olisi hyvä varata pikkasen enemmän määrärahaa kuin 16 miljoonaa tai parikymmentä miljoonaa markkaa, joka on ollut tälle vuodelle. Kaksinkertaistaminen ei maata kaada, ei valtion kassaa kaada, mutta tekisi kyllä terää Pohjois- ja Itä-Suomen yritystoiminnalle ja työllisyydelle sekä antaisi hennon toivon siitä, että maassa harjoitetaan jatkossakin vastuullista aluepolitiikkaa, joka tähtää siihen, että kaikkia maakuntia voitaisiin kutakuinkin asua.

Minä yhdyn ed. Karjalaisen vastuuntuntoiseen vetoomukseen siitä, että myös Pohjois-Savo voitaisiin lakia aikanaan sovellettaessa ottaa mukaan kuljetustuen piiriin. Senkin takia määrärahan hienoinen lisääminen on erittäin perusteltua.

Totean sen, että kuljetustuella on myös isoa psykologista merkitystä. Sillä on aineellista merkitystä ilman muuta, mutta myös psykologista merkitystä, se on merkinanto maakuntiin päin siitä, että siellä halutaan elämää pitää ja työpaikkoja sinne luoda, tukea pieniä yrityksiä.

Lopuksi, arvoisa puhemies, kun kuljetustuen jatkon osalta näyttäisi näin alustavasti ainakin vallitsevan sangen laaja poliittinen yhteisymmärrys eduskunnassa, vähän samanlaista henkeä kyllä tarvittaisiin koko aluepolitiikkaan maassa. Jo budjetin lähetekeskustelun yhteydessä tuli esille erittäin monissa puheenvuoroissa sama toive, että aluepolitiikka ei saa kuihtua, vaan se

pitää tietoisella, laajalla otteella nostaa uuteen kunniaan, sillä kova tosiasia on se, että aluepolitiikalla voidaan yhdistää pääkaupunkiseudun ihmisten ja vähän ulompana asuvien maakuntien ihmisten edut. Ne ovat yhteneväisiä etuja, ja aluepolitiikka ne yhdistää.

Ed. V i l é n : Arvoisa herra puhemies! Oikeastaan jatkaisin siitä, mihin ed. Kääriäinen päätti. Tässä salissa on todellakin käyty mielenkiintoista, eläväistä ja toivottavasti myös rakentavaa keskustelua aluepolitiikan sisällöstä ja siitä, mikä on uutta aluepolitiikkaa, mikä on vanhaa aluepolitiikkaa ja miten ne voitaisiin rakentavasti ja parhaiten yhdistää.

Itsekin näen, että kuljetustukiasia on vanhaa aluepolitiikkaa, mutta se on myös aluepolitiikkaa, joka selkeästi toimii tänäkin päivänä ja jonka selkeästi on kyetty todistamaan olevan myös nykyisen EU-ajan mukaista toimintaa.

On ehkä hyvä palauttaa mieliin se, mitä aikaisemmissa puheenvuoroissa ei mainittu, että lakihan on ollut eri muodoissaan voimassa jo vuodesta 82 lähtien ja sen EU-kuntoisuus on koeteltu komission kanssa käydyissä neuvotteluissa. 1.7.95 laki tosin muuttui siten, että se aiemmin oli mahdollistanut myös suurten yritysten tukemisen, mutta vuonna 95 EU-jäsenyytemme jälkeen ja puolessa välissä se muuttui vain pk-sektorille tarkoitetuksi täsmätueksi tai kohdennetuksi täsmätueksi.

Tässä vaiheessa, kun Suomen EU-jäsenyys toteutui, myös tämä laki käytiin komission kanssa lävitse ja sovittiin myös niistä kriteereistä, joita oikeastaan aikaisemmissa puheenvuoroissa on pyritty uudelleen tulkitsemaan ja täsmentämään, miten ja millä muotoa tukea voidaan antaa. Silloin sovittiin niin sanotusta aluejaosta, joka taas tarkoittaa, että tukea voidaan antaa maakunnittain. On varmaan hyvinkin perusteltuja syitä, että eräitä yksittäisiä kuntia tai jopa kunnan osia olisi perusteltua ottaa tämän kaltaisen tuen piiriin, mutta valitettavasti tämänhetkinen tilanne on se, että neuvottelujen perusteella vain kokonaiset maakunnat voidaan hyväksyä mukaan. Jos aluetarkistuksia tullaan tekemään, nykyisten säädösten mukaisesti se tarkoittaa sitä, että jokin toinen alue täytyy poistaa.

Itse toivon, että emme joutuisi vastakkainasetteluun Pohjois-Savo vastaan muu Suomi, vaan jos saamme — kuten uskon — yhteistyöllä tämän lain lävitse, olisivat tämän jälkeen vuorossa uudet täsmentävät neuvottelut komission kanssa siitä, voidaanko alueita laajentaa ja tätä kautta täsmentää. Mutta toivotan ymmärrettävästi hyvää menestystä myös Pohjois-Savon tavoitteille tässä suhteessa.

On ehkä myös hyvä muistaa, että ed. Tennilä teki asiaan liittyen jokin aika sitten kirjallisen kysymyksenkin kauppa- ja teollisuusministeriön suuntaan. Siellä kielteistä suhtautumista asiaan perusteltiin siten, että valtion ja ministeriön puolesta valmistellaan muun muassa julkisen liikennemaksujärjestelmän kehittämistä ja sitä, että tämä on toimintatukiluontoinen järjestelmä. Hyvä on, jos päästään siihen, että meillä on olemassa julkinen liikennemaksujärjestelmä, joka toimii ja joka voidaan konkretisoida, tehtäköön näin. Mutta tilanteessa, jossa meille ei ole esitetty tätä vaihtoehtoa, katson ed. Karjalaisen tekemän esityksen, jossa nimenikin pitäisi olla mukana, mutten sitä löytänyt, olevan parasta mahdollista toimintaa tällä hetkellä. Kuinka pitkäksi ajaksi tämä sovitaan? Katsottakoon, onko se vaalikauden pituus vai ei. Ruotsissa, meidän naapurissamme, on sovittu siten, että siellä vastaava järjestelmä on voimassa vuoden 2004 loppuun asti.

Oikeastaan entisestäänkin esityksen ja lain tarpeellisuutta ja sen modernisuutta myös nykyisenä EU-aikana vahvistaa se, että ihan tuorein tieto Eta-sopimuksen valvontaviranomaisilta kertoo sen, että Norja, joka on Eta-valtio, ei pystyisi enää omassa aluepolitiikassaan käyttämään porrastettuja sosiaaliturvamaksuja, joita myös Suomessa eräiden edustajienkin toimesta on pyritty esittämään, mutta näiden samojen valvontaviranomaisten mukaan osa tuista voitaisiin muuttaa juuri kuljetustuen muotoisiksi. Olemme saaneet aika vahvan todistuksen meitä sitovien kansainvälisten sopimusten puitteista, että tämän kaltainen toiminta katsotaan myös hyvin moderniksi EU-olojen puitteissa tapahtuvaksi toiminnaksi. Lisätietoa varmaan olisi hyvä saada jatkokeskusteluun.

Arvoisa herra puhemies! Täsmentäen pidän esitystä kuljetustuesta edelleenkin käyttökelpoisena, modernina, EU-säännösten mukaisena toimintana ja sitä uutta käynnistyvää, toimivaa ja vahvistuvaa aluepolitiikkaa tukevana toimintana, jota on syytä jatkaa edelleenkin.

Ed. K a r j a l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vilén totesi, että hänen nimensä on listasta pois. Haluan ensimmäisenä allekirjoittajana ja nimien kerääjänä todeta, että kyllä se kirjoitusvaiheessa siellä oli ja ed. Vilén oli hyvin aktiivinen aloitteen valmistelija.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näihin oikein hyviin puheenvuoroihin kernaasti voi yhtyä. Se ei ollut kuitenkaan vastauspuheenvuoroni sanoma, vaan se, että kun pohditaan sitä, voiko jokin Pohjois-Savo tai jokin muu alue päästä mukaan, siis voidaanko kuljetustukea maksaa näillä alueilla, minulla ei mitään vuorenvarmaa tietoa asiasta ole, mutta sikäli kuin olen ymmärtänyt ainakin aikaisemman käytännön, kyllä nimenomaan niillä EU:n ykköstavoitealueilla, jotka ykköstavoitealueiksi tai aikaisemmin kuutosiksi hyväksyttiin ja hyväksytään, niillä kuljetustuki myös EU-normiston osalta on mahdollista. Ehkä näiltä osin sikäli ja kun toivon mukaan ed. Karjalaisen aloite tulee valiokunnassa käsittelyyn, tätä voisi pikkuisen tarkistaa, että todellakin ainakin ne alueet, jotka täyttävät etäisyysehdot ja jotka ovat ykköstavoitealuetta, voitaisiin ottaa kuljetustukimenettelyn piiriin.

Ed. Vilén (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti täydennyksenä tai täsmennyksenä ed. Pekkariselle se, että nykyisten säädösten mukaan kriteeri on asetettu asukastiheyteen, joka meillä Suomessa monesti koskettaa. Tällä hetkellä 12,5 asukasta on maksimi, mitä hyväksyttävällä maakunnalla voi asukastiheys olla. Tällä perusteella voimme varmasti käydä uudet ja täsmentävät keskustelut.

Ed. Ravi: Arvoisa herra puhemies! Aivan aluksi minäkin haluan tuoda julki vilpittömän iloni tämänkertaisen aluepoliittisen keskustelun sävystä, mitä kuljetustuen piiristä salissa on käyty. Minusta on erittäin hyvä, että keskustelua käydään asialinjalta yli puoluerajojen. Minusta tässä on hyvin selvä ero siihen niin sanottuun aluepoliittiseen keskusteluun, joita käytiin muun muassa budjetin lähetekeskustelun yhteydessä. Salissa oli ikään kuin raja-aita meidän välillämme: toiset vannoivat voimakkaasti niin sanotun vanhan aluepolitiikan nimiin, toiset toitottivat uuden aluepolitiikan puolesta, eikä päästy oikeastaan sellaiseen analyysiin, mitä sillä uudella ja vanhalla tarkoitetaan.

Minun mielestäni muun muassa tässä keskustelussa on tullut erinomaisesti esille tämä, että me tarvitsemme aluepoliittisen käsitteen selvää laajentamista. Muun muassa ed. Tennilä minusta erittäin oivallisesti omassa puheenvuorossaan tätä problematiikkaa käsitteli.

Kun uuden aluepolitiikan airueet hyvin usein ovat sitä mieltä, että se merkitsee sitä, että kaikki vanha on välttämättä heitettävä romukoppaan, niin haluan tukea ed. Vilénin erinomaisesti esittämää ajatusta siitä, että silloin, kun on käytössä koettu, käyttökelpoinen, toimiva täsmäase, niin kuin tämä alueellinen kuljetustuki mielestäni on, ei ole mitään syytä heittää sitä romukoppaan, vaan jatkaa sen käyttämistä.

Täällä jo kiinnitettiin aivan oikein huomiota siihen, että tämä alueellinen kuljetustuki, jos mikä, on aluepoliittinen täsmäase tai täsmäohjus, jollaisia tarvittaisiin varmasti tähän ajankohtaan sopivina enemmänkin kuin tämä. Täällä myös jo todettiin se, että monilla alueilla tämä on nimenomaan aluetaloutta vahvistava ja sen kehittämistä tukeva toimenpide, johonka minun ymmärtääkseni myös istuvan hallituksen aluepoliittinen ajattelu erittäin voimakkaasti suuntautuu.

Jos vuoden 98 tilastosta muutaman huomion esittäisin kuljetustuen jakautumisesta, niin oman kotimaakuntani Pohjois-Karjalan osalta voi todeta, että tuen volyymi on ollut noin 3,5 miljoonaa markkaa ja sitä on myönnetty 113 hakijalle. Ja kun aivan oikein todettiin, että tuki valtakunnallisestikin suuntautuu nimenomaan tänne kivi- ja maalaji- ja nimenomaan puutoimialalle, niin niin se näyttää olevan Pohjois-Karjalassakin. Lähes puolet hakijoista on noilla toimialoilla toimijoita, ja myönnetyn tuen volyymistä lähes 2/3 suuntautuu näille toimialoille.

On pakko esittää se kysymys, että jos tässä valtakunnassa yleensä puhutaan todella aluetalouden kehittämisestä ja omiin vahvuuksiin nojautuvasta yritteliäisyydestä, mikä voisi olla parempi väline kuin tällainen tämän tavoitteen toteuttamiseksi. Tiedän, että omassa ryhmässänikin on erilaisia käsityksiä tästä asiasta, mutta olen hyvin toiveikas sen suhteen, että tämä asia voidaan hyvässä yhteistyössä eduskunnassa hoitaa kuntoon. Tulen ainakin omalta osaltani tekemään kaiken voitavani siinä suhteessa.

Ed. Kangas: Arvoisa puhemies! Vasemmistoliitto yritti ajaa läpi kuljetustukea budjettineuvotteluissa, mutta ei saanut sille silloin kannatusta. Mutta on hyvä, että se tulee nyt ed. Karjalaisen aloitteesta tänne lakialoitteena ja näin saadaan menemään sitä eteenpäin.

Aluepolitiikan merkitys hyvinvoinnin ylläpitämisessä on viime vuosina korostunut. Suurimmat aluepoliittiset ongelmat liittyvät väestön keskittymiseen suuriin kasvukeskuksiin, koska valtion toimet muuttoliikkeen hillitsemiseksi ovat olleet riittämättömiä. Vähemmän kehitty-

neillä alueilla pitkät kuljetusmatkat syövät yritysten toiminnan kannattavuutta ja monet yritykset ovat joutuneet lopettamaan toimintansa, koska niille ei ole maksettu minkäänlaista kuljetustukea. Niin kuin täällä on sanottu, esimerkiksi Ruotsissa käytetään kuljetustukeen 260 miljoonaa markkaa vuodessa Suomen 16 miljoonan sijaan.

Täällä ed. Huutola teki aloitteen, että näitä miljoonia voitaisiin lisätä ja ottaa siihen Ruotsin tapaan muun muassa EU-alueella vienti ja näin laajentaa tätä kuljetustukea. Kuljetustuki, niin kuin on todettu, ei ole EU-säännösten vastainen, joten silläkin tavalla sitä voi jatkaa.

Yritystoimintaa mielestäni pitää olla muuallakin kuin Kehäkolmosen ympärillä, ja todennäköisesti Keski-Suomikin pääsee osalliseksi tästä kuljetustuesta. Sielläkin on näitä ykköstukialueen kuntia ja seutukuntia, jos tämä tieto pitää paikkansa.

Ed. L a i t i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Karjalaisen tekemä lakialoite on todella perusteltu. Minä vahvasti uskon siihen, että lakialoite otetaan kyllä talousvaliokunnassa käsiteltäväksi. Toivon, että se siellä hyvin valmistellaan ja tulee myönteiseen lopputulokseen niin, että eduskunta voi tämän aloitteen pohjalta sitten päätöksen tehdä.

Minä en oikein ymmärrä sitä, että hallitukselle ei ole viesti mennyt perille. Viime vaalikaudella samasta asiasta keskusteltiin hyvinkin vilkkaasti ja sitten pitkien ja vaikeitten neuvottelujen kautta päästiin tulokseen, että lakia jatketaan ja että myös tarvittavat määrärahat budjettiin hoidetaan. Näin pitää tätä asiaa hoitaa nyt myös tällä kertaa. Tämä on sellaista aluepolitiikkaa, joka on, niin kuin täällä on monta kertaa sanottu, täsmäase ja kohdentuu oikein. Tästäkin syystä on hyvin perusteltua, että lakialoite viedään eteenpäin. Kannatan sitä henkilökohtaisesti ja uskon, että sosialidemokraattinen ryhmä erittäin laajasti kannattaa tämän lakialoitteen myönteistä käsittelyä ja hyvään lopputulokseen saamista.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Tämän lakialoitteen lähetekeskustelu osoittaa, että täällä salissa on hyvin suuri joukko edustajia, jotka näkevät asian oikein. Tämä antaa rohkeutta uskoa, että lakialoite johtaa tulokseen ja että budjettiin sisällytetään myös riittävä, tämänvuotista suurempi määräraha.

En tiedä, mitä pitäisi ajatella hallituksen toimintalinjasta. Kun vuosi sitten sama asia oli eduskunnassa ja kuten edellä on todettu, se johti tulokseen, mutta vain määräaikaisena tämän vuoden loppuun, niin mistä syystä hallitus ei ole tätä asiaa ottanut vakavammin? Mielestäni tämän tyyppinen signaali, joka nyt hallituksen taholta taas kertaalleen annetaan, on hyvin huono signaali. Maakunnissa odotettaisiin toisen tyyppisiä, ja niin kuin keskustelussa on hyvin tullut esille, sellaisia signaaleja, että aluepolitiikkaa halutaan vahvistaa, sitä halutaan uudistaa, ja kuten ed. Ravi totesi Pohjois-Karjalan näkökulmasta, halutaan tukea alueiden yritysten, pienen ja keskisuuren yritystoiminnan menestystä, tukea niitä yrityksiä, jotka jalostavat maakunnan raaka-ainetta, puuta ja kiveä, ja antaa niille mahdollisuus menestyä markkinoilla. Tämähän on vain pieni osa niistä kustannuksista, jotka yrityksille todellisuudessa muodostuvat.

Ed. K ä h k ö n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Politikoinnin sijasta tulisi myös tunnustaa tosiasiat. Tämän lakialoitteen, jonka takana on nyt hyvin paljon niin hallituksen kuin oppositionkin edustajia, todella toivon menevän eteenpäin. Mutta ed. Väistölle: Joensuun Valion meijeristä jää 50 henkilöä työttömiksi, toimintaa rationalisoidaan ja työpaikat siirtyvät Jyväskylään ja Pitäjänmäelle Helsinkiin. Onko tämä sitä keskustalaista aluepolitiikkaa?

Ed. V ä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totean ed. Kähköselle, että tässä salissa ei päätetä Valion sijoittumisista. Ei meillä kenelläkään ole siellä päätösvaltaa. Kaikki me tiedämme ne paineet, joita kotimaisen elintarviketalouden osalta tässä maassa — mikä sinällään ei liity tähän lähetettävään asiaan — meillä on. Edellinen hallitus leikkasi kotimaista kansallista tukea alkutöikseen 750 miljoonaa, ja me ed. Kähkösen ja Pohjois-Karjalan edustajien kanssa kyllä tiedämme, miten tiukilla viljelijät, eritoten maidontuottajat ovat sekä taloudellisesti että oman työnsä osalta ja mitkä ovat näkymät. Tällä hetkellä suuri epävarmuus tälläkin sektorilla vallitsee.

Minä en mitenkään voi hyväksyä Valion ratkaisua, mutta se on tosiasia eikä sitä tässä salissa kyetä muuttamaan. Tässä salissa kyetään ratkomaan asioita, jotka ovat lainsäädännöllisiä ja budjettitalouteen liittyviä aluepoliittisia ratkaisuja, ja minusta niillä pitäisi tukea myös peruselinkeinojen kehitystä, vahvistumista, uutta työllisyyttä Pohjois-Karjalassakin.

Ed. Turtiainen: Arvoisa herra puhemies! Ed. Väistön loppusanomaan toteaisin, että tietysti näillä päätöksillä ja toimilla, jotka liittyvät lakialoitteen jatkokäsittelyyn ja myönteiseen päätökseen, vaikutetaan siihenkin, miten yritystoiminta milläkin alueella tulee jatkossa toimimaan ja miten yritykset säilyvät kyseisillä alueilla.

Mutta minua hämmästyttää se, että kun tälle vuodelle kuljetustuki on myönnetty ja päätetty, kuitenkaan myönteisten kokemusten jälkeen hallitus ei ole ymmärtänyt tehdä sellaista ehdotusta, että kuljetustukea jatketaan. Silloin elettäisiin hallitusohjelman mukaisesti eli alueita kehitetään tasapuolisesti, samoin pyritään työllisyyttä hoitamaan. Tässä on juuri se käsittämätön näkemysero ainakin aloitteen allekirjoittajien ja hallituksen välillä, ettei ymmärretä sitä, että asioita pitää hoitaa järkevästi ja ohjelman mukaisesti.

On hyvä asia, että tässä on näin laajasti näitä allekirjoittajia eri puolueista ja eri alueilta. Omalta osaltani voin todeta, että tämä viesti on ainakin Tampereen alueelle valunut. Toivottavasti se menee vielä alemmas ja koskee myös Helsinkiä, jolloin Helsinki-koskettavuus tarkoittaa sitä, että lakialoite tässä muodossa hyväksytään ja saatetaan päätökseen ja turvataan näin pohjoisten työpaikkojen säilyvyys ja toisaalta vielä se, että uudet yrittäjätkin ovat kiinnostuneita sijoittautumaan pohjoiselle alueelle, kun heidän toimintansa on mahdollista pohjoisessa.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Tässä salissa on tämän päivänä aikana jo hyvin laajasti kerrottu sitä, mitä tämä kuljetustukialoite sisältää ja mikä sen historia on. Neljä viime vuotta meille on vakuuteltu sitä, että uskokaa omiin vahvuuksiin ja kyllä työllisyys paranee teidän omilla vahvuuksillanne. Nyt esimerkiksi Kainuussa meidän uusi vahvuutemme on kiviteollisuus, jonka tuotteet ovat erittäin raskaita kuljettaa ja vievät paljon tilaa. Meillä on kaksi uutta kiviteollisuuden yritystä. Nämä yritykset ovat juuri sellaisia, jotka olisivat kuljetustuen piirissä, mikäli sellainen tuki olisi olemassa. Tuntuu kohtuuttomalta, ettei näitä pitkien matkojen vuoksi tulevia kustannuksia voisi ollenkaan kompensoida.

Meillä on useaan otteeseen esimerkiksi viime kaudella tuettu telakoita. Olen ollut itse sitä mieltä, että telakkatukeen on pitänyt mennä sen vuoksi, että alan ammattitaito säilyy ja että yritykset pystyvät toimimaan. Telakkatuen määrä on ollut monikymmenkertainen verrattuna kuljetustuen määrään, ja sen takia iänikuinen jokavuotinen taistelu kuljetustuesta tuntuu lähinnä kiusaamiselta eikä miltään muulta.

Jostakin kumman syystä näitä asioita halutaan vielä vääristellä, niin että kuljetustuella muka pystyttäisiin kilpailemaan esimerkiksi pääkaupunkiseudun samojen yritysten kanssa, kun kuljetustuki ei kuitenkaan korvaa kuin vain osan niistä ylimääräisistä kuljetuskustannuksista, mitkä näille yrityksille tulevat. En usko, että yksikään yritys kaatuu siihen, jos kuljetustuki loppuu. Toki yrityksen pitää olla toimiva ilman tukiaisiakin, mutta kun tässä yhteiskunnassa miljarditolkulla syydetään isoihin yrityksiin, Nokialle ja muuallekin t&k-rahaa ja muita yritystukia, niin on kohtuutonta, jos tällaista pientä tukimuotoa ei sitten periaatteellisista syistä voitaisi ylläpitää.

Toivon, että tämä ed. Karjalaisen tekemä aloite saa hyvän käsittelyn valiokunnassa, ja toivon, että hallitus olisi niin viisas, että se tekisi tässä asiassa omat ratkaisunsa.

Ed. Sjöblom: Arvoisa puhemies! Nykyinen kuljetustukilaki oli talousvaliokunnassa syksyllä 98. Valiokunta esitti jo silloin mietinnössään, että Pohjois- ja Itä-Suomen logististen järjestelmien kehittämiseen panostettaisiin.

Rahan jakaminen ilman kannustusvaatimusta kuljetusten kehittämiseksi on vanhaa jakopolitiikkaa eikä se sovi 2000-luvulle. En kannata perinteisiä jakolakeja, jollainen tämä esitys on.

Jos voimavaroja on osoittaa, ne tulee sijoittaa kuljetusjärjestelmien kehittämiseen, joka turvaa parhaiten kilpailukykyä pitkäjänteisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa. (Ed. Huotari: Näille alueille ei riitä rahaa edes sähköistykseen!) Kuljetusjärjestelmien tulisi ulottua myös Suomen rajojen ulkopuolelle, niin kuin Ruotsissa järjestelmä toimii.

Ed. Seivästö: Arvoisa puhemies! Viimeisintä puheenvuoroa lukuun ottamatta täällä on vallinnut aika myönteinen ilmapiiri tätä aloitetta ja yleensäkin sitä kohtaan, että Suomessa on tietynlainen ilmasto ja tietynlaiset etäisyydet, jotka asettavat tietyt reunaehdot suomalaiselle elinkeinoelämälle, on kysymys sitten maatalouden harjoittamisesta tai yritystoiminnasta Keski- ja Pohjois-Suomessa, samoin tietenkin etelän alueilla. Näille olosuhteille me emme, ed. Sjöblom, paljon mitään voi. Ne ovat aivan toisenlaiset kuin Euroopan unionin ydinmaissa. Tanskas-

ta etäisyys Keski-Euroopan markkinoille on aivan toisenlainen kuin Suomesta, vaikka lähdettäisiin Helsingistä liikkeelle.

Tässä suhteessa tämä lakialoite on hyvin tärkeä. Yhdyn sitä tukeviin mielipiteisiin ja toivon aloitteelle hyvää menestystä, koska allekirjoittajina on niin paljon hallituspuolueiden edustajia.

Vielä mainitsisin sen, että polttoaineiden hinnat ovat tänä vuonna nousseet aika paljon. Se on yksi tekijä, joka vaikuttaa tuotteen hintaan ja sen markkinoimiseen: jos kuljetusmatka on pitkä, sitä enemmän polttoainetta kuluu.

Ed. H. A h o : Arvoisa puhemies! Kun katsoo lakialoitepaperin taustaa, siitä löytyy 99 edustajan nimi. Nyt budjetissa oleva rahamäärä on pieni, sillä ei sillä tavalla ole merkitystä kokonaisuuden kannalta, mutta näkisin, että periaatteeltaan kuljetustuen poisto on kyllä hyvin tärkeä ratkaisu. Jos tuki poistetaan, annetaan selvä signaali, että hyväksytään, että voidaan keskittää entistä enempi, eikä hyväksytä sitä, että myös tuolla vähän kauempana voidaan yritystoimintaa harjoittaa.

Näkisin erittäin tärkeänä, että laki jatkuu ja momentille myös saadaan lisärahoitusta. Jos verrataan Ruotsiin, johon viitattiin, niin jos en nyt ihan väärin muista, 200 miljoonaa kruunua löytyy sieltä budjetista tähän tarkoitukseen rahaa varatuksi. Kyllä meillä ollaan silloin täysin eri asemassa yritysten suhteen, mitä kauemmaksi täältä etelästä mennään.

Myös polttoaineisiin, kun puhutaan raskaista kuljetuksista, menee hyvin suuri osa kustannuksista. Tämäkin pitäisi ottaa tavalla tai toisella huomioon.

Toivon mukaan silloin, kun tästä asiasta tullaan äänestämään, on huomattavasti enempi nappeja alhaalla kuin 99. Toivon menestystä tälle aloitteelle.

Ed. M. S a l o : Arvoisa herra puhemies! Vastikkeeton rahanjako ja jakopolitiikka on tietenkin tiensä päässä, mutta lakialoitteessa kuljetustukea esitetään takamaille sillä tavalla, että sieltä voidaan tuotteita siirtää tänne pääkaupunkiseudulle tai vielä siitäkin eteenpäin. Se on perusteltua, jos pidetään visusti vaari siitä, ettei synny tilannetta, että kuljetustuella aikaansaadaan kilpailun vääristymistä.

Täällä eteläisessä Suomessa on käyty keskustelua betonielementtiteollisuuden piirissä siitä, että pohjoisesta päin tulee tänne eteläiseen Suomeen betonielementtejä erittäin halvalla verrattuna omaan teollisuuteen. Johtuuko se sitten kuljetustuesta vai pohjoisen tehokkuudesta, sitä en osaa määritellä, mutta joka tapauksessa yksi kriteeri tässä asiassa pitää olla sen, että tuki ei vääristä kilpailua, vaan edistää yleisesti työllisyyttä ja alueiden tasavertaista kehittämistä.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Talousarvion lähetekeskustelussa ministeri Tuomioja totesi, että kuljetustukiasia on nyt eduskunnan käsissä. Ministerillä ei ollut mitään vaihtoehtoa, mitään sellaista tarjottavana, mihin täällä ed. Sjöblom viittasi ja mitä eduskunta osaltaan edellytti. Hallitus yksimielisesti esittää vain kuljetustuen lakkauttamista.

Kun viime vuonna kävimme talousvaliokunnassa keskustelua talousarvion yhteydessä, niin silloin nousi logistiikkakustannusten alentaminen hyvin vahvasti esiin. Toki tätä on koko ajan tehtävä, mutta mikään ei poista etäisyydestä syntyvää kustannusta. Se on tosiasia, ja tämä tuki on juuri tämän lisäkustannuksen alentamiseen. Se ei ole vastikkeetonta rahanjakoa. Yrittäjälle jää vielä enemmän kustannusosuutta kuljetuskustannuksista maksettavaksi kuin täällä rintamailla tästä tuesta huolimatta. Sehän on vain osa todellisista kustannuksista, ja voidaan sanoa, että tämä ei millään muotoa vääristä kilpailua vaan päinvastoin tasoittaa kilpailun edellytyksiä ja lisää kilpailua. Eikö tämä ole mitä tervein ja läpinäkyvin aluepolitiikan muoto?

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Ed. Sjöblom täällä puhui logistisen järjestelmän kehittämisestä. Olisi kyllä mielenkiintoista kuulla, mitähän se mahtaa olla, kun ei ole tähänkään saakka riittänyt rahoitusta eikä poliittista tahtoa parantaa esimerkiksi rautatieyhteyksiä Pohjois-Suomessa. Nyt on ensimmäiset sähköistykset tehty Oulun ja Rovaniemen välillä, mutta edelleen sähköistys päättyy Iisalmeen saakka. Millä tyylillä esimerkiksi ed. Sjöblom kuljettaisi kiviteollisuuden tuotteita Suomussalmen sivukylällä toimivalta tehtaalta tai Kuhmosta, jonne ei ole rautatietä laisinkaan? Minkälainen tämä logistiikkajärjestelmä olisi sitten, joka yhtäkkiä voisi korvata tämän kuljetustuen?

Sitten haluaisin vielä mainita betonielementtituotteista, joita tänne pääkaupunkiseudulle on tuotu. Näinhän se on aina ollut, että kun täältä rakentajat käyvät vähiin tai laatu heikkenee, niin sen jälkeen on käännytty Kainuun ja muiden pohjoisten alueiden puoleen ja sieltä on ruvettu sitten pyytämään ihmisiä avuksi, jotta saataisiin

riittävän laadukasta työtä. Tälläkin hetkellä useita satoja rakentajia kulkee pääkaupunkiseudulla työssä, ja Ämmän Betoni tuo betonielementtituotteita tänne. Tämä yritys on saanut tukea, mutta tuki loppuu kyllä Kuopioon saakka. Yritys on saanut tukia siksi, että sillä on erittäin hyvä järjestelmä. Se on pystynyt tekemään rakennusurakoitsijoitten kanssa sopimuksia, kun toimituksiin on voitu luottaa.

Ed. Takkula: Arvoisa puhemies! Ilolla tervehdin tätä ed. Karjalaisen lakialoitetta, ja vielä suuremmalla ilolla sen jälkeen kun kuulin ministeri Tuomiojan toteavan, että kuljetustuki on nyt eduskunnan käsissä. Ymmärrän näin, että hallitus varmasti tulee toimimaan niin kuin eduskunta tässä asiassa ed. Karjalaisen johdolla suuntaa näyttää. Me tiedämme sen suunnan. Uskon näin, sillä tämä 16 miljoonaa on budjetin loppusummaa katsoen hyvin pieni rahamäärä, mutta se on erittäin merkityksellinen rahamäärä meille Pohjois- ja Itä-Suomeen, koska kuljetustuki on aluepolitiikan selkeä täsmäväline. Sitä kautta voidaan omalta osaltaan olla vaikuttamassa yhteiskuntapolitiikkaan myös siltä osin, että keskittymiskierrettä, joka on viime vuosina voimistunut, voitaisiin hiukan pyrkiä katkaisemaan ja haraamaan sitä vastaan, ja ihmiset näkisivät, että myös tämän hallituksen politiikalla on tarkoitus huolehtia myöskin haja-asutusseudusta ja siellä olevasta yritystoiminnasta.

Arvoisa puhemies! Sana "tuki" aina kuulostaa huonolta, mutta kun hallitus ei ole pystynyt tarjoamaan työtä Lappiin eikä itäiseen Suomeen, niin kuljetustuki on kuitenkin sellainen tukimuoto, joka ei vääristä kilpailua. Sen vuoksi tämä on hyvä ja tarpeellinen tukimuoto. Kun me tiedämme, että tällä hetkellä Ruotsissa on huomattavasti suurempi kuljetustuki, niin pohjois- ja itäsuomalaiset yritykset joutuisivat kestämättömään kilpailutilanteeseen ruotsalaisten yritysten kanssa, jos tuki poistettaisiin. On hyvä, että tämä aloite menee eteenpäin, ja toivon, että se menee loppuun.

Arvoisa puhemies! Lopuksi sanon, että ed. Sjöblom puhuu tietysti virkansa puolesta. Hänkin ymmärtää aloitteen tarpeellisuuden, ja uskomme ja toivomme niin, että hallitus tältä osin linjakkaasti korvaa muuten monilta osin puutteellista budjettia.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Vien vielä hetken aikaa markkamääräisesti ainakin tällä hetkellä perin pienen asian tiimoilta. Kuitenkin kysymys on aika tärkeästä periaatteellisesta asiasta, kun puhutaan kuljetustuesta, ja siitä syystä todella on ehkä oikeutus siihen, että vielä vähän aikaa voi viedä.

Tänä vuonna tuki on 16 miljoonaa markkaa. Sehän on elinkeinotukea, vissinlaista elinkeinotukea, senhän me kaikki myönnämme. Sitä kauhistellaan joissakin kammareissa, että se on liikaa. Vertailukohtia voi olla monenlaisia, joihinka verrata sitä 16:ta miljoonaa. Otan vain yhden. Tiedän erään urheilumuodon — olen aktiivinen urheiluelämässä mukana olija ja luottamustehtävissä toimija — täällä Helsingissä, pääkaupunkiseudulla, jonka toimitilaan tarvittiin elinkeinotukea lähes saman verran kuin koko Suomen kaikilla kehitysalueilla olevien satojen yritysten vuosittaiseen kuljetustukitarpeeseen yhteensä. Elinkeinotuki ja elinkeinotuki — mielestäni äsken sanotussa on hyvä vertailu. Aika paljolti, ed. Sjöblom, kuitenkin on kysymys siitä, mitä arvoja asetetaan pontimeksi ja perustaksi, jolta tarkastellaan erilaisia julkisia tukia.

Ed. Kähkönen käytti puheenvuoron, sen vuoksi oikeastaan tänne tulinkin, jossa hän vähän syytti keskustaa siitä, että Valion toimitilat lähtevät Joensuusta jonnekin. Ed. Kähkönen, ei valtiovalta voi määrätä yksityistä kansalaista, että sinun pitää asua Keski-Suomessa tai Pohjois-Karjalassa tai Lapissa. Emme me voi ihmisiä sitoa mihinkään, minkään tyyppiseen tappiin tai puuhun tuolla maakunnissa. Aivan sama koskee yrityksiä. Ei valtiovalta voi määrätä, että yrityksen pitää jatkaa toimintaansa tuolla taikka täällä. Jos valtio niin määrää, niin silloin valtion pitää ottaa vastuu yrityksen tuloksesta, eikö niin? Mutta kun valtio ei ota muuta kuin omien yritystensä osalta vastuuta tuloksesta, on ilman muuta selvää, että valtio ei voi määrätä, että yrityksen pitää kannattavuudesta riippumatta toimia siellä taikka täällä.

Mikä on valtion rooli, mitä se voi olla? Valtion rooli voi olla, että luo edellytyksiä sille, että Valio voi toimia Joensuussa — kun täällä kerran näin nimeltä yritys mainittiin, niin minäkin rohkenin sen sanoa — tai jokin muu yritys voi toimia vaikkapa Keski-Suomessa tai Lapissa tai Kainuussa tai eri puolilla Suomea. Valtiovallan roolina on nimenomaan luoda niitä yleisiä edellytyksiä, jotka liittyvät perusinfrastruktuuriin, tai sitten se voi luoda yrityksen kannattavuutta parantavia kiihokkeita tai väliintuloja. Yksi tärkeä toimintamuoto tässä näiden, käytän ilmaisua, väliintulojen kentässä on se, että annetaan pitkästä etäisyydestä aiheutuvien, rintamaita korkeam-

pien kuljetuskustannusten tasaamiseen kuljetustukea, aivan niin kuin ed. Karjalaisen aloitteessa erinomaisesti tätä juuri tavoitellaankin.

Minusta on aika kohtuutonta heittää jonkin poliittisen ryhmän tai päättäjän syyksi, että jokin yksittäinen yritys on tehnyt ratkaisunsa niin tai näin. Jos keskittäminen jatkuu Suomessa samalla mallilla kuin tällä hetkellä jatkuu, on ilman muuta selvää, että kohta se Valio, joka pani toimintansa Joensuusta jonnekin muualle, en sano ääneen, mille paikkakunnalle, ottaa seuraavan askeleen ja tuo vielä lähemmäksi niitä keskittymiä, missä kansan ylivoimainen enemmistö asuu. Näinhän tämä toimii, ellei ryhdytä toimenpiteisiin, jolla tasapainoisemman kehityksen edellytykset turvataan eri puolille maata.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi vielä: minusta se, mitä ed. Sjöblom sanoi puhuessaan logistiikan keinoista luoda parempia edellytyksiä, on sellainen aihepiiri, jota ei kannata sitäkään pois viskaista noin vain. On aivan oikein, että myös tällä toimintasaralla, tavallaan perusinfran kohentamisen kautta, luodaan edellytyksiä sille, että vaikka esimerkkitapauksessamme Joensuussa voi jokin toimiala menestyä ja selviytyä.

Mutta tässä toivoisin ed. Sjöblomille voimia, että hän oman eduskuntaryhmänsä ja ministeriryhmänsä piirissä myös tätä ajatusta veisi eteenpäin niin, että ei tapahtuisi jatkossa niin kuin nyt tapahtuu: perusinfran, johon myös tiestö, rautatiet, ilmailuliikenne jnp. kuuluvat, edellytyksiähän tällä hetkellä keskitetään tavattoman kovasti. Tavallaan sillä, mitä tässä logistiikkapolitiikassa tapahtuu tällä hetkellä, vedetään koko ajan alta pois maata menestymisen, selviytymisen edellytyksiltä eri puolilla syrjäisimpää Suomea. Näinhän tällä hetkellä käy.

Jos infraa vedetään alta pois, sen perustaa heikennetään, se johtaa siihen, että sitten pitää suoria elinkeinotukia olla enemmän. Oikea ratkaisu voisi olla, että samaan aikaan perusinfran edellytyksistä pidetään huoli eri puolilla Suomea ja sitten kohtuullisesti ja oikeudenmukaisesti ja nykyaikaisilla menetelmillä luodaan muutoin yrityksille edellytykset selviytyä tasapainoisemmin eri puolilla Suomea.

Ed. Manninen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K ä h k ö n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ehkä valitsin sanani hiukan liian huolimattomasti. Myönnän myös sen, että aluepolitiikkaan tulisi satsata nykyistä enemmän. Kuitenkin Joensuusta tuoremaitopakkaus siirtyy muualle, ja toimivat varastot, joiden kautta elintarvikkeita välitetään ja varastoidaan, nämä tilat rakennetaan muualle. Oletan, että opposition puolelta voitaisiin taustavaikuttaa huomattavasti enemmän siihen, että tällaisia ratkaisuja ei kuitenkaan tehtäisi. Nimittäin nyt maitorekat kulkevat Jyväskylään tai Etelä-Suomeen. Tällaiset ratkaisut omalta osaltaan paitsi jättävät jälkeensä välittömästi työttömiä, tässä tapauksessa 50, ovat myös omalta osaltaan vaarantamassa eri tilojen ja yleensä alkutuotannon jatkumista muun muassa Pohjois-Karjalassa.

Ed. S j ö b l o m : Arvoisa puhemies! Ed. Seivästölle sanoisin, että kuljetusjärjestelmien kehittämiselle voimme tehdä paljon, olivat luonnonolosuhteemme mitkä tahansa. Kuljetusjärjestelmät ovat kehittyneet tällä vuosikymmenellä aika reippaasti, ja niissä on edelleen paljon kehittämisen mahdollisuuksia. Tällä tavoin voimme parhaiten turvata kilpailukyvyn Pohjois- ja Itä-Suomessa.

Esimerkkinä voin sanoa, että esimerkiksi kuljetusten mepa, meno-paluu-järjestelmä, ei ole kehittynyt kovinkaan pitkälle. Siinä on vielä vaikka kuinka paljon tekemistä.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Esimerkiksi otan marjateollisuuden, joka Kainuussa on ollut hyvin voimakasta. Marjat ovat juuri sellainen tuote, joita ei Etelä-Suomessa niinkään kasva, ja niitä on pakko kuljettaa paikasta toiseen. Tällä hetkellä Suomessa ei makseta marjoille kuljetustukea, mutta Ruotsissa maksetaan. Tilanne näyttää tällä hetkellä siltä, että ne yritykset, jotka ovat marjoja jalostaneet ja toimineet sillä alalla, joutuvat vaikeuksiin, koska ruotsalaiset rynnivät meidän markkinoillemme koko ajan.

Käytännössä se tarkoittaa sitä, että kun esimerkiksi Kainuussa marjatulo on ollut noin 40 miljoonaa joka vuosi, mikä tarkoittaa suurin piirtein 300 henkilötyövuotta palkkatulona, niin se ajetaan tätä kautta alas. Kohta marjoja poimitaan ainoastaan kotitalouskäyttöön ja suurin osa marjoista tulee jäämään metsään. On ikävää, että politiikka on tämän tyyppistä, että ei nähdä järkeviä asioita, kun samanaikaisesti kuitenkin miljardeja on viime vuosina pistetty t&k-rahoitukseen. Sekin on ihan hyvä asia, mutta tällaiset pienet tuet ovat vain murto-osa.

Toivon, että lakialoite ei kaadu keskustalaisten politikointiin, mitä vähän pelkään. Mutta

olen ilolla kyllä huomannut, että te olette kaikki siinä mukana.

Ed. Karjalainen: Arvoisa puhemies! Keskustelun tässä vaiheessa ja aloitteen ensimmäisenä allekirjoittajana voin sanoa, että keskustelu osoittaa sen, että minulla on ollut ilo olla yhtenä toteuttamassa yhteistä voimakasta tahtoa, joka täällä on nyt tullut esille.

Omalta osaltani voin sanoa, että pidän tätä keskustelua erittäin rakentavana. Arvostan ed. Sjöblomin mielipiteitä, mutta totean sen, että hyvin usein toimii se kaava, että eteläsuomalaiset antavat meille muualla asuville ohjeita puhdasoppisessa markkinatalouden kunnioittamisessa, mutta sitten kun tulee Etelä-Suomen tuista kysymys, tuo puhdasoppisuus unohtuu. Ihan luvallanne sanoen ymmärsin teidän ensimmäisestä puheenvuorostanne, että te ymmärrätte Ruotsin menettelyä. Siellähän tuo kuljetustuki on 15-kertainen meidän kuljetustukeemme verrattuna.

Minusta kuitenkin on tärkeää, ja olen tyytyväinen, jos tämä keskustelu — sehän ei ole tarkoitettu herättämään aluepoliittisia ristiriitoja vaan pikemminkin niitä vähentämään — on lisännyt eduskunnan yleistä tietoutta siitä, mitä rajun muuttoliikkeen oloissa maassa todella tapahtuu.

Ed. Manninen: Arvoisa puhemies! Logistiikan kehittäminen on tietysti luonnollinen ja tärkeä asia, jota ed. Sjöblom on täällä painottanut. Mutta yhtä selvää on se, että kuljetustuki ja logistinen kehittäminen eivät ole toisiaan poissulkevia, vaan ne ovat toisiaan tukevia toimenpiteitä, ja yhdessä niiden avulla luodaan kilpailukykyiset toimintamahdollisuudet kaukana keskuksista toimiville yrityksille.

On myöskin selvää, että logistiikan puolella meillä on paljon vielä tehtävissä erilaisten teknisten ratkaisujen kautta. Kun siihen liitetään liikennevirrat, meno- ja paluukuljetukset, sitä kautta saadaan myöskin säästöjä. Mutta yksin niiden avulla ei sitä eroa, joka aiheutuu pitkästä matkasta, voida luonnollisestikaan täysin kuroa umpeen eikä myöskään kuljetustuen avulla, koska sekinhän kattaa vain pienen osan kuljetuksista; enimmillään 29 prosenttia se taitaa tuon vielä voimassa olevan lain mukaan olla.

Ed. Huotari totesi, että hän toivoo, että tämä ei kaatuisi keskustan politikointiin. On syytä todeta, että jos tässä joku politikoi, kai se on hallitus, joka politikoi, joka tällaisia mitättömiä asioita jättää pois budjetista haluten tieten tahtoen kiusata eduskuntaa kuin pikkulapsia ja karkkirahoja sitten heittelemällä saada ymmärtämään, että jotakinhan tekin olette saaneet aikaan. Muistutan, että vain vuosi sitten kauppa- ja teollisuusministeriön kansliapäällikkö Virtanen eräässä yhteydessä oli todennut, kun häneltä oli tätä tiedusteltu neuvottelupäivien yhteydessä, että pitäähän se eduskunnallakin olla jokin luu kaluttavaksi. Kysymys on vain eduskunnan aliarvioimisesta ja pikkupolitikoinnista, jolla halutaan kiinnittää huomio pois suuremmista asioista.

Minusta on erinomainen asia, että ed. Karjalainen hallituspuolueen edustajana on hyvin rehdisti ja asiallisesti lähtenyt tästä liikkeelle. Hän on ottanut aloitteeseen nimiä kaikista puolueista yli puoluerajojen ja tällä tavalla pyrkinyt viemään asiaa eteenpäin. Toivon ja uskon, että aloitteella on myöskin erinomaiset mahdollisuudet toteutua, kun hallituskaan ei todellisuudessa näytä asettavan sille esteitä eikä tosiasiallisia arvovaltakysymyksiä, vaan on valmis sen hyväksymään, kun eduskunnan riittävän suuri enemmistö tässä on mukana. On aivan selvä, että elleivät hallituspuolueiden edustajat ole mukana, eihän lakialoitetta saada hyväksytyksi. Se on päivänselvä asia. Hallituspuolueiden edustajien täytyy olla mukana tässä työssä.

Myöskin on syytä todeta, että meillähän välillä tuli jo sellainen hetki, että mikään suomalainen yrittäjäjärjestö, jota ed. Sjöblomkin edustaa tietyllä tavalla, ei enää kannattanut kuljetustukea. Mutta minulla on se käsitys, että tänä päivänä Suomen yrittäjät ovat kuljetustukilakiesityksen takana. TT:stä, joka ei ole koskaan kantanut minkäänlaista huolta suomalaisista pienyrittäjistä, ei ole väliäkään tämän asian yhteydessä. Pitäkööt he kapitalisminsa omana lempilapsenaan, mutta antakoot myös mahdollisuudet pienyrityksille toimia edes lähes tasavertaisesti muualta tulevien yritysten kanssa.

Minusta on erinomaisen tärkeää, että tässä yhteydessä menisi tieto kaikille siitä, niin kuin aloitteessa todetaan, että tämä lakiesitys ei ole EU:n kilpailusäännösten vastainen. Tämähän on peruste, jota jatkuvasti tyrkytetään, mutta viime vuonna kauppa- ja teollisuusministeriön edustaja hallintovaliokunnassa hyvin ykskantaan totesi, että nykymuodossa oleva kehitysalueiden kuljetustukilaki täyttää kaikki EU:n säännökset. Se koskee pk-yrityksiä, ja toiseksi se koskee vain sellaisia alueita, joilla asukastiheys on alle kahdeksan henkeä neliökilometrillä. Näin ollen Euroopan unionin taholta ei ole mitään huomautta-

mista asian suhteen. Tässä mielessä olisi tärkeää, että tämä väärinkäsitys lopultakin oikaistaisiin ja tulisi tässä yhteydessä erittäin selkeästi todetuksi.

Minä toivon, että lakiesitys menee todella ripeästi eteenpäin ja että me voisimme tänä syksynä yksimielisesti hyväksyä lakialoitteen edellyttämän määrärahan, joka tosiasiassa on vain 9 tai 8 miljoonaa, koska sehän maksetaan jälkikäteen. Kuluvan vuoden viimeinen vuosipuolisko joka tapauksessa budjetoidaan ensi vuonna, joten mistään budjettia horjuttavista tai muista rahasummista ei ole kysymys. Kysymys on hyvästä halusta ja tahdosta. Toivon ja uskon, että halua ja tahtoa Suomen eduskunnasta tänä syksynä vielä löytyy.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Mannisen erittäin hyvä puheenvuoro on kelpo pohja jatkaa vielä sen verran, että totean, että todellakin tässähän rahallisesti, valtion budjettitalouden kannalta, on kysymys todella mitättömistä rahoista, niin kuin jo kertaalleen asiaan viittasinkin. Samaan aikaan, kun miljardien mittaiset elinkeinotuet virtaavat suurimpiin keskuksiin, puhumme muutaman miljoonan tai parhaimmillaan muutaman kymmenen miljoonan markan suuruisista ruiskeista niiden kuljetuskustannusten tasaamiseksi, joita kaukaisimmilta alueilta rintamaille on.

Arvoisa puhemies! Haluaisin tässä vielä käyttää tilaisuutta — kun pohjoiskarjalaisessa lehdistössä on jaettu samaa filosofiaa ja viisautta kuin ed. Kähkönen — haluaisin vielä kertaalleen hänelle sanoa, että minusta on — en nyt viitsi käyttää kovin rumaa ilmaisua mutta — aika lailla erikoista, että siellä maakunnassa te sanotte, että on keskustalaisten vika, että jokin yritys kokee, että sen on vähemmän kannattavaa toimia siellä kuin jossakin toisessa keskuksessa jnp. Samaan aikaan te olette heikentäneet aluepolitiikkaa, joka on tosiasiassa vaikuttanut siihen, että edellytykset selviytyä, toimia siellä Joensuussa, ovat heikentyneet. Tarttukaa kiinni niihin toimiin, mihinkä teillä on mahdollisuus tarttua eli tehostakaa aluepolitiikkaa tällä toimella, joka nyt on aloitteena esillä, mutta ei vain tällä, vaan tarvitaan paljon muutakin, jotta edellytykset muun muassa Pohjois-Karjalassa paranevat. Vastuun heittäminen siitä jollekin poliittiselle ryhmälle, että nämä eivät sanele jollekin yritykselle, että sen pitää epäkannattavasti toimia, sellaisten vaateitten esittäminen on aika lailla absurdia.

Ed. L i n t i l ä : Arvoisa puhemies! Kuten ministeri Tuomioja sanoi, asia on eduskunnan käsissä, ja nyt eduskunnalla on paikka osoittaa edes pienessä määrin halunsa estää syrjäalueiden autioitumista. 16 miljoonaa on valtion budjetissa varsin vaatimaton määrä, mutta sillä on monille pohjoisille ja itäisille yrityksille hyvin merkittävä taloudellinen ja nimenomaan symbolinen merkitys. Eduskunta osoittaa tämän lakialoitteen hyväksymisellä välittävänsä myös yritystoiminnan tulevaisuudesta ja kehittymisestä syrjäalueilla.

Demaripiiristä lähtenyt esitys ei tule kaatumaan keskustan politikointiin, vaan keskusta kyllä kannattaa aloitteita, joilla on aluepolitiikkaa tukeva vaikutus, kuten tällä aloitteella.

Ed. S e i v ä s t ö : Arvoisa puhemies! Toteaisin sen verran ed. Sjöblomille, että olen tutustunut budjettikirjassa oleviin määrärahoihin niin tiehankkeiden kuin Ratahallintokeskuksen ja muunkin liikenteen osalta. En suinkaan tarkoittanut sitä, ettei näillä hankkeilla vaikutettaisi siihen suuntaan, mihin viittasitte. Mutta näillä hankkeilla ei tapahdu ihan käden käänteessä parannuksia. Ne vaativat vuosia, joskus jopa vuosikymmeniä, kun taas kuljetustuella pystytään tämänhetkiseen tilanteeseen tuomaan tiettyä lievennystä.

Muun muassa polttoainekysymyksessä viittaisin tämän päivän Kuorma-autoliiton lehdessä olleeseen mainintaan, jossa sanotaan muun muassa näin: "Suomessa dieselöljyn rikittömän laadun polttoainevero on 178,5 penniä litra eli noin 33 penniä per litra korkeampi kuin EU:ssa EU:n säätämä minimitaso." Samassa kirjoituksessa todetaan myös, että Suomessa kuljetetaan maanteitse tavaraa 1,5—4 kertaa enemmän kuin muissa EU:n jäsenmaissa. Monessa EU-maassa tuetaan liike-elämää, yritystoimintaa ja vedetään kotiin päin. Suomi on joissain asioissa vain paavillisempi kuin paavi itse.

Ed. N e p p o n e n : Arvoisa puhemies! Tuntuu nyt, että aloitteen mahdollinen kaatuminen johtuu politikoinnista, jonka keskusta keskusteluun on tuonut, minkä epäilyksen ed. Huotari nosti esiin. Kun itse allekirjoitin aloitteen, lähdin todella siitä, että myös Etelä-Savossa eräillä alueilla on ollut ratkaisevan tärkeä se pieni yritystuki, joka raskaille kuljetuksille on saatu tuottamaan työpaikkoja. Sitä todella tarvitaan myös tulevina vuosina, sillä työttömyysprosentit ovat hiukan alle tai hiukan päälle 20. Ne ovat meille todellisia haasteita.

Ymmärrän ed. Sjöblomin ajatukset logistiikan kehittämisestä, johon nimenomaan on kaupan ketjuissa ja muualla todella paljon panostettu. On välttämätöntä, että myös niillä aloilla, jotka ovat saaneet kuljetustukea, kehitetään logistiikkaa niin, että turhia kuljetuksia ei tapahdu, niin kuin nyt hyvin paljon esimerkiksi elementtikuljetuksissa valitettavasti vielä tapahtuu. Siitä on selviä näkymiä tien varsilla.

Todella toivon, että tämä raju politikointi, jossa aluepolitiikkaa on käytetty lyömäaseena, loppuu. Kyllähän budjetissa on paljon sellaisia toimia, jotka voidaan lukea aluepoliittisiin toimenpiteisiin, joita hallitus on esityksissään tuonut ja joilla myös parannetaan Pohjois-Suomen ja Itä-Suomen ja muidenkin alueiden toimintaedellytyksiä. Niistä ei vain melskata aluepolitiikan nimikkeellä vaan ne ovat asioita, jotka liittyvät osaamiseen ja tuotekehitykseen ja vastaaviin.

Todella lämpimästi toivon, että yhteinen esitys tuen jatkamisesta saisi eduskunnan hyväksynnän.

Ed. M. S a l o : Arvoisa herra puhemies! Lakialoite kuljetustukilain jatkamiseksi on perusteltu. Hallitus on tehnyt päätöksen poistaa budjetista kuljetustuet, ja laki on päätetty kumota. Tässä on nyt tämän lain uudelleen henkiin herättäminen ja sitä kautta mahdollisuus ylläpitää kuljetustukia. Tässä ei ole politikoinnilla mitään tekemistä vaan asioiden hoidolla.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan.

11) Laki tapaturmavakuutuslain 28 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 96/1999 vp (Valto Koski /sd ym.)

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. K o s k i : Arvoisa herra puhemies! Kysymyksessä oleva lakiehdotus on mittasuhteiltaan huomattavasti vaatimattomampi eikä varmasti herätä samanlaisia intohimoja kuin äsken keskusteltu lakiesitys herätti. Kuitenkin kansanedustajan tehtäviin kuuluu epäkohtien esille tuominen, jos sellaisia yhteiskunnassa havaitaan, ja lakiesitysten tekeminen. Tässä on kysymyksessä nyt yksi sellainen, joka on noussut ehkä eniten pitkän työttömyyskauden seurauksena esille.

Totean, että nimenomaan työelämän muutokset, jotka maassamme ovat koko 90-luvun ajan olleet varsin suuria, ovat tämän lakiesityksen yksi lähtökohta. Työttömyys on ollut toinen asia, joka on ollut ihmisten kiusana, ja koko lainsäädäntö ei ole voinut seurata tätä kehitystä, jonka seurauksena nämä tilanteet ovat syntyneet, joista muun muassa tämä epäkohta johtuu.

Nyt kyseessä oleva lakiehdotukseni koskee tapaturmavakuutuslain 28 §:n 2 momenttia, jolla lain asianomaisen kohdan perusteella määritellään työntekijän vuosityöansio. Erityisesti tässä on ollut lain tulkintakysymyksiä, joissa vakuutusyhtiöt ovat oikeuskäytännön tuella ryhtyneet määrittelemään työntekijän vuosityöansion joissakin tapauksissa jopa viisi vuotta taaksepäin työntekijälle sattuneen tapaturman ajasta lukien. Tästä seuraa esimerkiksi se, että työmarkkinoilta pitkään poissa olleen työntekijän vuosityöansion määrittäminen saattaa muodostua kohtuuttomaksi tilanteessa, jossa työntekijä on ollut pitkään pois työmarkkinoilta työkyvyttömyyden tai muun syyn takia. Tällöin alhaisen vuosityöansion mukaan määritelty tapaturmakorvaus jää kauas aidon vakuutusperiaatteen tarkoittamasta tasosta, jonka työntekijä ilman loukkaantumista todennäköisesti olisi voinut ansaita.

Useissa tapauksissa normaalia kokoaikatyötä tehnyt työntekijä on joutunut tyytymään sosiaali- ja terveysministeriön vähimmäistyöansion mukaan määrättyyn päivärahaan, mikä ei tietenkään ole oikein eikä oikeudenmukaistakaan. Tämän johdosta lakiehdotuksessani esitän tapaturmavakuutuslain 28 §:n momenttiin muutosta, jossa sanamuoto kuuluisi: "Vakiintunutta ansiotasoa arvioitaessa ei kuitenkaan tule ottaa huomioon sitä aikaa, jonka työntekijä on ollut työttömänä, työllisyyslain (275/1987) tarkoittamien työvoimapoliittisten toimenpiteiden piirissä tai jonka kuluessa hän ei ole ollut työmarkkinoiden käytettävissä."

Kiitän niitä runsasta sataa kollegaani, jotka ovat osoittaneet nimenkirjoituksellaan myötätuntoa lakiesityksen eteenpäinviemisen kohdalla, ja toivon, että lakiehdotus saa eduskunnan käsittelyssä myönteisen kannan.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Olen tyytyväinen siihen, että ed. Valto Koski on tämän

aloitteen tehnyt. Tein itse asiasta kevätkaudella kirjallisen kysymyksen, ja vastaus siihen oli yhtä ympäripyöreä kuin vastaukset yleensä näihin kirjallisiin kysymyksiin ovat. Siinä ei oikeastaan annettu vastausta siihen, aikooko hallitus tehdä asialle jotain vai ei. Ongelma on ollut tiedossa nyt jonkin aikaa, kun työllisyystilanne on parantunut ja kuitenkaan siitä kovasta varsinkin rakennusalaa kohdanneesta työttömyydestä, joka vuosikymmenen alkupuolella oli, ei ole vielä kulunut yli viittä vuotta. Moni työtapaturman uhriksi joutunut on kokenut, että on epäoikeudenmukaista se, että hänellä kuitenkin olisi työsuhde kestänyt pitempään, mutta takautuvan vuosituloansion määrittelyn vuoksi pitkä työttömyysjakso vaikuttaa liian painokkaasti tapaturmakorvaukseen. Lisäksi korvausmenettelyssä on muitakin ongelmia, joihin ed. Valto Koski ei tässä yhteydessä ole puuttunut, mutta joista ajattelin muutaman mainita.

Vakuutusyhtiöt jostakin kumman syystä näyttävät aina löytävän sellaisia keinoja, joilla he pystyvät vaikuttamaan siihen, että korvauksia myönnetään hyvin lyhyen aikaa. Eräs henkilö, joka otti minuun yhteyttä ja sanoi, että hänen tapaustaan saa käyttää esimerkkitapauksena, joutui työtapaturman uhriksi. Hän oli itse työsuojeluvaltuutettu, käynyt useilla kursseilla, tiesi tarkkaan, miten tilanteessa pitäisi toimia. Hän nostaessaan raskasta ovea venäytti olkapäänsä ja joutui sen vuoksi pitkälle sairaslomalle ja hyvin pitkään kuntoutukseen. Vakuutusyhtiö kuitenkin lopetti tämän henkilön korvaukset jo hyvin lyhyen ajan kuluttua väittäen tätä sairautta niin sanotuksi vanhaksi viaksi, vaikka hänen leikkaava kirurginsa oli sitä mieltä, että tällaista vanhaa vikaa ei ole voinut olla aikaisemmin, ja hän oli sentään katsonut ihon allekin, minkälainen tilanne oli.

Näyttäisi siltä, että vakuutusyhtiöt elävät kuin pellossa. He saavat määritellä täysin itse sen, mitä korvaavat ja mitä eivät, eivätkä nämä ihmiset voi näille tilanteille mitään, vaikka heillä olisi todistukset leikkaavalta kirurgilta tai muulta hoitavalta lääkäriltä.

Toivon, että tämä asia, jonka ed. Valto Koski on lakialoitteessaan tuonut esille, korjattaisiin, ja sen osoittavat tietysti myös nämä 131 nimeä, jotka lakialoitteessa ovat, että asia on oikea ja kannatettava.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa puhemies! Nimeni ei ole aloitteessa, koska en ole sattunut olemaan silloin ilmeisesti paikalla, kun se on kiertänyt täällä, mutta ilmoitan omalta osaltani kannattavani tätä aloitetta. Mielestäni tämä on oikeudenmukainen kaikkien kannalta, myös maksajien kannalta siinä mielessä, että tässä lähdetään siitä, että jos työansio on jostakin syystä korkeampi tai alhaisempi, silloin mennään vakiintuneeseen ansiotasoon, jonka tulkinta on tietysti oma maailmansa. Mutta uskon, että siihenkin löytyy kohtuullinen ja oikea määrittely.

On valitettavaa, että hyvin usein käy juuri niin, että kun joudutaan korvauksia anomaan, pyritään kaikenlaisin verukkein siihen, että korvaustaso jäisi mahdollisimman pieneksi. Säännösten, joita tietenkään inhimillisessä elämässä ei voi luoda kaikkia tapauksia varten ennalta, tulisi aina lähteä siitä, mikä on ollut lainsäädännön ja vakuutuksenkin tarkoitus, ja siitä, että ehdot ovat kohtuullisia kaikkien osapuolten kannalta. Minusta tämä lakialoitteessa esitetty asia on nimenomaan sellainen, ja ilmoitan kannattavani sitä ja toivon, että tämä lakialoite tulisi hyväksytyksi.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa herra puhemies! Kiirehdin työhuoneestani lausumaan sanani minäkin, koska huomasin, että puhutaan todella tärkeästä asiasta. Minulla on itse asiassa tänään ollut juuri samaa aihealuetta koskeva niin sanottu asiakasasia esillä. Ed. Valto Kosken laajasti tuettu aloite ei koske täsmälleen sitä seikkaa, mutta huomaan, että ollaan tilanteessa, jossa tarvitaan toinenkin lakialoite, ilmeisesti jopa samaan pykälään, turvaamaan nimittäin sellainen tapahtuma, jossa nuori henkilö saatuaan tapaturmavakuutuksen mukaista eläkettä työperäisen tapahtuman seurauksena nykymuodin mukaisesti suostumuksellaan lähti kuntoutusprosessiin, johon kuuluvat myöskin koulutusjaksot, ja sai siis eläkettä. Yhtäkkiä tapahtuikin sillä tavalla, että hän menetti toisen jalkansa, siis tuli täysin uusi syy kaverille tässä kertomuksessa, ja hän joutui kertomaan tapaturmavakuutuslaitokselle, ettei hän kykene nyt osallistumaan sovittuun koulutukseen, joka siis tähtäsi uuteen ammattiin. Mitä tapahtui? Tapaturmavakuutuslaitos lopetti välittömästi eläkkeen maksun, ja kaverille määrättiin nolla markkaa sairausvakuutuspäivärahaa sillä perusteella, että tapaturmavakuutuksen maksama eläke ei ollut sitä työtuloon rinnastettavaa tuloa, jota sairausvakuutuslain puolella tarkoitettiin.

Me huomaamme näitä sudenkuoppia, siis täysiä epäoikeudenmukaisuuksia lainsäädännössä jatkuvasti. Näin ollen tulee mieleen, mitä ed.

Manninen sanoi. Vielä tuntuu, että tulkinta tekee tehtävänsä, että halutaan tulkita niin, että ihminen sen sijaan, että saisi, menettää. Me olemme hirvittävässä tilanteessa, arvoisa puhemies — lopetan juuri — jos me joudumme täällä nuppineulan tarkkuudella tekemään lainsäädäntöä. Jos me nyt korjaamme ed. Valto Kosken nuppineulanpään ja sitten kohta minun esittämäni, vielä on sata muuta.

Ed. K o s k i : Arvoisa herra puhemies! Kysymys on tietysti kahdesta asiasta, ensiksi tässäkin esille tulleissa puheenvuoroissa vakuutusyhtiöiden käytännöstä ja itse asiassa monopolista, jolla ne määrittelevät tämmöiset asiat niin sanotun lain kirjaimen ohi, ja toiseksi siitä pitkästä työttömyyden jaksosta, joka yhteiskunnassa on ihmisiä koetellut. Uskon, että tässä lakiesityksessä olisi ollut sisällöllisesti vielä paljon enemmänkin puututtavaa. Luulen, että pätkätöiden aiheuttamat ongelmat tulevat myös tätä kautta heijastumaan myöhemmin lainsäädäntötarpeeseen. Sen lisäksi on monta monta muuta kysymystä. Tämä asia on lähtenyt liikkeelle nimenomaan työttömien toivomuksesta. Sen takia olen kiinnittänyt huomion vain tähän kapea-alaisesti.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n : Arvoisa puhemies! Anteeksi, että viime tingassa tulin pyytämään puheenvuoroa, mutta vaikka puhemies hieman nyrpistelee nenäänsä, saanen sen verran sanoa, että kuuntelin myös tätä keskustelua työhuoneessa, ja ed. Kosken aloite on tärkeä. Se tuo esille yhden monista epäkohdista, jotka liittyvät lainsäädäntöön.

Miksi nyt vielä halusin käyttää puheenvuoron? Hallitusohjelmaan kirjattiin muistaakseni siihen tapaan yksi lause, että eläkelainsäädännön epäkohdat selvitetään. Sitä ei sen tarkemmin kirjattu, ja nyt on tarkoitus juuri lähteä selvittämään näitä asioita. Toivoisin, että kaikki edustajat — vaikka nämä kaikki, mitkä tässä nyt ovat olleet esillä, ovat kyllä ikävän tuttuja asioita — toisitte ne uudestaan esille. Voisimme sitten yhdessä yrittää saada niihin korjausta.

Monet niistä vaativat ihan pykälämuutoksen ja koskevat usein pientä joukkoa ihmisiä, mutta sitä kipeämmin niitä, joita ne koskevat. Ainakin itse nimenomaan hallitusohjelman kohtaan viitaten toivon, että me saisimme näitä asioita korjatuiksi, ja ministeriössä on valmiutta ministeri Perhon mukaan lähteä niitä selvittelemään.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

12) Laki työsopimuslain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 99/1999 vp (Reijo Laitinen /sd ym.)

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. L a i t i n e n : Arvoisa herra puhemies! Lyhyesti muutama saatesana lakialoitteen pohjaksi.

Niin kuin me hyvin tiedämme, yritysrakenne on Suomessakin hyvin merkittävästi muuttunut. Muutos on merkinnyt sitä, että meillä on tavattoman vähän enää niin sanottuja suuria yrityksiä. Perinteisesti suurissa yrityksissä ovat työsuhdeasiat ja neuvottelujärjestelmät olleet kunnossa. Meillä on yli 500 henkilöä käsittäviä yrityksiä Suomessa vain 230, ja niissä työskentelee noin 380 000 työntekijää.

Pieniä yrityksiä on siis valtaosa. Todettakoon tässä yhteydessä se, että alle viisi henkilöä käsittävissä yrityksissä työskentelee yli 183 000 työntekijää. Aloilla, joilla on tällainen yritysrakenne, työntekijöiden tosiasialliset mahdollisuudet valita työntekijöitä edustava luottamusmies ovat heikot.

Lakialoitteen perusteena onkin nopea työmarkkinoiden ja sopimustoiminnan muutos, joka asettaa yhä kovempia paineita luottamushenkilöille. Tällaisia muutoksia ovat muun muassa paikallisen sopimisen lisääntyminen, erilaiset uudet palkkio- ja tulospalkkausjärjestelmät, toimintojen ulkoistaminen, työpaikkojen edelleen voimakkaasti jatkuva pirstoutuminen, alihankintatoiminnan merkittävä lisääntyminen sekä valitettavasti harmaan talouden pesiytyminen alihankintaketjuihin.

Sanoin jo, että erityisen vaikea tilanne on tietysti pienillä työpaikoilla. Niillä luottamusmiehiä on usein vaikea saada valittua, koska uhkana on valittujen joutuminen työantajien painostuksen kohteeksi. Tällaisia esimerkkejä on eri aloilta ja työpaikoilta valitettavan runsaasti.

Paikallinen sopiminen ja työehtojen soveltaminen eivät myöskään voi toteutua, ellei työntekijöillä ole riittävillä valtuuksilla ja oikeuksilla

varustettua luottamusmiestä. Näin vaarantuu järkevä ja molempien osapuolien tarpeet huomioiva yhteistoiminta työpaikoilla.

Lakialoitteen tarkoituksena on ennen kaikkea parantaa pienten työpaikkojen työntekijöiden turvaa, mutta me allekirjoittaneet ja lakialoitetta valmistelleet haluamme korostaa muutoinkin luottamusmiesjärjestelmän kehittämistä vastaamaan tämän päivän työelämän tarpeita. Luottamusmiesten puuttuminen pieniltä työpaikoilta johtaa valitettavan usein työehtosopimusten määräysten noudattamatta jättämiseen. Tämä taas vääristää muun muassa yritysten välistä kilpailuasetelmaa, koska sellaiset yritykset, joissa on luottamusmiehet, noudattavat paremmin työehtosopimuksia ja toimivat siten korkeammilla työvoimakustannuksilla.

Tällaisilla aloilla ammattiliittojen voimavarat valvoa palkatun työvoiman työehtosopimusten noudattamista ovat niukat. Valvonta toteutuu käytännössä vain silloin, kun työpaikalta otetaan liittoon yhteyttä jo syntyneen ongelman selvittämiseksi.

Me allekirjoittaneet toivomme, että laki saisi lakialoitteessa esitetyn muodon siten, että työehtosopimuslakiin kirjattaisiin uusi 53 a §, joka mahdollistaisi alueellisten luottamusmiesten valinnan. Toivon tälle lakialoitteelle myönteistä suhtautumista.

Ed. H u u t o l a : Arvoisa puhemies! Erottaa tämän salin vähälukuisesta porukasta, millä puolella joukot seisovat, keitä kiinnostaa työntekijöiden asema ja, voi sanoa, vähän heikomman asema tässä yhteiskunnassa. Näyttää toinen puoli olevan hiukan vähemmän kiinnostunut näistä asioista, joista nyt on lähetekeskusteluja käyty.

Ihan muutama sana työntekijöiden jatkuvasti muuttuneesta asemasta työmarkkinoilla. Selvää on se, että yritykset pirstaloituvat, töitä ulkoistetaan yhä pienempiin yksiköihin, joissa selvästi on nähtävänä se, että työntekijöiden asema ja edut sekä niiden turvaaminen tänä päivänä ovat kovasti vaarantuneet. Yritykset ovat sen kaltaisia, että osa työkunnasta tai samaisella työpaikalla työskentelevistä on joko yrityksen omistajia tai sitten muutoin yrityksen läheisiä henkilöitä, jotka ovat tietyllä tavalla yrityksen sisäpiirissä. Tällöin yksittäisen työntekijän mahdollisuus ilmaista mielipiteensä ja pahoinvointinsa, jos sitä onkin, ihan aidosti tasavertaisena kumppanina yrityksen omistajaan nähden on hyvin kyseenalainen ja itse asiassa tosi huono.

Nyt on myös työntekijöiden asemaa kyllä huomioitava tulevassa lainsäädännössä. Sen vuoksi aloite työsopimuslain muuttamisesta niin, että entistä paremmin olisi myös pienten yritysten työntekijöitten edut turvattava, on aika lailla välttämätön.

Tässä voi oikeastaan sen verran, arvoisa puhemies, kertoa, että Ruotsissa, länsinaapurin puolella, työehtosopimusten yleissitovaa järjestelmää ei ole olemassa varsinaisesti muuten kuin sopimuksen tehneillä yrityksillä, mutta siellä on aika nerokas järjestelmä, jolla myös pienten yritysten työntekijöitten edut tulevat turvatuiksi. Siellä on nimittäin veto-oikeus. Ammattijärjestöillä on veto-oikeus. Yrityksessä, jossa ei ole joko sitovaa sopimusta tai järjestäytynyttä työnantajapuolta, on oikeus veto-oikeuden perusteella puuttua rikkomuksiin, mennä työpaikoille aidosti ja kertoa, että nyt nämä asiat eivät ole lakien eivätkä sopimusten mukaisessa tolassa, tarvittaessa harjoittaa parhaaksi katsottuja voimakeinoja, vaikka keskeyttää työt. Miten sitä on käytetty siellä? Sitä käytetään erittäin harkitusti, jolloin voi sanoa, että ylilyöntejä tai väärinkäytöksiä ei ole olemassa, vaikka on niinkin kova ase kuin veto-oikeus.

Tämän aloitteen taakse on helppo mennä, ja toivottavasti löytyy jatkossa nyt puolustajia myös pienten yritysten työntekijöitten etujen ajamiseksi.

Ed. K a n g a s : Arvoisa puhemies! Laki työsopimuslain muuttamisesta siten, että saadaan luottamusmies pienille työpaikoille ja että hän on alueellinen luottamusmies, selkeyttää monia asioita työelämässä muun muassa kun sovitaan työpaikkakohtaisesti työehdoista. Siihen suuntaanhan on työelämässä edetty, että entistä enemmän siellä sovitaan. Tämä edellyttää kyllä sitä, että löytyy luottamusmies työntekijöitten puolesta näitä sopimaan. Muun muassa oman liittoni, Puu- ja erityisalojen liiton, työpaikoilla koko Suomessa on yli 300 työpaikkaa, joissa ei ole luottamusmiestä ollenkaan. Jos ei luottamusmiestä löydy, niin kyllä varmasti ay-liike tulee jarruja lyömään työpaikkakohtaiseen sopimiseen, mikä voi olla ihan hyväkin asia, kun sovitaan pelisäännöistä.

Samaten ed. Laitinen otti esille harmaan työvoiman käytön. Siinä myös alueelliset luottamusmiehet varmasti tuovat valvontaan lisää pontta ja saadaan yhteiskunnalle veroja lisää. Toivotan tälle lakialoitteelle menestystä ja sitä, että se näin parantaa suomalaisen työelämän laatua.

Ed. Uotila: Arvoisa herra puhemies! On turha toistaa niitä hyviä perusteluja, joita täällä jo aiemmissa puheenvuoroissa on esiin tuotu. Korostan erityisesti paikallisen sopimisen merkitystä sitä taustaa vasten, että mukana on myös työnantajien etu. Silloin kun joustoja, työpaikkakohtaista sopimista tehdään, on yhteinen etu, että on pelisäännöt selvillä, on sopijaosapuolet selvillä ja on valvonta- ja seurantajärjestelmä, jolla myös pystytään valvomaan sitä, mistä on sovittu.

Suomessa lienee noin 50 000 luottamusmiestä, mutta on todella valtava määrä pieniä työpaikkoja, joilla luottamusmiehen antama suoja työntekijöille ja tätä kautta aito neuvottelukumppani myös työnantajaan päin puuttuu, ja sen vuoksi tämä lakialoite, jolla mahdollistettaisiin pienille työpaikoille alueellinen luottamusmiesjärjestelmä, on todella tervetullut. Parhaillaan istuu työsopimuslakikomitea, jonka ainakin pitäisi käsitellä myös luottamusmiesten asemaa. Siinä on paljon parantamista muutoinkin, ja toivottavasti tästä komitean työstä tulee sellaisia eväitä, joilla luottamusmiesjärjestelmää kaiken kaikkiaankin voidaan tässä maassa parantaa.

Vielä totean tähän, että pirstoutuminen, ketjuuntuminen ja ulkoistaminen on tuonut todella myöskin huolen harmaan talouden pesiytymisestä pitkiin alihankintaketjuihin ja se on luottamusmiehen tehtäviä lisännyt erittäin paljon, koska ei ole oikein, että jotkut istuvat tulessa toisten housuilla ja laistavat velvoitteitaan yhteiskuntaa ja työnantajia kohtaan toimimalla harmaassa taloudessa kepulikonstein.

Ed. Immonen: Arvoisa puhemies! Ed. Laitisen lakialoite on kannatettava. Se on pieni mutta hyvä askel hyvään suuntaan, sopimusyhteiskunnan suuntaan, jota tietysti pitäisi kannattaa kautta linjan. Se on suuntautumista suunnitelmalliseen tulevaisuuteen. Kysyin hiljattain yhdeltä luottamusmieheltä, mikä hänen tehtävänsä luottamusmiehenä on. Hän sanoi, että hän pissaa sammuksiin pieniä tulen alkuja. Tämä on yksi hyvä esimerkki siitä, millä tavalla voidaan pieniä kähinöitä saada pois siten, ettei niitä tarvitse aina liittotasolle viedä eikä osastotasollekaan.

Kaiken kaikkiaan tässä on kysymys paljon isommasta asiasta. Luottamusmiesasia on jarruttanut työpaikkakohtaista sopimista juuri siitä syystä, mistä ed. Laitinenkin täällä puhui. Luottamusmiehen toimivaltaa pitäisi lisätä. Luottamusmiesvalintaa pitäisi kehittää niin, että siinä jo valintavaiheessa on turvattu toimintamahdollisuudet. Käytännön elämä vain kertoo, että kun työmailla alkaa olla tyyppi, joka olisi kiinnostunut luottamusmiehen tehtävistä, niin käykin niin, että työnantaja keksii jonkin keinon, millä tavalla tämä työntekijä, joka on asioista perillä, saadaan jollekin vinoraiteelle tästä hommasta.

Lukuisia esimerkkejä hyvästä menettelystä luottamusmiehen osalta on. Yksi niistä on Raision tehtailla. Siellä taannoin, kun ei ollut vielä uutta lakia voimassa, jonka mukaan työnantaja voi osa-aikaisen työntekijän työllistää jo yli kolmannen kerran, työpaikkakohtaisesti sovittiin, että näin voi tapahtua. Ellei näin olisi tehty ja ellei luottamusmiestä siellä olisi ollut, niin luultavasti Raision tehtailla lukuisa joukko ihmisiä olisi kilometritehtaalla tai yritys olisi jakaantunut vielä alueellisemmin, maantieteellisesti kauemmas Suomesta.

Ed. Karjalainen: Arvoisa puhemies! Olen tämän asiakohdan puhujalistalla ensimmäinen, joka ei ole allekirjoittanut aloitetta. Haluan todeta asian sen takia, että jos aloite olisi sattunut eteeni, olisin sen allekirjoittanut.

Ensimmäisen allekirjoittajan, ed. Laitisen, esittely ja tämä keskustelu ovat hyvin kuvanneet sitä, mitä työelämässä on tapahtunut ja mitä se on merkinnyt työntekijöille. Siksi aloite on ajankohtainen ja tarpeellinen. Toivon sille menestystä. Sen lisäksi toivoisin, että aloite ja tämä keskustelu virittäisivät laajempaa keskustelua enemmänkin siitä, mitä työelämässä todella tapahtuu, mikä on siellä tarpeellista ja hyväksi niin työntekijän kuin koko yhteiskunnan kannalta.

Ed. Manninen: Arvoisa herra puhemies! Aloite on, voi sanoa, eduskunnan ammattiyhdistysaktiivien allekirjoittama, ja ilmeisesti sitä ei ole muille tarjottukaan allekirjoitettavaksi, mutta jo sinällään se varmasti ansaitsee tulla asianmukaisesti käsitellyksi ja keskusteltavaksi tässä yhteydessä.

Viime vaalien allahan oli hyvin voimakkaasti esillä niin kutsuttu paikallinen sopimus, josta käytettiin puheenvuoroja puhuen paljolti ohi toisten mutta myös hyvin paljon asiapohjalta. Sanon sen tässä, niin kuin olen sanonut vaalien jälkeen aiemminkin, että koska suomalaisessa yhteiskunnassa ei ole mahdollisuutta eikä kypsyyttä tässä vaiheessa ainakaan sellaiseen lakiin kirjattuun paikalliseen sopimukseen, jota vaalien alla työreformin tulkinnassa keskustan taholta esitettiin, niin omalta osaltani olen tullut ainakin siihen johtopäätökseen, että sanoudun irti siitä

asiasta. Lähden siitä, että paikallinen sopiminen on sinänsä erittäin kannatettava asia, mutta paikallista sopimista on edistettävä kolmikantayhteistyössä ja työehtosopimuksilla sillä tavalla, että edetään maltillisesti ja hyvä järjestys säilyttäen.

Mitä tulee aloitteeseen, on myös selvää, että paikallinen sopiminen minun mielestäni edellyttää hyvin toimivaa luottamusmiesjärjestelmää. Ei voida sopia, ellei ole kahta eri osapuolta, koska sopiminenhan edellyttää eri osapuolten välistä yhteisymmärrystä. Sitä kutsutaan kielenkäytössä sopimukseksi. Toinen asia on sitten tietysti, että ennen kuin tällainen määräys alueellisista luottamusmiehistä voidaan kirjata lakiin, niin minusta senkin osalta olisi syytä neuvotella yhteinen kolmikantasopimus sillä tavalla, että saavutetaan yhteisymmärrys sen tarpeellisuudesta ja välttämättömyydestä, niin kuin lakialoitteessa on esitetty.

On päivänselvää, että tämä antaa tietysti turvaa pienyritysten työntekijöille, mutta minusta yhtä selvää on se, että tämä antaa myös vakautta ja turvaa yllätyksiä vastaan pienyrittäjille. Tälläkin hetkellä minulla on eräs tapaus, jossa ehkä voi sanoa, että työntekijätkin ovat toimineet osin moitittavalla tavalla niin, että he ovat uusineet useita kertoja pyynnöstä työsopimuksia samoilla ehdoilla ja sitten, kun määräaikaiset ovat loppuneet, nostaneet kanteen lisäpalkkauksesta. Nämä laskut ovat tietysti ikäviä maksaa jälkikäteen.

Minusta, jos meillä on toimiva luottamusmiesjärjestelmä, tällaisilta ikäviltä yllätyksiltä vältytään. Paljon parempi on molempien osapuolten etukäteen tietää, mikä on työehtosopimusten mukainen palkka tehtävästä työstä ja mitä muita korvauksia ja kustannuksia työnantajalle aiheutuu. Silloin kysymys on rehdistä ja avoimesta pelistä molempien osapuolten kannalta eikä synny jälkipuheita, jolloin suhteet työpaikalla ja ihmisten välillä pysyvät paljon parempina.

Tässä suhteessa lähtökohdiltaan minusta tämä lakiesitys on aivan oikea. Mutta näkisin, että tämänkin esityksen osalta, niin kuin yleensäkin paikallisen sopimisen kehittämisen osalta, tulisi selvittää asiat ja pyrkiä yhteisymmärrykseen kolmikannassa, minkä jälkeen se voitaisiin säätää lakiin, koska näyttää siltä, että työehtosopimuksella siitä ei voida sitovasti sopia.

Yksi asia myöskin, jonka haluaisin todeta paikallisesta sopimisesta, on se, että on tietenkin ongelma ja valitettavaa, että meillä on suuri joukko pienyrityksiä, jotka eivät kuulu työnantajaliittoon, eikä heillä ole työehtosopimuksessa sovittua paikallista sopimisen mahdollisuutta. Olen kysynyt moniltakin pienyrittäjiltä, miksi he eivät ole sitten liiton jäseniä, niin että järjestelmä toimisi hyvin. Vastaus on ollut, ettei ole heidän käsityksen mukaan sellaista työnantajaliittoa, joka vastaisi heidän tarpeitaan. Pienelle palvelualan yrittäjälle ei katsota olevan mitään etua toimia TT:n jäsenenä tai muussa vastaavassa.

Minusta pitäisi vakavasti selvittää mahdollisuudet siihen, että meillä olisi työnantajajärjestönä myöskin sellainen osapuoli, johon tällaiset vastaavat pienet työantajat voisivat liittyä, jolloin päästäisiin säännösteltyihin ja rehteihin osapuolten välisiin neuvotteluihin ja saataisiin aikaan yhteisymmärrys. Silloin myöskin luottamusmiesjärjestelmä voisi rakentua hyvin ja saada aikaan sellaisen toiminnan, että kaikki osapuolet voisivat olla siihen tyytyväisiä.

Ainoa asia, joka tässä alueellisessa järjestelyssä joudutaan tietysti vielä erikseen sopimaan, on se, millä tavalla kustannukset eri työnantajien kesken jaetaan, koska luottamushenkilölle aiheutuu kustannuksia, kun hän joutuu olemaan alueellisena luottamushenkilönä. Tietenkin hänen täytyy saada korvaus siitä, että hän työaikaansa menettää toimiessaan alueellisena luottamushenkilönä.

Halusin käyttää puheenvuoron tästä, vaikka hyvin helposti sanotaan, että asiantuntijoita ei ole enkä väitä olevani mikään työsopimusasioiden erityinen asiantuntija. Sen voin kuitenkin todeta, että olen useita satoja kertoja osallistunut työnantajan edustajana työehtosopimusten soveltamista ja palkkausta koskeviin neuvotteluihin ja olen siinä nähnyt, mikä merkitys työpaikan hengelle ja asianmukaiselle toiminnalle on sillä, että voidaan avoimesti ja rehdissä hengessä sopia ja katsoa yhdessä, miten sopimusta missäkin yhteydessä on tulkittava ja mitkä ovat kummankin osapuolen velvoitteet. Jos ei ole päästy yhteisymmärrykseen, niin kuin joskus harvoin on käynyt, sitten on sopimuksessa myöskin menettely sen varalta, millä tavalla asia viedään eteenpäin ja missä se sitten ratkaistaan niin, että se sitoo kaikkia osapuolia.

Tällaisen järjestäytyneen yhteistyön kautta minä ainakin uskon, että me saamme parhaan lopputuloksen. Mutta niin kuin täälläkin aloitteentekijöiden taholta todettiin, joustavuutta me tarvitsemme, koska työelämä muuttuu puolin ja toisin, mutta sen joustavuudenkin täytyy tapah-

tua tiettyjen säännösten ja menettelytapojen puitteissa.

Ed. Huutola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli ilahduttavaa kuulla ed. Mannisen ajatuksia luottamusmiehen tarpeellisuudesta työelämässä.

Muutaman asian tässä haluaisin todeta. Minusta siinä, millä tavalla yrittäjäjärjestöt suhtautuvat pienissä yrityksissä luottamusmiesten asemaan, selvästi on käynyt ilmi, että pikkuyritysten työntekijät pelkäävät valita luottamusmiehiä. Yritykset selvästi antavat ymmärtää, että jos luottamusmiehiä valitaan, sota tulee. Nyt olisi yrittäjäjärjestöillä hedelmällinen aika tulla vastaan omin esityksin ja mahdollistaa työntekijöiden asema ja tunnustaa työntekijöiden edunvalvonta-asema myös pienissä yrityksissä.

Lakialoitteessa kustannuspuoleen sillä tavalla ei ole otettu kantaa muuta kuin niin, että luottamusmies toimisi paikallisten ammattiosastojen valitsemana elikkä kustannusneutraalisti, jopa niin että yrityksille ei tulisi penninkään laskua tästä.

Ed. Immonen: Arvoisa puhemies! Jos tähän lakialoitteeseen ei ole tuon enempää nimiä kerätty, niin edelliskaudella keräsin toivomusaloitteeseen luottamusmieslaista 45 nimeä. Muistelen, että lähes kaikista eduskuntaryhmistä siinä oli nimiä, eli kyllä asia sillä tavalla kiinnostaa.

Mitä tulee sopimuspuoleen ja yrittäjien elämään, minun kokemukseni on, että asianmukaisesti asiansa hoitaneet pienyrittäjät hoitavat ilman mitään keskusjärjestöä asiansa tälläkin hetkellä eikä niitä pelota luottamusmiehen valinta. Se on sillä tavalla. Mutta tahtoo olla niin, että kun pienyritys perustetaan, nämä asiat jäävät lapsenkenkiin ja niistä asioista miettiminen on toissijainen asia. Tärkeintä on vain se yrityksen tuotto ja luottamus, mutta henkilöstöpuoli jää vähälle. Se on se ongelma, jota tarvitsisi sitten jatkossakin selvittää. Mutta olen ihan samaa mieltä kuin ed. Huutola, että tässä on nyt paikka tulla myöskin yrittäjäelämässä enemmän esille.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi perjantaina kello 13, kyselytunti huomenna torstaina kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 18.00.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen